Poštarina plaćena u gotovom.

GOD. XVI. SRPANJ, KOLOVOZ 1922. SV. 4.

Sadržaj:

ČLANCI:

Strana

P. Hugolin Sattner: Glazbeni razgovori. VI. Povijest opere 97
Dr. Josip Vajs: O glagolici i glagolskim liturgičkim knjigama 99
Vladoje Dukat: Tko je pisac pjesmarice od god. 1644.? 100
Dr. Josip Mantuani: O povijesti slovenske popijevke 102
O. Petar Vlašić: Glazbala kod starih Hebrejaca 105
Dr. Josip Andrić: Wagnerova glazba svetoga Grala 106
Lujo Šafranek-Kavić: Naša narodna glazbena umjetnost 109
Dr. Božidar Širola: Natjecanje pjevačkih društava u Pragu 111

IZ HRVATSKE GLAZBENE PROŠLOSTI:

Dr. Božidar Širola: Glazba i glazbenici kod Hrvata, Srba i Slovenaca 112

NAŠI DOPISI:

Koritinja, Velika Gorica, Široki brijeg, Split, Maradik, Prezid, Danzig, Southampton
Sv. Juraj kod Senja, Čazma . . . . 115—119

GLAZBENA LITERATURA . . . . 119—120

RAZNE VIJESTI:

Hrvatska, Srbija, Slovenija, Češka, Njemačka, Engleska, Amerika . 120—128 i na omotu.

NEK JE SVAŠTA . . . . na omotu

VIJESTI CECILIJINA DRUŠTVA . . . . na omotu

GLAZBENI PRILOG:

Martin Borenić: Majci svih žalosnih 13
O. Tade Leko: Tantum ergo 13
S. Lujza Kozinović: Justus ut palma florebit 14

Inhalt.

P. Hugolin Sattner: Musikalische Gespräche. VI. Geschichte der Oper. S. 97. — *Dr. Josip Vajs:* Über glagolitische liturgische Bücher. S. 99. – *Vladoje Dukat*: Wer schrieb das Gesangsbuch vom Jahre 1644.? S. 100. — *Dr. Josip Mantuani:* Zur Geschichte des slovenischen Volksliedes. S. 102. — *O. Petar Vlašić:* Die musikalischen Instrumente der alten Hebraeer. S. 105. – *Dr. Josip Andrić:* Wagners Musik des h. Grals. S. 106. – *Lujo Šafranek-Kavić:* Unsere Musikkunst. S. 109. – *Dr. Božidar Širola:* Wetteifer der Musikvereine in Prag. S. 111. – *Dr. Božidar Širola:* Musik und Musiker bei den Kroaten, Serben und Slovenen. S. 112. — Berichte. S. 115—119. — Musikliteratur. S. 119—120. – Verschiedene Nachrichten. S. 120—128. Kleinere Beiträge. (Auf dem Umschlage). – Chronik des Cäcilien-Vereines (Auf dem Umschlage). — Musikbeilagen von *Martin Borenić, o. Tade Leko* und *S. Lujza Kozinović.*

13. Majci svih žalosnih.

Riječi dr. Dragutina M. Domjanića.
Napjev zapisao u Paingertu u šopronjskoj županiji i harmonizirao Martin Borenić.

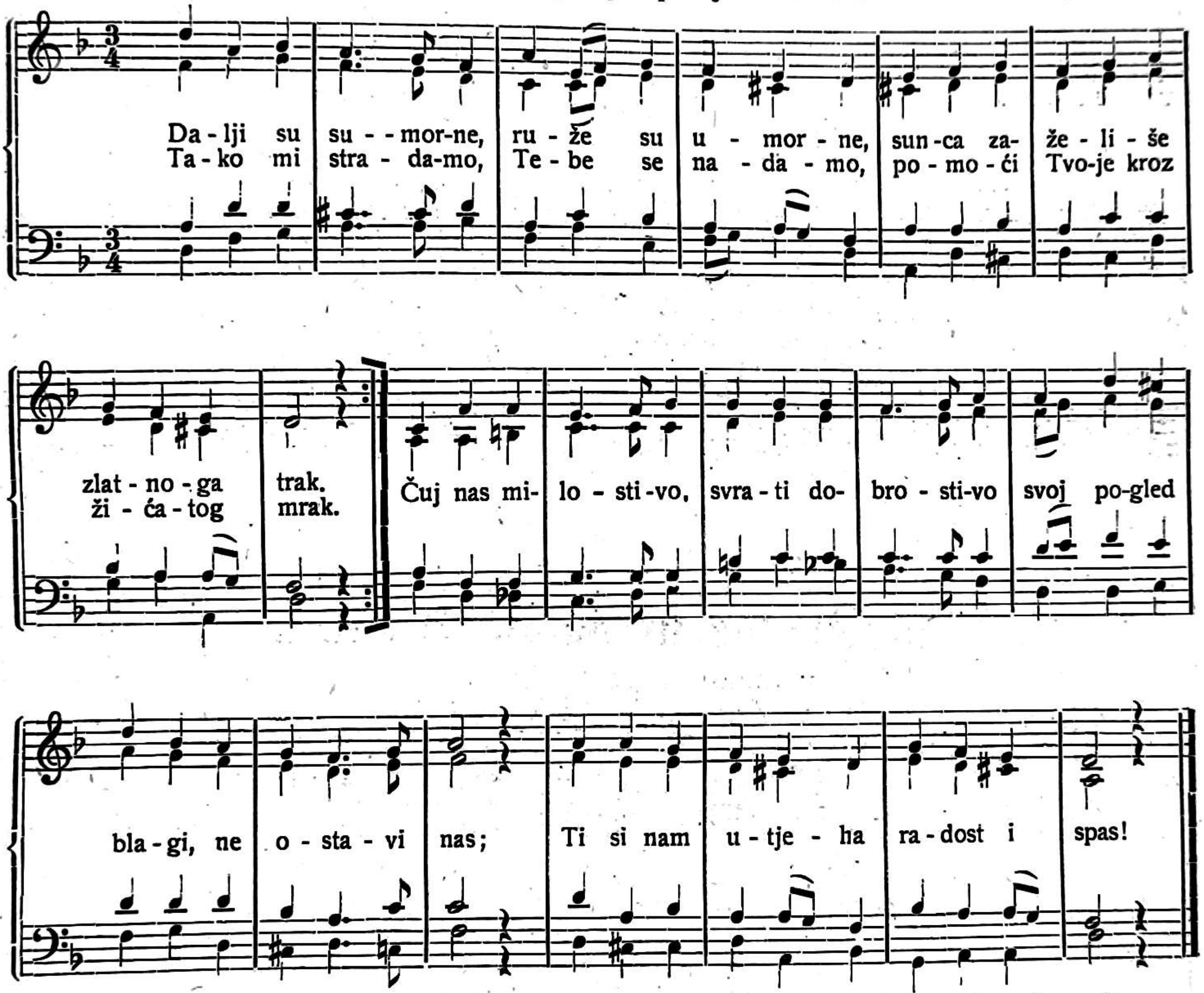

I Ti si ginula, nije Te minula
Bol, koja teža, neg boli su sve.
Majko, svih svetija, svih si nesretnija
Gledala Sinka, na križu gde mre.

O, Majko najbolja, naša sad nevolja
Za Tobom vapi: uslišaj naš glas,
Ti, nado žalosnih, moli za nas!

14. Tantum ergo.

Andante. (Muški zbor.) **O. Tade Leko.**

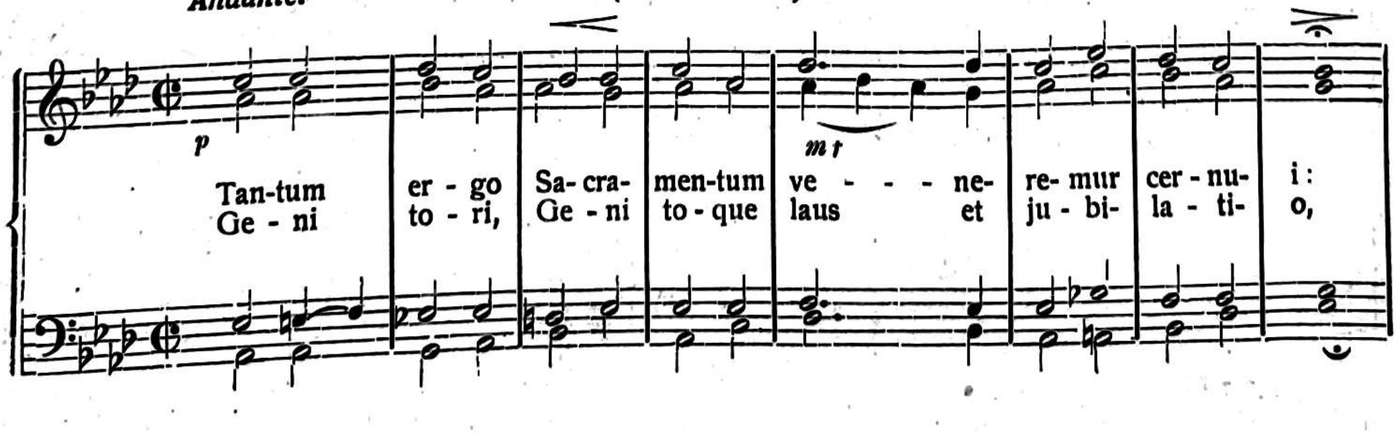

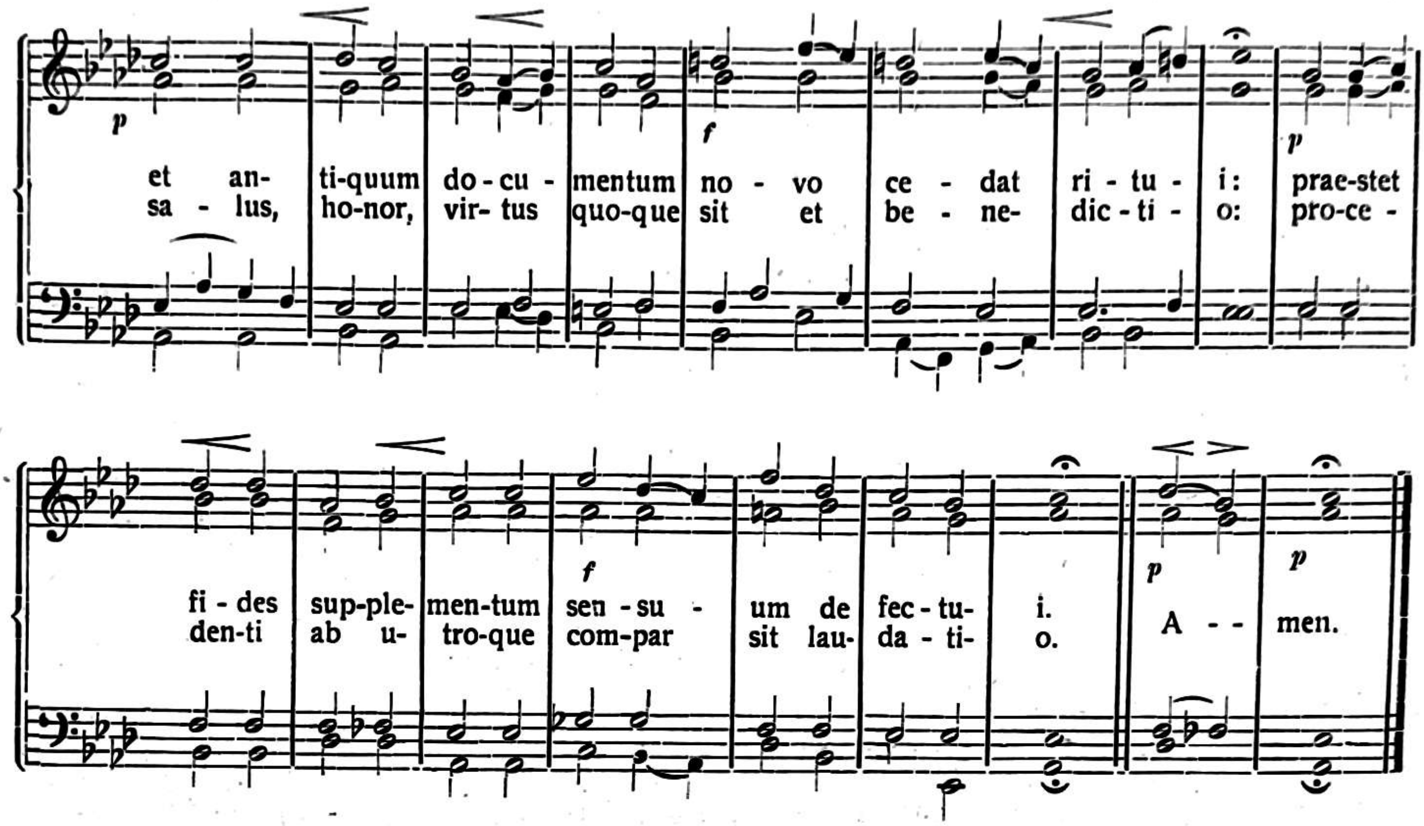

15. Justus ut palma florebit.

Offertorium de communi Doctorum. **S. Lujza Kozinović.**

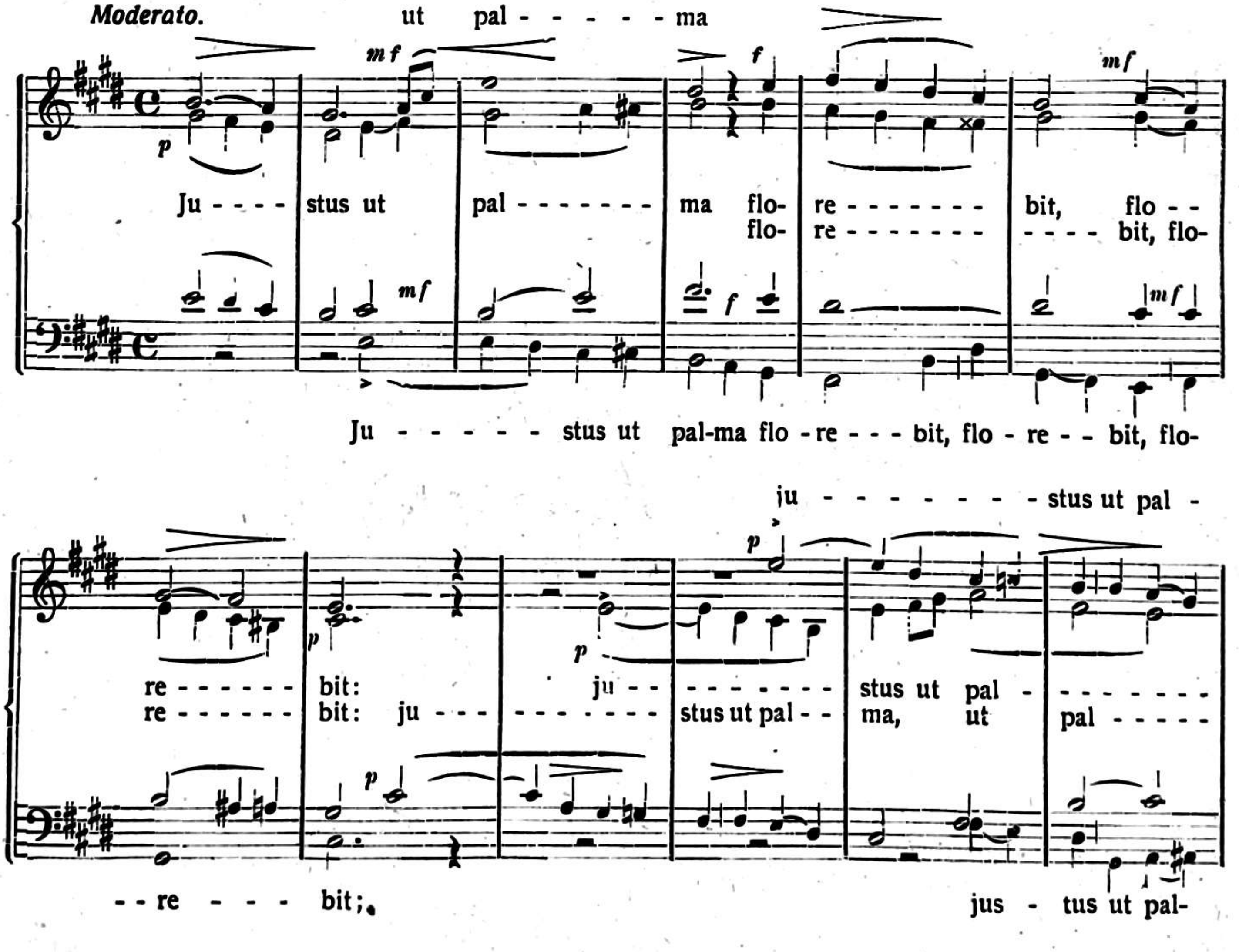

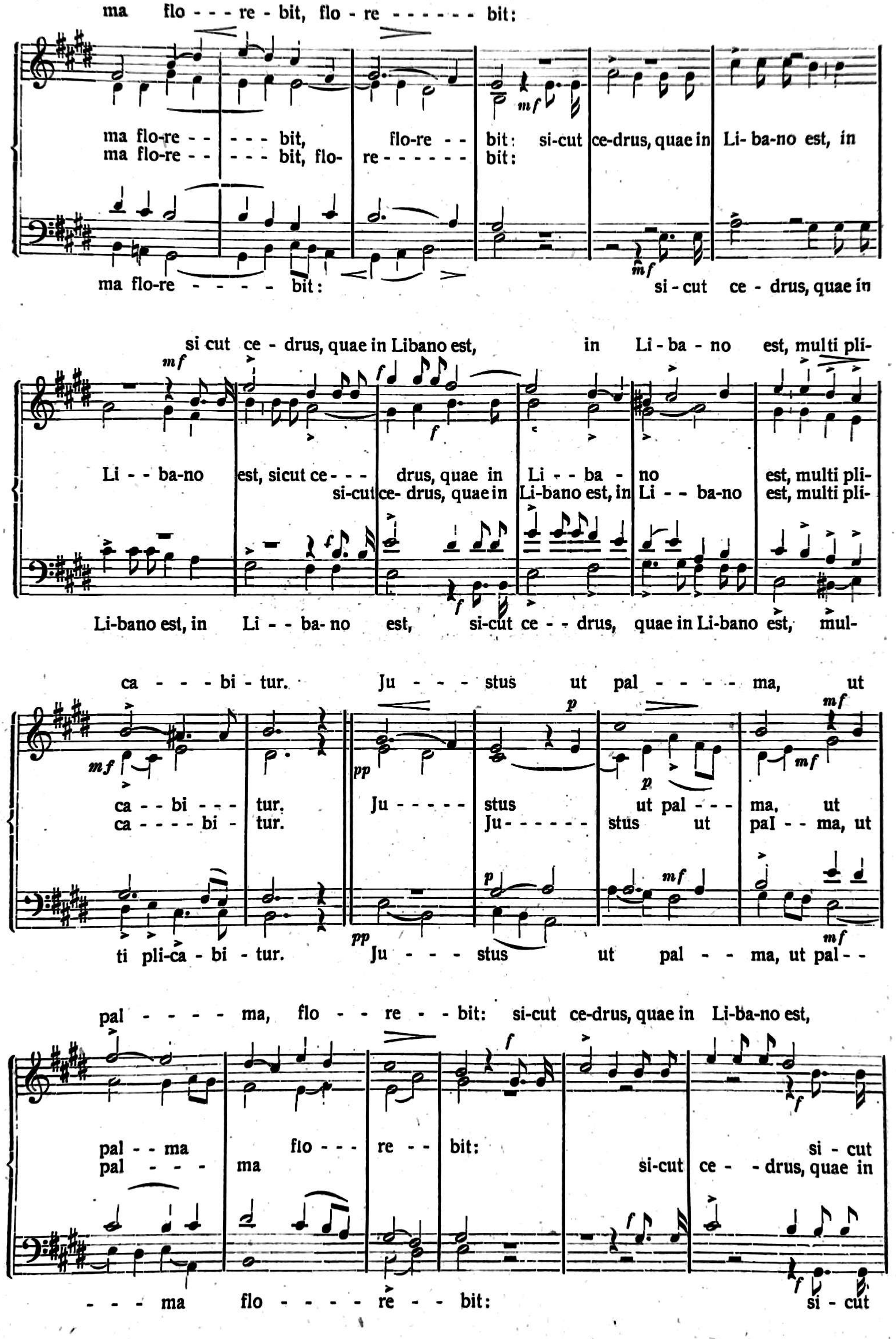
ma flo - - - re - bit, flo - re - - - - - - bit:
ma flo-re - - - - - bit, flo-re - - bit: si-cut ce-drus, quae in Li- ba-no est, in
ma flo-re - - - - - bit, flo- re - - - - - - bit:
ma flo-re - - - - - bit: si - cut ce - drus, quae in
si cut ce - drus, quae in Libano est, in Li - ba - no est, multi pli-
Li - - ba-no est, sicut ce - - - drus, quae in Li - - ba - no est, multi pli-
si-cut ce- drus, quae in Li-bano est, in Li - - ba-no est, multi pli-
Li-bano est, in Li - - ba- no est, si-cut ce - - drus, quae in Li-bano est, mul-
ca - - - bi - tur. Ju - - - stus ut pal - - - - - ma, ut
ca - - bi - - - tur. Ju - - - - - stus ut pal - - - ma, ut
ca - - - - bi - tur. Ju - - - - - - stus ut pal - - ma, ut
ti pli-ca - bi - tur. Ju - - - stus ut pal - - ma, ut pal - -
pal - - - - ma, flo - - re - - bit: si-cut ce-drus, quae in Li-ba-no est,
pal - - ma flo - - - re - - bit: si - cut
pal - - - - ma si-cut ce - - drus, quae in
- - - ma flo - - - - - re - - bit: si - cut

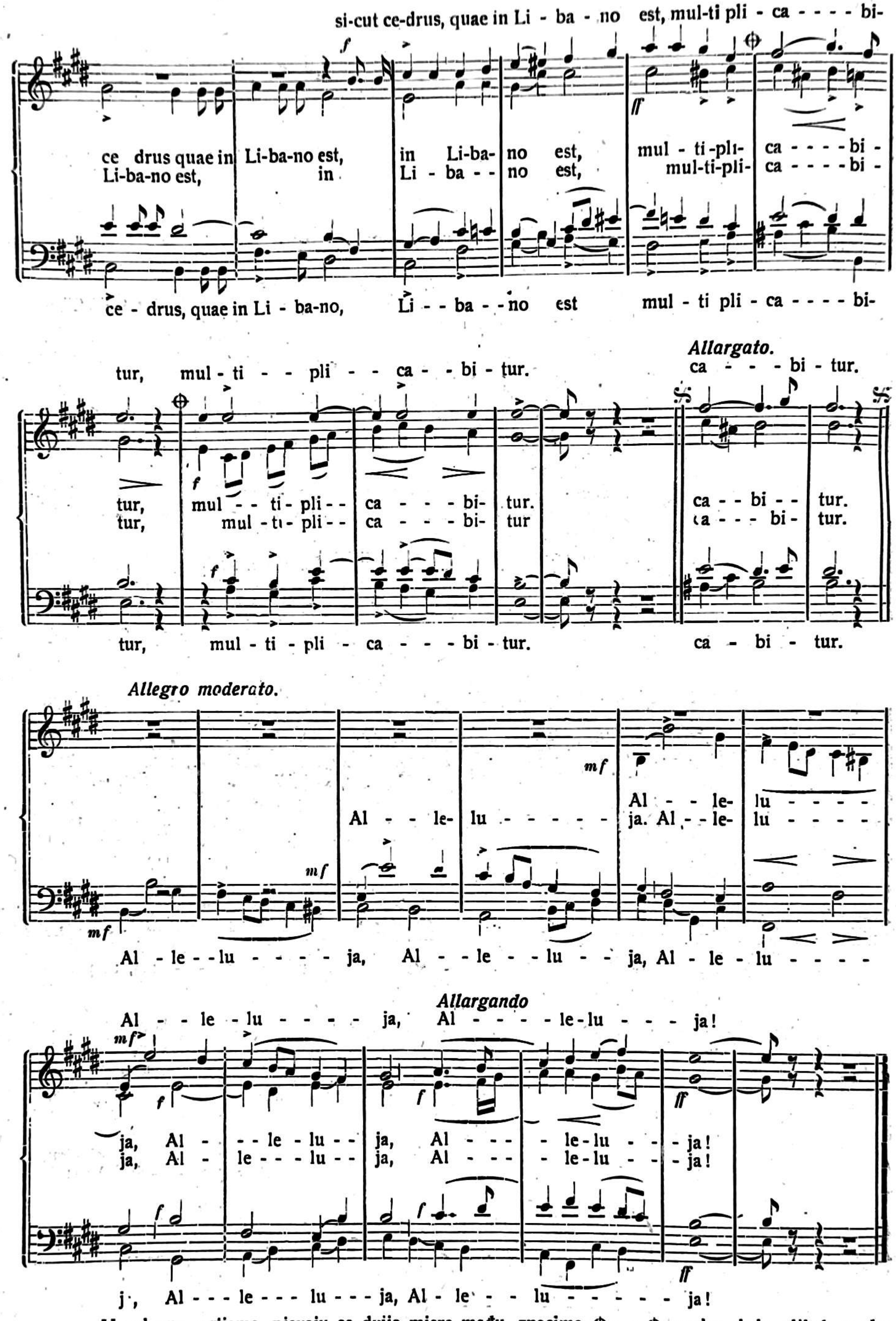

U uskrsno vrijeme pjevaju se dvije mjere među znacima ⊕ — ⊕ onako, kako slijedi među znacima 𝄋 — 𝄋, a zatim odmah Alleluja.

SVETA-CECILIJA

SMOTRA ZA CRKVENU GLAZBU S GLAZBENIM PRILOGOM
GLASILO CECILIJINA DRUŠTVA U ZAGREBU

SV. 4. SRPANJ, KOLOVOZ 1922. GOD. XVI.

Glazbeni razgovori.

P. Hugolin Sattner—Ljubljana.

VI. Povijest opere.

(Nastavlja se.)

Hrvatska.

Medju Zajčevim savremenicima moram da spomenem mnogogodišnjeg zborovodju pjev. društva „Kola“ i plodnog glazbenika Gjuru Eisenhutha (1841.—1891.). Osim Zajčevih dominirali su u svoje vrijeme Eisenhuthovi zborovi na koncertima hrv. pjev. društava, a okušao se on i na polju opere. Napisao je tri opere: „Sejslav ljuti“ (3 čina, na riječi Franje Žigrovića Pretočkoga), „Moć ljubavi“ i „Petar Bačić“ (nedovršena), od kojih se izvodila samo prva g. 1878., 1879. i 1886. Posve je naravno, da je muž tako svestrane glazbene djelatnosti, kao što je Franjo Ser. Vilhar (r. 1851.) pisao takodjer i opere. Već za svog boravka u Splitu (1886.—1889.) zasnovao je on prvu svoju operu „Zvonimir“, od koje je na vlastiti svoj tekst dovršio samo prvi čin. Pobratim njegov pjesnik Silvije Kranjčević obećao je, da će mu spjevati čitav libreto, no do toga nije došlo, pa je opera ostala nedovršena. Na tekst, što ga je prema drami Josipa Eug. Tomića: „Pastorak“ spjevao Milan Kreković napisao je Vilhar g. 1896. svoju operu „Smiljanu“ (4 čina). Kao glavni motiv odabrao je pučku popijevku „S Bogom ostaj“. Opera, koja se izvodila u zagreb. kazalištu prviput 31. I. 1897. pisana je u duhu hrv. narodne glazbe, pa bi bilo vrijedno, da se ponovno uskrisi. U Ljubljani izvodila se ta opera 21. XII. 1901. s lijepim uspjehom. Na libreto Milivoja Podravskoga uglazbio je Vilhar g. 1902. operu „Ivanjska kraljica“, koja se izvodila prviput 25. III. 1902. Osim operete: „Gospodja Pokondirovićka“ (g. 1905.) napisao je Vilhar još i operu u tri čina „Lopudska sirotica“ (riječi dr. M. Ogrizovića prema Preradovićevom eposu i Šegvićevoj noveli). Vilhar je u tom djelu, koje se prviput izvodilo 24. IX. 1914., lijepo napredovao, pisao je strogo recitativno i spretno upotrebio efekte narodne glazbe. Šteta, što se djelo izvodilo u prvim mjesecima svjetskog rata, pa u sveopćoj uzbudjenosti nije steklo one pažnje, što ju je bez sumnje zaslužilo.

Još za intendanta Stjepana pl. Miletića izvodio se u zagreb. kazalištu (g. 1898.) izvorni hrv. balet: „Jela“, što ga je napisao Bela pl. Adamović. To je više glazbena slika, koja odaje spretnog glazbenika. U isto vrijeme napisao je tadanji kazališni kapelnik Srećko Albini (r. 1869.) drugi balet: „Na Plitvička jezera“, u koji je spretno upleo poznate hrv. pjesme i narodne motive. Lijepo je Albini uspio sa svojom operom u 3 čina: „Maričon“ (1901.), koja se pjevala sedamput. Vrlo su poznate i njegove operete: Nabob (1906.), „Madame Troubadour“ (1907.), „Barun Trenk“ (1908., izvodio se u Zagrebu u svemu 75 puta) i „Bosonoga plesačica“ (1915.). Albini ostao je kod lake operetne glazbe, koja nije utjecala na razvitak hrv. opere. Vrlo plodni zborni skladatelj Vilko

Novak (1865.–1918.) napisao je g. 1914. operu u jednom činu: „Proljetna bura“, koja se nije uzdržala na repertoaru. Na opernom polju se poslije operete „Persida“ (1907.) pokušao i vojnički kapelnik Ivan Muhvić (r. 1874.), koji je god. 1908. napisao operu u 4 čina: „Uskok“ (izvodila se četiri puta). Dalmatinski Hrvat Vladimir pl. Bersa napisao je osim operete: „Komedijaš“ (1916.) dvije opere „Cvjetu“ (1898.) i „Andriju Čubranovića“. On slijedi u svojoj glazbi stope starijih i mladjih talijanskih skladatelja. Jači muzički talenat od njega je svakako njegov brat Blagoje pl. Bersa, čija se opera u tri čina: „Oganj“ (1911.) izvodila deset puta. G. 1914. izvodila se njegova komična opera u tri čina: „Postolar od Delfta“. U tim operama opaža se još utjecaj Wagnera, no nadamo se, da je on u svojoj najnovijoj operi: „Smrt majke Jugovića“, koja obradjuje kosovsku apoteozu, pošao onim putem, koji nas ima dovesti do samostalne naše muzičke individualnosti. Iz škole Mascagnijeve izašao je njegov učenik Josip Hatze, koji se u svojoj operi u jednom činu: „Povratak“ (1911.) istaknuo kao okretan glazbenik i vrstan instrumentator. Sadanji ravnatelj gradskog kazališta u Varaždinu Andro Mitrović iznio je g. 1908. svoju fantastičku operu u jednom činu: „Priča jedne noći“, koja se izvodila dvaput u zagrebačkom kazalištu.

Kao odličan muzičar na raznim poljima istaknuo se Čeh Fran Lhotka (r. 1883.), koji je dao Hrvatima do sada dvije opere: „Minka“ i „More“. Opera „Minka“, kojoj je tekst prema Jorgovanićevoj pripovijesti: „Žena i ljubovca“ spjevao dr. M. Ogrizović, izvodila se g. 1918. pet puta. Tematičku gradju te opere prikazao je A. Dobronić u „Savremeniku“ (1918. str. 156). Po osnovi dr. M. Cihlara-Nehajeva, a na stihove V. Nazora uglazbio je Lhotka g. 1920. glazbenu viziju u 2 čina „More“, koja se prviput izvodila prigodom pedesetgodišnjeg jubileja hrv. opere (29. X. 1920.). Glavna zamisao djela, dolazak Hrvata na more, obradio je Lhotka na način scenskog oratorija, pa je taj novi pokušaj upotrebe oratorijalne forme objasnio sam Nehajev u članku „Suton opere“ (Sv. C. 1921. str. 30). Dr. Andrić kaže u napomenutom već članku: „Osvit jugoslavenske opere“, da se u Lhotkinim operama očituje ozbiljno stvaralačko pregnuće, koje će bez sumnje dovesti do odličnih rezultata. Lhotkine nas opere podsjećaju i nehotice na opere Vitezslava Nováka, gdje je sve matematičnom točnošću gradjeno, a ipak nema u njega one novákovske bizarnosti; u njega je i melodijski elemenat jači faktor, koji sjeća donekle na Fibicha.

Medju mladjima ide svojim putom dr. Božidar Širola (r. 1889.), jak i izrazit muzički individualitet. Iako je on učio glazbu privatno kod Ivana pl. Zajca, ipak se je još kao djak oslobodio njegova utjecaja i počeo je da stvara tip hrvatske muzične umjetnosti, crpajući iz živog vrela narodne muzike. On kao da nastavlja ondje, gdje je Lisinski prestao. Do sada nam je Širola dao samo operu u jednom činu: „Novela od Stanca“ (1915.). Već time što je posegnuo u staru dubrovačku književnost i u glazbeno obradio pokladnu igru najodličnijeg dubrovačkog književnika XVI. vijeka Marina Držića, koja se prikazivala i u zagrebačkom kazalištu, pokazao je, kojim pravcem hoće da korača. Iza te svoje opere je Širola mnogo stvarao. Spominjem samo njegov balet „Sjene“, njegove: „Popevke“, melodramsku glazbu za Velikanovićevu: „Otmicu“, pa sad najnoviji njegov ciklus zborova a capella: „Pesni razlike“, kojim je prekrasno obradio stihove starih dalmatinskih pjesnika. Nadajmo se, da je sve to opet priprava na koje veće operno djelo i daljni stepen u razvitku tog darovitog muzičara, koji ima još mnogo da nam kaže.

Na završetku moram da spomenem još do sada neizvodjenu duologiju „Suton“ i „Stanac“ te operu „Dubravka“ Antuna Dobronića (r. 1878.) i operu „Hasanaginicu“ Luje Šafraneka-Kavića (r. 1882.). Njihov dosadanji rad nam dokazuje, da je i jedan i drugi spreman, da se okuša i na opernom polju, pa se nadamo, da će se njihova djela s uspjehom izvoditi u dojdućoj opernoj sezoni.

Glazbeni život u Hrvata bujno je procvao u zadnjih deset godina. Medju skladateljima ima mnogo snažnih, radinih talenata, pa će oni možda i prije nego mislimo, doći do svoje narodne opere. Valja da sačuvaju svoju individualnost i da ju spoje s tekovinama zdrave narodne muzike.

(Nastavlja se.)

O glagolici i glagolskim liturgičkim knjigama.

Dr. Josip Vajs — Praha.

Naša draga i tužna glagolica bila je kao i slavensko bogoslužje već od početka progonjena, a kasnije, kad su je pape svojim dekretima i konstitucijama počeli braniti, zanemarena i zapuštena od onih, koji su bili dužni da je čuvaju i njeguju. Neću da ispitujem, koji je tomu uzrok, jer se bojim, da bi bio moj odgovor mnogima tvrd, pa bi jednostavno odvratili, da to nije istina.

Eto što nam svjedoči povijest! Stari glagolaši, osobito iza dekreta pape Inocencija (od g. 1248. i 1252.) ostaviše nam folijante glagolskih liturgičkih knjiga. Ti se rukopisi, često prekrasno ukrašeni, čuvaju kao literarni biseri u knjižnicama gotovo cijele kulturne Evrope: u Rimu, Zagrebu, Ljubljani, Beču, Pragu, Parisu, Londonu, Oxfordu itd. Inkunabule glagolske: editio princeps misala (tiskan u dva izdanja: na prostijem papiru i na pergameni), misal Baromićev, Kožičićev, Pavla Modrušanjina, Brozićev, svi su držali, koliko su znali i mogli, za diku hrvatske prošlosti. Biskupi, kanonici i župnici natjecali se u tiskanju i izdavanju sa starim glagolašima, koji su morali njihove kodekse s velikim trudom prepisivati.

Nadošla je tridentinska reforma liturgičkih knjiga: misala i časoslova (brvijala). O Levakoviću, auktoru prvog izdanja iza reforme tridentinskog sabora od g. 1631. kaže Šafarik, vrijedni nasljednik oca slavistike Dobrovskoga, da je taj posao obavio, obazirajući se na stara izdanja. Isto tako kaže i o Pastriću, da nije mnogo popravio, a nije niti ništa iskvario (Památky hlahol. písemnictví, v Praze 1853., str. L). No Karaman je sa svojim izdanjem zadao veliki udarac glagolismu time, što je uveo ruske forme i riječi. Učinio je to iz neznanja. Ne čini ništa, što su četiri censora odobrili Karamanovu knjigu kao: numeris omnibus absolutam et Ruthenorum omnium atque Dalmatarum omnium plausu exceptam. Slavista Kopitar suglasno sa Šafarikom nije mogao nego da osudi Karamana: „explosis enim prioris editionis illyricis idiotismis ille ruthenicos itidem idiotismos substituit". (Glagolita Cloz. XVI.).

Trajalo je više od sto godina, kad je iza dugog ozbiljnog rada prof. Berčića, kanonika Crnčića i Parčića izašao novi rimsko-slavenski misal. O njem napisao je prof. Jagić kritiku u Archivu für slav. Philologie XVI. 1894. Prof. Jagić je u toj kritici tako objektivan, da nije zašutio niti nekoje sitnice, osobito one, kojima je Parčić mogao olakotiti čitanje popovima glagolašima, koji nemaju veće filološke naobrazbe: razlikovanje ć – šć; ě – ja, suvišne jere (znakove za poluglas). Inače ostao je štit Parčićev čist i sjajan i mi napomenutoj trojici dugujemo veliku zahvalnost. Bez njihove marljivosti i rada, sva je prilika, da danas ne bi više imali slavenskog bogoslužja radi nestašice liturgičnih knjiga.

Iznenadilo me zato, kad sam ovih dana primio od jednog redovnika pismo, u kojem razlaže svoje mnijenje, zašto je zavladala tolika letargija u staroslavenštini i kako bi se tomu pomoglo. Glavni uzrok svemu zlu je po njegovom mnijenju: „filološki kriticizam, što ga je Parčić unesao u misal, zadržavši nečitljivu glagolsku azbuku, primitivni pravopis (!) i morfološko, sintaktično i leksično arhaiziranje, kakova u nas nije bilo već od vijekova". Neću da se obazirem na daljne izvadjanje tog auktora, jer bi me predaleko dovelo. Eto slavisti kao Šafarik i Kopitar kažu, da je neznanje Karamanovo zadalo veliki udarac glagolismu, a taj pisac tvrdi, da je filološki kriticizam Parčićev uzrok svemu zlu. Ne tako, dragi brate! Valja da pravedno priznamo svakomu svoje. Prof. Jagić uz svu hvalu, kojom je pohvalio Parčićev misal, pokazao je i na nekoje sitnice, kojima bi se mogao misal još više usavršiti, osobito glede čitanja. Najviše će olakotiti čitanje to, ako sv. Stolica dopusti transkripciju latinicom, tada će moći čitati misal svatko, pitanje je dakako, da li će sve razumjeti. Zato bi valjalo nužno uvesti obuku u staroslavenštini. Treba nam škole, obuke i naobrazbe u staroslavenskom jeziku, ne bude li toga, propast će i staroslavensko bogoslužje. Upravo zato su pape i dalmatinski biskupi Zmajević, Kačić i drugi utemeljili „seminaria illyrica". Prijašnja vlada nije za nje marila, pa su morala propasti, a propao je i glagolizam. Potrebno je zato, da se podignu barem u sjemeništima stolice za staroslavenski jezik. Ako ne budemo bolje poznavali taj jezik, njegovu gramatiku, sintaksu i rječnik, biti će u tom pitanju vazda razložnih mnijenja i čudnovatih predloga.

Nadamo se, da će sv. Stolica uvažiti molbu jugoslavenskog episkopata, da se tiska misal u transkripciji latinicom. To će biti velika koncesija, jer će biti time žrtvovana po-

lovica privilegija, koji govori o jeziku i pismu: „litera specialis". Najposlije jezik je glavna stvar, a pismo je samo odijelo. Ali neka se nitko ne usudi taknuti posvećenog rada sv. Braće — samoga teksta, (osobito pištule, jevangjelja i psaltira), koji se u našim glagolskim spomenicima sačuvao mnogo tačnije nego li u ćirilskim tekstovima. Kad bi se to dopustilo, išli bi pojedinci tako daleko, da bi možda mijenjali i tekst samog „Oče naša" prema načelu: „Što veća modernizacija i olakšanje staroslavenštine", što ga je izrazio napomenuti redovnik u svom pismu. Rěh i spasih dušu moju!

Blagopokojni Parčić pisao mi je 15. XI. 1900.: „Avevo deciso, dono i dispiaceri che ho avuto, e precisamente da quelle persone, le quali avrebbero dovuto incoraggiarmi, di non occuparmi più del glagolito!" Možemo si misliti, da je samo nakon gorkog iskustva mogao napisati te riječi muž, koji je čitav svoj život i sve svoje sile posvetio glagolici, koji je jamačno više nego itko drugi ljubio tu hrvatsku starinu. Zato ne smijemo to pitanje prosudjivati jednostrano i tjesnogrudno. Uz malo truda i muke svatko će prebroditi zapreke, pa mu staroslavenština ne će biti jezikom tugjim, već dragocjena ostavština naših sv. Apostola, kojom moramo ne samo da se ponosimo, već da je i poznajemo, Zahtijevati, da mijenjamo staroslavenski ćirilometodijevski tekst bilo bi isto, kao i tražiti. da Crkva mijenja tekst Jeronimove Vulgate. Papa Pijo X. osnovao je komisiju, koja istražuje originalni tekst Vulgate i da ga obnovi u prvobitnoj formi. Tako bi i svaki čestiti Slaven (ne treba da bude slavista) morao željeti, da se tekst naših liturgičkih knjiga što više približi izvornom prijevodu naše sv. Braće, a ne da se svojevoljno mijenja i dalje iskvaruje.

Tko je pisac pjesmarice od god. 1644.?

Vladoje Dukat — Zagreb.

U vrlo lijepom i zanimljivom članku „Pavlinska pjesmarica iz godine 1644." prikazao je urednik „Sv. Cecilije" (u godišnjaku 1917.), Janko Barlè, jedan dragocjeni dokument stare hrvatske crkvene glazbe, koji se čuva među rijetkostima sveučilišne biblioteke u Zagrebu. Nažalost, ime samoga pisca nije nam g. Barlè znao kazati. Iz same se pjesmarice, kako je izloženo u pomenutom članku, dade razbirati, da je pisac njen bio redovnik, i to baš član reda sv. Pavla prvog pustinjaka, ktome misnik i, dakako, dobar znalac glazbe; dalje da je knjiga napisana god. 1644. u Hrvatskoj, jamačno u Lepoglavi, pa da je pisac njen izatoga preselio u Istru, te rukopis poklonio knjižnici pavlinskog samostana u sv. Petru u Šumi, nedaleko Pazina. Na natpisnom je listu valjada bilo zabilježeno ime piščevo, ali taj je list iskinut (po svoj prilici zbog uresnih slikarija), pa tako, veli g. Barlè, ime njegovo zacijelo ne ćemo nikad saznati.

Na članak g. Barlèa hoću da nadovežem nekoliko riječi. A nakana mojih redaka kazana je u natpisu ovoga članka. Ako naime i ne znamo ime pisca pjesmarice, ipak nas ništa ne priječi da kušamo nagoviještati, tko je ono u XVII. vijeku mogao biti toliki ljubitelj crkvene glazbe, da nije mario svojom rukom ispisati cijelu jednu pjesmaricu. I tu hoću da iznesem jedno svoje mišljenje, koje mi se nadavalo, kad sam ponovo prelistavao članak Barlèov. Ja naime držim da ne bi bilo nemoguće, da je pisac pjesmarice naš dobro znani leksikograf, auktor „Gazophylaciuma", pavlin pater Joannes Belostenec. To mišljenje svoje utvrđujem ponajprije dokazima, koje je g. Barlè iznio iz same pjesmarice o piscu njezinu, a onda nekim argumentima, koje sam skupio odrugud.

Belostenec je bio član reda sv. Pavla eremita i misnik, kako se razbira da je morao biti pisac pjesmarice. Mladu je misu čitao g. 1624. Rodio se g. 1594. ili 1595., a umr'o g. 1675., dakle je g. 1644. bio u naponu svoje, ako i ne tjelesne (Belostenec je mnogo bolovao), a ono zacijelo duševne snage. Koliko je bio krepak duhom, najbolje dokazuje činjenica, da je on istom kao starac od sedamdeset godina počeo pisati svoj prvi, latinsko-hrvatski, dio Gazophylaciuma, koji je kud i kamo omašniji od onoga već prije dovršenoga drugoga, hrvatsko-latinskoga, dijela. Rukopis je pjesmarice djelo, koje bi baš dolikovalo marljivu i savjesnu književnom radniku kakav je bio Belostenec. A da je bio podoban napisati knjigu kakva je pjesmarica, dokazuju štampana djela njegova: pjesme, propovijedi i najzad rječnik njegov. Prilike njegova života slabo su nam doduše poznate, no ipak

znamo, da je veliku čest života proveo u Lepoglavi, ali da je također boravio u primorskim krajevima i u Istri. On sam veli u predgovoru Gazophylaciuma, da je u rječnik unio sve „quidquid in feracibus Illyrii littoribus, Dalmatia, Croatia, Slavonia, *Istria* (kurziv od mene) et vicinioribus inibi insulis (quarum magnam partem . . . maioris experientiae in lingua gratiâ non absque meo incommodo peragravi), quidquid, inquam, colligere potui, abunde in hoc Gazophylacium congessi" (= štogod sam na plodnim žalima Ilirija, u Dalmaciji, Hrvatskoj, Slavoniji, Istri i bližim tamo otocima [kojih sam veliku čest, zbog boljeg upoznavanja jezika, prošao s dosta svoga truda], štogod sam, rekoh, mogao skupiti, obilno sam unio u ovaj Gazophylacium). Što više, mi znamo i to, da je g. 1653. postao provincijal u Istri, a godinu je dana izatoga rukopis pjesmarice bio uvršten u knjižnicu „Monasterii S. Petri in Sylvis". Toliko se dakle životne prilike Belostenčeve i književni karakter njegov potpuno slažu s prilikama i karakterom nepoznatoga pisca pjesmarice.

Ali sad dolazi glavno pitanje: je li Belostenec bio dosta glazben, da mu se može pripisati nesamo prvi dio rukopisa, koji sadržava oproste, molitve, crkvene propise, evanđelja i kalendar, već i drugi, najvredniji dio njegov, t. j. sama pjesmarica? Belostenec je bio pavlin, a pavlini su se oduvijek mnogo trudili oko glazbe, napose oko crkvenog pjevanja. To ističe sam g. Barlè u navedenom članku, kao i u članku „Lepoglavski Pavlini i crkvena glazba" u godišnjaku 1913. Sv. Cecilije. Sve da i nije od prirode bio sklon glazbi, morao je steći neku sklonost za tu lijepu umjetnost u sredini, u kojoj je živio. Ali imade i pozitivnih dokaza u njegovu rječniku, da mu je glazba, navlastito crkvena glazba, bila veoma mila. Riječi, koje se tiču glazbe, često su obilnije istumačene, nego što se obično tumače u djelu takve ruke. Neka se isporede, na pr., riječi: Popevách, Popevàcha, Popévam, Popevànye, Glas i sl. U članku „Popévam" nahodimo na pr. ove fraze: na note popevam, popevam stalnem i čistem glasom, popevam glasom visokem, glasom debelem, glasom srednjem; popevam z igravanjem glasa ili na trilje, popevam kot slavič, popevam hvalne pesme itd. – kakvih redovno nema u običnom rječniku. Za riječ „Glas" nahodimo ove oznake: tenek i tih, ženski, visok, čist, bister, okreten (vox ad inflexionem facilis), mukli, mrtev, gingav, slab, terpetliv, dršćuči, izvusten, debel, potenčen, srednji, najviši itd., same oznake, koje u prvom redu zanimaju glazbenika, manje jezikoslovca. Još se više ljubav za glazbu pokazuje u nekim člancima, koji sami po sebi nijesu ni u kakvoj vezi s glazbom. Belostenčev naime Gazophylacium nije prosto apstraktni dikcionar, već je ponešto izrađen na način kakve čedne enciklopedije, te stoga ima u pojedinim člancima podosta bilješki, koje su vrlo poučne za čitača, ali strogo uzevši ne pripadaju u rječnik. Među tim bilješkama imade ih nekoliko o glazbi, od kojih, kao osobito karakteristične, navodim bilješke uz riječ „Koledo" u hrvatskom, i uz „Infantulus" u latinskom dijelu rječnika. Uz „Koledo" čitamo ovu bilješku:

„Koledo . . . Cantilena, quae kalendis Januarii, sive in anno novo canitur, l. (= vel) in festo Nativitatis Domini. Unde, Koledo, Cantiuncula . . . sic dicta a kal. Jan." (= Koledo, pjesma, koja se pjeva na prvi dan siječnja ili na novu godinu, ili na blagdan Rođenja Gospodinova. Odakle se i zove Koledo od kalendae). Uzato ima ova napomena: „Koledo in Cathedrali Zagrabiensi vocantur septem illae sollemnes Antiphonae incipientes ab O, decantari solitae ultimis diebus Adventus, ad quas forte olim populus colligebatur decantandas" (koledo zovu se u zagrebačkoj katedrali onih sedam svečanih antifona počinjući od O, koje su se običavale pjevati posljednjih dana adventa, i na koje se u prijašnje vrijeme katkad skupljao puk da ih otpjeva). Otud da je nastala riječ:

Kada se koledo popèva,
Blizu se Božić poveda.

Još jače izbija zanimanje za crkveno pjevanje iz članka „Infantulus":

„Infantuli . . . qui ad canendum more Ecclesiastico fuere instructi. Vetus quippe mos fuit, qui in praesens usque laudabiliter in Cathed. Eccl. Zagrab. viget, ut impuberes pueri, et quidem clerici, quia tonsuristae, et quattuor minoristae ob vocis elegantiam ad canendas horas Ecclesiasticas modulis musicis imbuerentur, quos plerique Auth. infantes chori: Koruška deca, Croatae: alumnos chori, vulg. lingua: černi dijaki, nominant. huiusmodi cantus choralis concordem discordiam describit Venant. Fortun." (Dječaci, koji su izučeni za pjevanje po običaju crkvenom. Jer drevni je bio običaj, koji je, s pohvalom treba reći, još i sad na snazi u katedralnoj crkvi zagrebačkoj, da se nedorasli dječaci, i to klerici, jer imaju tonzuru, i četiri od nižih redova zbog ljepote glasa poučavaju u glazbenoj modulaciji da uzmognu pjevati crkvene hore. Većina ih pisaca zove „koruška deca", a Hrvati

„đaci kora", u pučkom govoru „černi dijaki". Skladnu neskladnost takve vrste korskoga pjevanja opisuje Venancije Fortunat). Belostenec i navodi Venancijeve stihove, koji glase:

Hinc puer exiguis, attemperat organa cannis,
Inde senex longam, ructat ab ore tubam.
Cymbalicae voces, calamis miscentur acutis,
Disparibusque tropis, fistula dulce sonat.
Timpana rauca senum, puerilis fistula mulcet,
Atque hominum reparant, verba canora lyram.
Pontificis monitu, clerus, plebs psallit, et infans.)[1]

Tko ovako piše i ne mari u rječnik umetnuti dugački citat, koji s tumačenjem glavne riječi nema nikakva posla, već samo služi da uveliča harmoniju crkvene glazbe, zacijelo je morao biti nesamo ljubitelj, nego i dobar znalac glazbe.

No ima još i negativnih dokaza, koji upućuju na to da pjesmaricu god. 1644. pripišemo baš Belostencu. Pavlin Nikola Benger sastavio je katalog književnika, koji su bili članovi reda sv. Pavla pustinjaka, pa proberemo li između njih književnike Hrvate, koji su živjeli u XVII. vijeku, naći ćemo, da nema među njima baš nijednoga, koga bismo mogli držati za pisca pjesmarice.

Jedini, koji bi osim Belostenca mogao doći u obzir, jest pavlin, kojega Benger naziva: Feiczinger Leopoldus Viennensis (pominje ga i Barlè u pomenutom članku „Lepoglavski Pavlini i crkvena glazba"). Taj je pater Leopoldus bio „cantor et rector chori Lepoglavensis", a umr'o je god. 1692., dakle bi prema vremenu života, a još više prema zvanju svome, još lakše mogao biti auktor pjesmarice. Ktome je, kako pominje Benger, odista i napisao zbirku pjesama, koja se zove „Sacra Philomela", a sadržava: Cantiones Sacrae ad Usum Chori. Ali — Feiczinger je bio Nijemac, te one „Cantiones" zacijelo imadu latinski tekst. Veliko je pitanje, da li je uopće znao hrvatski (znanje latinskoga jezika bilo je u ono vrijeme dovoljno da i pô vijeka živiš u hrvatskom samostanu), pa ako i jest, ja sumnjam, da se toliko zanimao za hrvatsku glazbu, da bi bio napisao baš hrvatsku pjesmaricu. Zato svejednako držim za vjerojatnije, da je baš Belostenec, a ne Feiczinger ili tkogod drugi, auktor naše pjesmarice.

O povijesti slovenske popijevke.[2]

Dr. Josip Mantuani — Ljubljana.

Ne bi bilo teško progovoriti nekoliko riječi o povijesti slovenske popijevke, kad bih se zadovoljio s time, da kažem nekoliko blistavih fraza i da sakupim nekoliko simpatičnih tvrdnja o tom predmetu. Stvar je ipak vrlo teška, ako hoću, da navedem činjenice, kojih dostatno ne poznajemo i nemamo za njih neposrednih dokaza, poimence iz starijeg vremena. Dok su drugi narodi marljivo bilježili i čuvali svoje pjesničke i glazbene proizvode, sačuvala se slovenska pjesma samo po usmenoj predaji, po pamćenju. Time, što nije bila zabilježena, bila je izložena u svom ustrojstvu i tonaliteti tudjinskom ukusu. Iz toga, što nemamo starih zapisaka, ipak ne slijedi, da naši pradjedovi nisu imali svojih pjesama. Nemaju najposlije niti drugi narodi za sve svoje tvrduje o glazbi i pjesničtvu neposrednih dokaza, pak moraju i oni mnogo toga zaključivati. Kod zaključivanja moramo računati s time, da su mnogi pisci kod pisanja povijesti promišljeno ili krivo tumačili stare izvještaje. Valja ispravljati i na tom polju patvorenu povijest našega naroda. Navesti ću zato u velikim potezima samo ono, što se može sigurno ustvrditi o našoj glazbenoj prošlosti.

Povijest Slovena u pogansko vrijeme vrlo nam je slabo poznata. O tadanjoj kulturi

[1] U slobodnu hrvatskom prijevodu otprilike: Ovdje dječak kao da prebire malu pištalicu, ondje se ori grlo starca kao dugačka trublja. Cimbalski se glasovi miješaju s oštrim zviždukom, a frula milo pjeva u nejednakom ritmu. Dječačka svirala ublažuje opore talambase staraca, a zvučne riječi ljudske prate zujanje lire. Na poziv biskupov pjeva i kler i puk i dijete.

[2] Kr. sveučilišni profesor i ravnatelj zemaljskog muzeja u Ljubljani dr. J. Mantuani ustupio nam je dobrostivo ovo svoje predavanje, što ga je držao prigodom glavne skupštine „Pevske zveze" 9. X. 1921. Donosimo rado to predavanje, prvo, jer se razvoj slovenske pjesme barem u starini podudara s našom pučkom popijevkom, a drugo, da potaknemo i naše znanstvenike, da se dadu na proučavanje povijesti i razvitka naših pučkih pjesama.

ne znamo gotovo ništa, te ne poznamo slavenskih, poimence slovenskih pjesama iz tog doba. Bilo bi krivo iz toga zaključivati, da naši pradjedovi nisu imali svojih pjesama. Ta i oni su bili ljudi čuvstvenih srdaca, koji su izražavali svoju radost i žalost u pjesmama. Podsjećam samo na to, da se upravo kod južnih Slavena uščuvala najstarija tradicija, kako nastaju epske pjesme; kod nijednog drugog naroda ne nalazimo tih pjesama u tako klasičnoj originalnosti kao upravo kod Srba i Hrvata. Narodni guslar slaže i pjeva svoje pjesme po prastarim uzorcima grčkih rapsoda. Tijekom stoljeća nekoji su rodovi izgubili taj narodni smjer, kao n. pr. Slovenci. Ti su nadalje na zapadu bili pod utjecajem jačih i naprednijih kultura. Ipak stoji i to, da smo za pradobe našeg razvitka imali svi zajednička načela i iste pjesme.

Iako nemamo zabilježenih pjesama iz te dobe, ipak možemo ustvrditi, da se je već tada razvila jugoslavenska pjesma i da je ustalila svoje oblike. Poput drugih naroda, koji nemaju iz tog doba originalnih i tada zabilježenih pjesama, zaključujemo to i mi po pradavnim, tradicijonalnim ostacima. Čudnovato, da su se te muzikalne iskopine sačuvale najviše u Istri i Dalmaciji, a ne u Bosni, Hercegovini ili u staroj Srbiji. Tu se glazba modernizovala pod grčkim i rimskim utjecajem, dok taj utjecaj u Istri i Dalmaciji nije posegnuo tako duboko, da bi dao staroj pjesmi drugi pravac. Doduše je ostavila i u tim krajevima grčka, a još više rimska kultura svoju pjesmu, prihvatili je i gajili takodjer Istrani i Dalmatinci, no uz nju sačuvali su svoju staru, samoniklu, tradicionalnu pjesmu, te od onda sve do danas jednu od druge tačno razlikovali. Kasnije su oni preuzeli i talijanske pjesme, no i te nisu uništile onih starih, samoniklih. To se može tumačiti samo tako, što je naš puk u tim krajevima neobično konzervativan, te čuva svoju starinu. Niti jaki talijanski utjecaj nije uništio njegove narodne osebujnosti u pjesmi, dok se u drugim stranama kao u Crnoj Gori, Bosni, Hercegovini, Srbiji i Hrvatskoj već davno izgubilo to umjetničko prastanje.

Nastaje pitanje kakove su bile prvotne jugoslavenske pjesme? Te prapjesme bile su samo uzdignut glas, tu i tamo ukrašen kojim dugim čurlikom (triljcem) u nejasnom intervalu (nekakva mala terca) – a bez melodije i ritma. Iza njih slijedi pjevanje, u kojem već opažamo težnju za uredjenim ritmom i različitim intervalima; nailazimo ovdje i ondje i na poluglase, pitanje je, dali su originalni ili ne. Zatim dolaze popijevke, koje se ograničuju u svom opsegu na tetrakord, a iznenadjuje nas zanimljivi pojav, da se unisono zbor na završetku podijeli u sekundu. Zanimljivo je svakako, da su još i danas nekoje gusle uglašene u sekundi. Kod tih popijevki nalazimo već uredjenu ljestvicu. Još kasnije nalazimo popijevke u starim grčkim načinima, pomiješanima s orijentalnim, a možda i predhistoričkim prvinama. Tekar iza tih slijede popijevke u novodobnim, menzuriranim melodijama, sagradjenim u živahnim, jasnim ritmima i novim tonalitetama.

To je općeniti razvoj jugoslavenske pjesme. O njezinom razvoju može se danas već nešto pozitivna kazati, pošto imamo sabranih oko 1500 pjesama iz Istre i Dalmacije. Medju njima ima vrlo mnogo primitivnih, dakle prahistoričnih popijevki, koje se sačuvale usmenom predajom od roda do roda. Dašto to pitanje iziskivati će još mnogo vremena i proučavanja, dok bude posvema objašnjeno.

Slaveni, dakle i Jugoslaveni su bez sumnje u vrijeme oko Kristova narodjenja i kasnije imali mnogo raznovrsnih pjesama. Uz pripovjedne pjesme, svakako su imali i popijevke, koje su pjevali u čast svojim bogovima, zatim svadbene, pogrebne, bojne i druge pjesme. To zaključujemo iz izvještaja kasnijih crkvenih sabora, koji su zabranjivali poganske popijevke (diabolica carmina) kod ophoda, pogreba, svadbi, na polju i kod kuće. Da su bile te odredbe izdane takodjer protiv Slovenaca, dokazuju poimence zaključci salzburške crkve protiv njih. Iako iz tih odredaba ne saznajemo ništa o tom kakove su bile te slovenske poganske pjesme, i koji im je bio sadržaj, ipak nam dokazuju, da su Slovenci onda takovih pjesama imali.

Najstariji izvor, koji spominje slavensku svjetovnu p o p i j e v k u je Priskov izvještaj (prije g. 453. p. Kr.) o primitku poslanstva, što ga je poslao rimski car na Atilin dvor. Bijelo odjevene djevojke pratile su poslanika do dvora, pjevajući skitske, što znači prema tadanjem shvaćanju isto, što i slavenske pjesme (*ᾄδειν ᾄσματα Σκυθικά*). Gotovo istovremeno, svakako prije g. 480. opisuje S i d o n i u s A p o l l i n a r i s franačku svadbu, kod koje su pjevali barbarske (njemačke) pjesme, te se zabavljali uz slavenski ples (barbaricus resonabat hymen s c y t h i c i s q u e choreis – nubebat flavo similis nova nupta marito. Carm. V. 219 – 220). Iza toga nemamo dulje vremena o tom nikakvih vijesti. Seoba naroda svratila je svu pozornost samo na sebe: bilježili se tek politički i ratni dogadjaji.

Medjutim pomicali se Slaveni sve dalje prema zapadu. Slovensko pleme prodrlo je najdalje u tom smjeru. O njegovim pjesmama ne izvješćuje nitko, te ne znamo, da li se vijesti o tadanjoj pjesmi tiču takodjer i Slovenaca. Bilješke, što ih imamo o tom ne čine nikakove razlike, pa ne znamo, da li govore o latinskim, germanskim ili pako i o slovenskim pjesmama.

U to vrijeme počeo je medju Slavenima, poimence medju Slovencima vjerski pokret. Zapadnjačka kultura ih privlačila, a Nijemci ih silili, da postanu kršćani. Od tuda pristajanje i otpor, od tuda nesloga. Stare narodne pjesme bile su poganskoj stranci nekakav paladij, dok kršćani jošte nisu imali svojeg pjevanja, izuzevši kratke zazive u latinskom jeziku (Kyrie eleison). Pogani imali su svoje pučke pjesme, dok je kršćanima bilo zabranjeno, da pjevaju te pjesme, a nisu imali drugih koje da je zamijene. Da su se sačuvale poganske pjesme i da su crkvene sinode imale mnogo povoda, da ustaju protiv njih posve je razumljivo prema tadanjem shvaćanju. Kada su slavenski apostoli sv. Ćiril i Metod uveli slavensko bogoslužje, postala je pogibelj, da se Slaveni po bogoslužju germaniziraju mnogo manja, dašto da to vrijedi samo za Metodovu biskupiju.

Posve je drugojačije bilo u tom pogledu kod podanika salzburške nadbiskupije i samostana u Inichenu. Izuzevši nadbiskupa A d a l r a m a (821.—836.) koji je naučio slovenski jezik, da uzmogne barbare uspješno obučavati (dogmate praeclaro valeas quo rite docere barbaricas ... phalangas), sedjeli su na nadbiskupskoj stolici u Salzburgu sami germanizatori, koji su krštavali Slovene, da ih germaniziraju. To su činili osobito poslije g. 772., kad je bavarski vojvoda Tasilo skršio otpor Slavena oružanom silom.

Pod Salzburg spadale su samo sjeverne pokrajine slovenskog plemena. Južni dio spadao je pod Akvileju. Tamošnji patrijarsi slali su svoje misijonare u južne slovenske pokrajine i dalje sve do hrvatske Posavine. Ti su došli pače i u Ratislavovu kneževinu. Kad je pak papa Ivan VIII. opet uspostavio srijemsku biskupiju, te ju dodijelio sv. Metodu, izgubiše salzburški nadbiskupi i akvilejski patrijarsi velike dijelove svojih dieceza. Salzburški nadbiskupi ustali su protiv papinske odredbe, dok akvilejski patrijarsi toga nisu učinili. Naprotiv sv. braća Ćiril i Metod bili su s njima u dobrim odnosima. God. 867. pošli su onamo, da se dadu posvetiti u biskupe, a učenike svoje u svećenike. U Mlecima stigao ih papinski poziv, da dodju u Rim, pa su odazivajući se tom nalogu putovali dalje. Akvilejski patrijarsi bili su tada još skloni Carigradu i njegovim poduzećima medju Slavenima, kojih zemlje su bile u užoj vezi sa Bizantom. G. 810. potpala je primorska Dalmacija pod bizantinsku vlast; g. 870. zagospodovali su Grci u unutrašnjoj Hrvatskoj, a g. 873. proširio se crkveni raskol po svim tim zemljama. To je stanje trajalo do g. 925.

Upravo u to vrijeme udomila se g l a g o l i c a po čitavoj Dalmaciji i bližnjim otocima. Ninski biskup Teodozije dobio je, sva je prilika g. 879. od pape Ivana VIII. sličnu povlasticu za Dalmaciju, kakovu je dobio sv. Metodije za Moravsku. Tom povlasticom, da smije rabiti slavenski jezik kod bogoslužja, on se odmah poslužio, te je preveo i uredio čitav psalterij. Tekar sada mogla da se razvije medju južnim Slavenima i n a b o ž n a p j e s m a u narodnom jeziku.

Papa Stjepan V. (885.—891.) dao je Metodovom nasljedniku Dominiku posebnu opomenu (comonitorium), kojom je zabranio, da se slavenski jezik rabi kod bogoslužja. Ta je zabrana vrijedila samo za Metodovu diecezu, dok u Dalmaciji, gdje su vršili svoju vlast Carigrad i akvilejski patrijarsi, koji su bili po svojim sufraganima dosta popustljivi glede liturgičnog jezika nije zabranio slavenskog bogoslužja. Slavensko se bogoslužje širilo iz Dalmacije na sjever te je bez sumnje utjecalo i na Slovence. Da je tomu tako, dokazuju neki ako i rijetki fragmenti glagolskih spomenika iz X., a još više iz XIII.—XVI. vijeka.

(Nastavlja se.)

Glazbala kod starih Hebrejaca.

Po Bibliji i istočnim otkrićima.

O. Petar Vlašić — Dubrovnik.

Literatura: J. Benziger: Hebraische Archaeologie 2. Tübingen 1907. — „Les Instruments de Musique dans la Bible“, u IV. sv. djela: Fr. Vigouroux: La Sainte Bible Polyglotte. Paris 1903. — „Dissertatio in musica instrumenta Hebraeorum“ u Calmetovom tumačenju Psalama. (Commentarium in omnes libros V. et N. Test. Tom. IV. Venetiis 1730.). — J. Weiss: Die musikalischen Instrumente in den Heil. Schriften. Graz 1895. — H. Gressmann: Altorientalische Texte und Bilder zum Alt. Test. II. B. Bilder. Tübingen 1909.

1. O glazbalima u opće.

Rijetko se kada u Sv. Pismu spominje samo pjevanje, akoprem je o njem veoma često govor. Redovito se uz pjevanje spominje i koja muzička sprava, uz pratnju koje se dotična pjesma pjevala. Glasovitu pjesmu Mojsijevu na izlasku iz Egipta pjevahu Izraelci - muško i žensko — uz pratnju bubnjeva i svirala, koje su udarale žene izraelske s Marijom, sestrom Mojsijevom, na čelu (Izl. 15_{20}). Kad je kralj David uredio na Sionu mjesto za šator Gospodnji, hotio je u svečanom ophodu prenijeti Korablju Zavjeta na pripravljeno mjesto. I tad je zapovjedio poglavarima levitskim, da odrede između braće svoje pjevače sa spravama muzičkim: sa psaltirima i kitarama, i cimbalima, da pjevaju u glas veselo (I. Dn. 15_{16}). Kad se David vraćao, pošto je pogubio Golijata u dolini Terebinta (kraj Betlehema) iziđoše preda nj žene i djevojke izraelske, da mu kao pobjedniku kliču. No nisu ga samo zanosnim klicanjem pozdravljale, nego mu iziđoše ususret s bubnjevima i sistrama (I. Kr. 18_{6}). Već sam naziv religiozne pjesme, koja se pjevala preko službe Božje — (mizmor = psalam) – svjedoči, da su se te pjesme redovito pjevale uz pratnju kojeg glazbala.

Ta glazbala spominju se na mnogo mjesta Sv. Pisma. Generični je naziv za sve vrsti glazbala kelij, što prvobitno znači koje mu drago oruđe (instrumentum) ili posudu (vas). U gore navedenom mjestu I. Dn. 15_{16}, gdje se kaže, da je David odredio pjevače sa spravama muzičkim, stoji u izvorniku biklej-šir, što Vulgata prevodi in organis musicorum, a Aleksandrinci naprosto ἐν ὀργάνοις.[1] Drugdje opet tu istu riječ Vulgata prevodi sa vas = posuda. Tako u Amosu 6_{5}: vasa cantici, u Ps. 71_{22} in vasis psalmi.

Pored toga generičnog naziva čitamo u Bibliji i posebna imena raznih glazbala. Nijesu baš nigdje sistematično poredana, nego do prigode samo spomenuta. Najviše ih se spominje u I. knjizi Dnevnika, (gdje je govor o uređenju pjevanja u šatoru), i u Psalmima Napose u samom zadnjem Psalmu (150) spominje se osam raznih glazbala. Koliko je glazbala bilo u porabi kod Hebrejaca, točno ne možemo znati. Čini se, da je pretjerano kazivanje židovske predaje, po kojoj bi David i Salamun bili poznavali šezdeset tuceta glazbala, dakle okruglo 720. No svakako broj njihov nije bio malen.

Nego dok nam Biblija često spominje razna glazbala, nigdje ni jednom ih riječju ne opisuje, te mi po njoj ne možemo ništa saznati kakove su bile pojedine muzičke sprave. Jedino, što iz biblijskog spominjanja možemo zaključiti jest to, da su ta glazbala bila troje vrsti: 1. sviraljke (glazbala u koja se puše, njem. Blasinstrumente, franc. Instrument a vent), 2. trljaljke (trzaljke) (glazbala na strune ili žice, njem. Saiteninstrumente, franc. Instruments a cordes), 3. udaraljke (njem. Schlag- ili Schüttelinstrumente, franc. Instruments a percussion).[2]

No srećom istočna otkrića krasno upotpunjuju kazivanje Biblije. Na istoku i u Egiptu našlo se sva sila starodrevnih slika, u kojima se prikazuju pojedini glazbari, pače i čitave skupine glazbara na njihovim glazbalima. Na temelju tih iskopina možemo danas sa potpunom vjerojatnošću, pače i sa sigurnošću, kazati, kakovo je bilo pojedino glazbalo, što ga spominje Biblija. Ta znamo, da su u kulturnom pogledu stari istočni narodi bili u uskom dodiru među sobom, i da su tu imali mnogo toga zajedničkog. Napose u muzičkom pogledu bili su ovisni jedni od drugih, te njihovo pjevanje i sviranje imalo je, a ima još i danas, posve zajedničku notu. Kad gledamo sliku, što se našla u Egiptu, a predstavlja zbor egipatskih žena i djevojaka, gdje plešu i pjevaju udarajući u bubnjeve, koje drže u rukama, predvođene od jedne djevojke s nešto osobitim bubnjem,[3] mi na živo gle-

[1] Isp. također I. Dn. 16_{42} II. Dn. 5_{13} 7_{6} Amos 6_{5}.
[2] Hrvatsku terminologiju upotrebljavam po Katehizmu glazbe F. Š. Kuhača. Zagreb 1875.
[3] Donosi ju Fr. Vigouroux, u gore naznačenom djelu, str. 632.

damo žene i djevojke izraelske, s Marijom sestrom Mojsijevom na čelu, gdje pjevaju poznatu pjesmu na izlasku iz Egipta, i pri tom, (kako to Biblija izrijekom spominje) udaraju u bubnjeve. Prema toj slici možemo zamisliti kakovi su bili bubnjevi žena izraelskih, i kojim načinom su se oni njima služili. – Druga slika iskopana u Mezopotamiji krasno nam razjašnjuje dirljivi psalam 136: Super flumina Babilonis: Na rijekama Babilonskim sjeđasmo i plakasmo spominjući se Siona. – O vrbama sred njega vješasmo kitare svoje. – Ondje iskahu, koji nas zarobiše, da pjevamo, i koji nas oboriše, da se veselimo: Pjevajte nam koju pjesmu sionsku". Spomenuta slika[4] predstavlja tri zarobljena Israelca (vidi se to iz poteza njihova lica), sa kitarama u ruci, a straga jednog bradatog Asirca, u teškom oklopu, s handžarom u ruci, koji zarobljenicima zapovijeda, da pjevaju i sviraju. Ta je slika vjerna parafraza Psalma 136. Za nas je važna napose zato, jer mi po toj slici doznajemo kakove su bile židovske kitare, koje se toli često spominju u Psalmima.

Našla se pače i slika, koja predstavlja cijelu glazbu asirsku sa pjevačkim zborom u starodrevnom gradu Suzi za vremena Asurbanipolova.[5] Na čelu te glazbe stupa jedan bradati Asirac s harfom u ruci. Slijede dvojica sa sviralama (neka vrst frule), pa tri reda harfista, pa onda jedno golobrado momče, koje puše svom silom u diple, kako se to razabire iz nabreknutog obraza onog mladića. Za njim stupaju dva golobrada harfista, onda jedan bubnjar s bubnjem povezanim na trbuhu, tako da može s obadvije ruke udarati po bubnju. Na posljetku jedan glazbar s posebnom vrsti harfe. Za tim slijedi pjevački zbor, koji se sastoji od šest žena i devet muškaraca. Jedna žena drži se za podbradak, valjda zato, da joj glas iziđe jači; većina drugih pjevača plješću ili mašu rukama povodeći se za taktom glazbe. Ova nam slika krasno razjašnjuje ono, što se čita u I. Dn. 15 o levitskom sviranju i pjevanju prigodom prijenosa Korablje Zavjeta na Sion, ili ono II. Dn. 5, kad je Salamun posvetio hram, pa tom zgodom mnoštvo levita obučenih u tanko platno svirahu u razna glazbala, dok drugi složno jednim glasom pjevahu hvaleći i slaveći Gospoda. Po istoj slici te po mnogim drugim, možemo da prosudimo kakova su bila židovska glazbala, koja se na onim mjestima Biblije spominju.

Uz pripomoć istočnih iskopina donosim ovdje kratki opis pojedinih glazbala, što se spominju u Sv. Pismu, a napose u Psalmima. (Nastavlja se.)

Wagnerova glazba svetoga Grala.

(Prigodom zagrebačke izvedbe „Parsivala".)

Dr. Josip Andrić — Zagreb.

I.

Godine 1849. napisao je Rikard Wagner djelo „Umjetnost i revolucija", u kojem je među ostalim napisao i ovo: da je kršćanstvo za čovječju sreću sudbonosna bludnja, da je ono produkat jednog doba opće truleži, pa da se zato iz kršćanske svijesti ne može nikada razviti prava umjetnost. Trideset godina kasnije — 25. travnja 1879. — dovršio je Wagner zadnje svoje glazbeno-dramatsko djelo „Parsivala", divni kršćanski misterij, kome nema premca u cijeloj glazbeno-dramatskoj literaturi i kojim je Wagner završio svoje umjetničko stvaranje u opreci sa svojim revolucijonarnim protukršćanskim stanovištem iz g. 1849. „Parsivalom" je sam Wagner pobio, što je nekad o kršćanstvu tvrdio, stvorivši tim djelom pravu glorifikaciju kršćanstvu i otkrivši neizmjerno blago krasota, što ga kršćanske ideje u sebi kriju i koje su kadre nadahnuti umjetnika za najdivnija umjetnička djela.

Što je Wagner od protukršćanskog naziranja na svijet i na umjetnost došao do toga, da stvori djelo s kršćanskim idejnim sadržajem, u tom se očituje zapravo proces njegova filozofskog razvoja. Wagner je naime bio i glazbenik i pjesnik i filozof. On je u filozofiji tražio puteve, koje je otkrivao svojoj umjetnosti i svom umjetničkom stvaranju. I vidimo ga, gdje luta od hegelijanskog optimizma preko Feuerbachova senzualizma do Schopenhauerova pesimizma, od obožavatelja stare grčke umjetnosti do glorifikatora starog germanskog poganstva, da na koncu završi filozofijom kršćanskog altruizma, filozofijom Kristove žrtve, mistikom kršćanskih tajna i muzičkim slavopjevom ideji, koja preporod svijetu nosi s Golgote. Tako je iza njegova „Sumraka bogova" (četvrti dio „Prstena Nibelunga"),

[4] Donosi ju također Vigouroux u naznač. dj. 633, a tako i Benzinger u gore naznač. dj. 239. Izvornik se nalazi u londonskom British Museum.

[5] Izvorni basrelief čuva se u londonskom British Museum, a kopija je otisnuta u raznim djelima, kao n. pr. u gore spomenutom Vigourouxu, str. 633.

u kojem je staro poganstvo (a indirektno i mo'erno poganstvo) osudio na propast, morao doći „Parsival", da nam kaže, gdje preporod i konačna pobjeda života i umjetnosti: u kršćanstvu.

„U tom svom najdubljem i najuzvišenijem djelu izrekao je Wagner jaku vjeru u budućnost čovječanstva, te je grješnom životu i čežnji za izbavljenjem od grijeha postavio nasuprot istinsku religiju, koja jedina može da dade moralnu i duševnu obnovu čovjeka. Ova glazbena drama pokazuje, kako taj vjerski ideal, postavljen na realno tlo, može da dovede čovjeka iz njegovih patnja i grijehâ do spasa od ništavila svijeta. U pogledu na Raspetoga, koji je svojom smrću podigao žrtvu i sućut prema čovjeku kao novi moralni zakon, kulminira vjera i kršćanstvo, kojega je evanđelje Wagner u ovom djelu navijestio u predvečerje svoga života i sa večernjih visina svoga znanja o životu i ljudima" (Ferdinand Pfohl „Parsifal").

To je duboki smisao „Parsivalov", to je njegovo pravo značenje, to je ono, zbog čega ovo slavno glazbeno-dramatsko djelo budi strahopočitanje i udivljenje u cijelom kulturnom svijetu. Zato je vrijedno, da se s tim djelom, i što se njegova sadržaja i što se njegove glazbe tiče, još pobliže upoznamo.

II.

U središtu sadržaja „Parsivala" stoji sveti Gral. To je kalež, u kojem je Josip Arimatejski uhvatio krv Kristovu, kad je proboden bio na križu. Taj se kalež s krvlju Kristovom čuva u Gralburgu, a čuva se tu i sveto koplje, kojim je Krist proboden na križu. U Gralburgu su vitezovi svetoga Grala, koji mu služe, a na čelu im je kralj Titurel, koji je na nalog Božji sazidao Gralburg. Među vitezove svetoga Grala htio je da bude primljen i čarobnjak Klingsor, ali ga ne primiše, jer griješnicima nema tu mjesta, nego samo čistima. Zato je Klingsor zasnovao paklenu borbu protiv vitezova svetoga Grala: sagradio je nedaleko čarobni dvor, u kojem kao ruže u čarobnom vrtu cvatu djevojke, koje imadu zadaću, da primamljuju vitezove svetoga Grala i zavode ih na zlo, a koga jedamput uhvate u svoje mreže, taj se više ne može vratiti u Gralburg. Mnogo je tako već palo vitezova u stupicu Klingsorovu, pa kad je stari kralj Titurel predao vlast svome sinu Amforti, podigao se on sa svetim kopljem protiv Klingsora, da oslobodi kraljevstvo svetoga Grala od te more. Ali Klingsor pošalje Amforti susret najljepšu od svojih krasotica (Kundru), kojoj Amfortas očaran nije mogao na čas da odoli, nego joj padne u naručaj, a taj čas mu ispade koplje, koje dohvati Klingsor, rani njime Amfortu, pa je Amfortas jedva umakao. Ta rana, koju je zadobio, ne će više da zacijeli, pa zadaje kralju neizrecive muke.

Svakakvim lijekovima liječe kraljevu ranu, ali sve badava. Jedamput mu je priviđenje objavilo, da će mu pomoć donijeti jedan, koji je „sučuvstvom uman, a nevin i lud". To će biti Parsival, mladić, koji ne zna ništa o svijetu, nego ide za svojim instinktima te tek polako dolazi do svijesti o životu. Odbjegao je od svoje majke za konjanicima, koje je vidio u šumi i koji su mu se svidjeli, pa je došao i do Gralburga. Stari vitez Gurnemanz uvodi ga i u dvoranu svetoga Grala, gdje se o podne obavlja misterij svete Gozbe. Kralj Amfortas otkriva sveti Gral, koja zasja u mističnom sjaju, blagosliva se kruh i vino, pa vitezovi blaguju. Odatle Parsival ide vođen svojim instinktom i određenjem prema čarobnom Klingsorovu dvoru, krči sebi put, koji mu Klingsor hoće da zapriječi, jer sluti, da mu je Parsival najopasniji neprijatelj, kojemu je „ludost štit". Parsival prodre u čarobni vrt, pa ga tu djevojke hoće da zamame, a kad im to ne uspijeva, pokušava to još i najljepša među njima Kundri na lukav način. Ona mu doziva u pamet majku tako, da Parsival sav podlegne tom spominjanju, pa dok je on tako kao omamljen, ona ga poljubi. Taj čas dolazi Parsival k svijesti, upoznaje razliku dobra i zla te postaje svijestan svoga zadatka. Odolijeva Kundri, a ona ga povrijeđena proklinje, da ne nađe više puta natrag u Gralburg, i doziva Klingsora, koji dolazi i baci se kopljem na Parsivala. Ali koplje ostane Parsivalu nad glavom visjeti, te ga Parsival dohvati, načini njime znak križa, i cijeli Klingsorov dvor propadne, a čarobni vrt se osuši.

Iza dugog lutanja na dan Velikog Petka dolazi Parsival opet u Gralov kraj. Tamo je velika tuga. Otkad je Parsival bio na svetoj gozbi, odonda sveti Gral više nije bio otkrivan, jer Amfortas ne može više da podnese boli, koje osjeća najteže onda, kad ugleda sveti Gral. Stari Titurel je umro, pa mu je baš danas sprovod. U času najvećeg očaja, kada već i Amfortas sam sebi želi smrt, samo da se riješi muka, koje mu zadaje njegova rana i grijeh, dolazi Parsival sa svetim kopljem, dotakne se njime rane Amfortine, iscijeli je, a zatim preuzima on kraljevsku službu svetoga Grala.

U radnji zauzima posebno mjesto Kundri. Ona je velika griješnica. Srela je Krista, kad je nosio križ, pa mu se narugala, a On ju je samo pogledao, i odonda je ona prokleta. Luta svijetom i traži izbavljenje od svog prokletstva. Tako je dopala u vlast Klingsorovu, kome mora protiv svoje volje da služi. Ali ona odlazi da služi i vitezovima svetoga Grala, koji dakako ne znaju, tko je ona. Tako se u nje očituje dvostruka narav: griješna i pokornička. Parsival i njoj nosi spasenje i oproštenje grijeha.

III.

Wagnerova glazba osnovana je na njegovoj motivologiji. Karakteristični provodni (značajni) motivi su nosioci muzičke radnje. U nijednom se Wagnerovu djelu ne očituje ova metoda glazbene obradbe tako jasno, tako čisto, a ipak ne suviše komplicirano, kao baš u „Parsivalu". Ima doduše i tu svega oko 25 takvih značajnih (provodnih) motiva, ali u drugim njegovim djelima od „Tristana i Izolde" dalje ima ih i više. Možda je Wagner već kod „Parsivala" htio pokazati, kako smjer usavršavanja njegove motivologije ima da ide od politematizma k monotematizmu, kojemu je prije „Parsivala" došao Smetana („Dalibor", „Vyšehrad", „Tajna").

Tri su osnovna provodna motiva u „Parsivalu", koje možemo — prema Wagneru samom — označiti riječima: vjera, ufanje, ljubav. Zapravo je bliža oznaka: motiv gralske vjere, motiv ljubavi Božje i motiv svetoga Grala, koji je ufanje onima, što teže za blaženstvom ljubavi Božje. Na ta je tri motiva građena prekrasna ouvertura „Parsivala", koja je kao divna molitva i himna, s kojom dolazimo u svetište svetoga Grala, da budemo dionici veličanstvenog misterija, što nam ga glazba otkriva.

Kao zlatni toranj, što se ljeska na suncu, diže se nada sve ostalo maestetični **motiv svetoga Grala**:

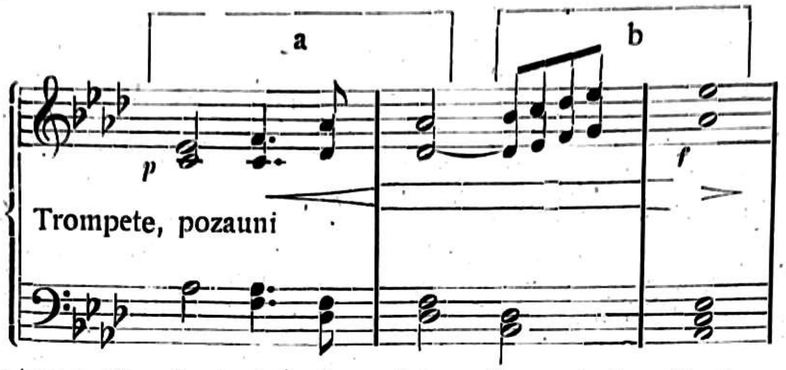

Ne čujete li iz tog motiva (pod a) svečanu intonaciju „gloria", što je svećenik pjeva u svetoj misi? Zaista je gregorijanski „gloria" dao Wagneru osnov za taj motiv, a bolje vrelo nije za tu ideju, koju taj motiv označuje, mogao ni naći. Tajna svetoga Grala, simbol spasenja, budi nas, da zapjevamo „gloria". Drugi dio Gralova motiva (pod b) uzet je iz melodije, koju je talijanski komponista Antonio Silviani iz 18. stoljeća složio na liturgijski „amen". Takva je eto geneza Gralova motiva, koji je prema tome u najužoj vezi s katoličkim liturgijskim pjevom, a tim je najjasnije dokumentovan i idejni vez „Persivala" s katoličanstvom. Motiv svetoga Grala prosijeva cijelu muzičku radnju „Parsivala" u svim instrumentacijskim i modulacijskim nijansama, pa joj daje osnovni ton. Po njemu nam ta glazba neprestano svraća pogled na sveti Gral, koji je najsigurniji kažiput kroz život.

Kao iz nadzemaljske visine javlja tiho, čuvstveno nošena melodija, puna svetosti i ljubavi, što se razlijeva nad Božjim stvorovima u najvećem daru nebeskom. To je **motiv ljubavi Božje** (svetog blagovanja, pričesti):

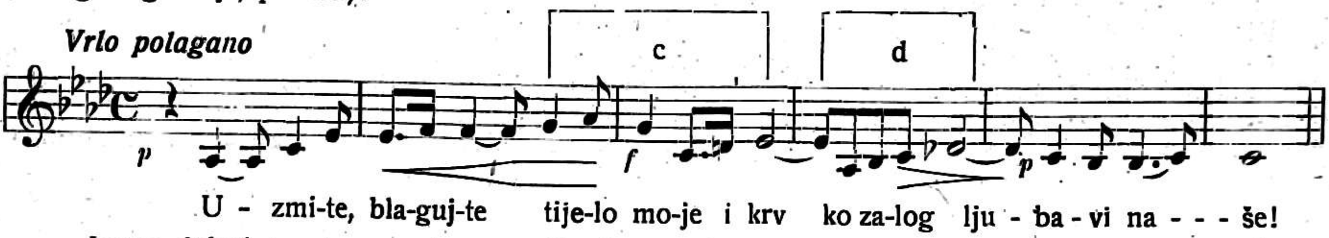

Isprva dolazi ova tema unisono, zatim je opetuje orkestar, dok se ne izgubi negdje u daljini njena jeka. Opet se onda u c-molu javi isto tako najprije unisono, a nato u orkestru. Tu je Wagner imao za uzor princip stare antifonije, gdje se u liturgiji izmjenjuje pjev soliste i kora. Zar je mogao Wagner, kad je na uvodno mjesto „Parsivala" metnuo ovu tako provedenu temu, ljepše očitovati, da hoće ovim svojim djelom uzveličati svetinju i tajnu kršćanske liturgije? Iz te teme uzima Wagner još dva specijalna motiva: jedno je motiv pokajničkog bola (pod c), a drugo je motiv svetoga koplja i spasenja. Oba ta motiva veže snažan izražaj bola, pa je njima prožeta glazba „Parsivala" tako, da oni zapravo čine glazbeno-dramatski čvor, koji se razuzlava u motiv ljubavi Božje i svetoga Grala. Što su motiv bola (pokajanja) i motiv spasa (koplja) sastavni dio motiva ljubavi Božje (svete gozbe), u tom je izražen duboki psihološki smisao: pravu bol nad grijehom osjećamo tek iz iskrene ljubavi prema Bogu, bez koje nema ni pokajanja ni spasenja.

Dok se iz nadzemaljske visine javlja sveti glas ljubavi Božje i dok pristupamo sa strahopočitanjem tajni svetoga Grala, duša se puni blaženim osjećajima zanosa, koji kulminira u motivu vjere poput himne, nošene blještavim anđeoskim zvucima trublja i pozaunâ:

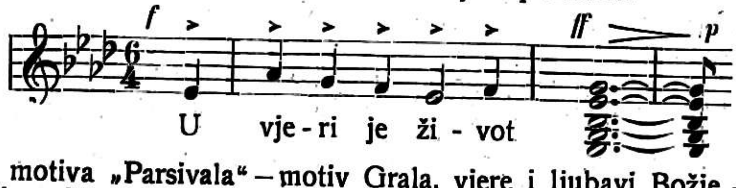

Sva tri osnovna motiva „Parsivala" — motiv Grala, vjere i ljubavi Božje — izviru iz istoga muzičkog vrela te pokazuju veliku međusobnu muzičku i idejnu srodnost. Na njima počiva divna glazbena zgrada, svetište svetoga Grala, u koje ulaze čisti i izabrani, da budu dionici svetih užitaka. Sve ostalo, što u radnji ovog glazbeno-dramatskog djela dolazi, reda se oko ta tri osnovna idejna motiva: i osobe i događaji i misli i osjećaji, tu se osobni motivi dijele u dvije grupe prikazujući borbu između dva svijeta, svijeta dobra i zla. Prvi predstavlja „nevini luda" Parsival, drugi čarobnjak Klingsor. Parsivalov lik se kreće između motiva „nevinog lude", koji označuje svetu misiju njegovu, i motiva njegova viteštva, zbog kojega je gonjen nesvijesnim instinktom pošao u borbu svijetom, da se probije do određenoga mu cilja. Prvi motiv svojim karakterističnim intervalima, a drugi svojim završetkom daju naslućivati vezu s osnovnim idejnim motivima ove glazbe svetoga Grala. Naprotiv sasvim oprečni svijet označuje motiv Klingsora svojim velikim melodijskim skokovima, u kojima se očituje „pakla bijes", kao što to kažu i riječi, koje se na melodiku tog motiva u pjevu Klingsorovu javljaju. Između jednog i drugog tog svijeta, Parsivalova i Klingsorova, luta Kundri, griješnica i pokajnica, služeći paklenim planovima Klingsorovim i tražeći prilike, da i vitezovima svetoga Grala služi. Ona je složena natura, pa su i njene glazbeno-motivičke karakteristike takve. Dolazi s motivom divlje i nemirne ćudi, motivom očaja, što djeluje kao najbolniji jauk, previja se u duševnim mukama, strastvenim motivom začaravanja razvija svoje griješno djelovanje u Klingsorovoj službi, a mekim tercama pokorničkog motiva ponizno služi vitezovima svetoga Grala.

Takva je miniaturistička muzička građa „Parsivala“, a sve je to genij Wagnerov spojio u živi organizam glazbene radnje, koja se u orkestru zbiva paralelno s dramatskom radnjom, koju gledamo na pozornici. Tendencija je Wagnerove muzičke ideologije, da uz vidljivu dramatsku radnju razvije ujedno i ono, što se u isto vrijeme događa i u duši onih osoba, koje dolaze u drami. To ima da iznosi glazba, tu ulogu ima Wagnerov orkestar, a u orkestru radnja značajnih (provodnih) motiva. Dolazi na primjer ova dramatska situacija: Parsivala pita vitez sv. Grala Gurnemanz, otkuda je, kuda ide, tko mu je otac, a Parsival ništa ne zna da kaže, ali kad ga je zapitao, kako mu je ime, stane Parsival i zamisli se, a taj čas se u orkestru javi motiv njegove majke kazujući nam, što se zbiva u Parsivalovoj duši, kojom je prošla uspomena na majku, što mu je dala ime. Ili ovaj primjer: Kundru počinje hvatati san, a u orkestru se javlja motiv začaravanja, ona se otima snu, a orkestar nam tumači motivom Klingsorovim, što se u njenoj duši zbiva — ona naime već opet počinje osjećati nad sobom paklenu moć Klingsorovu, pa je jeza hvata, što mora opet da mu služi, i otima se tome, ali hipnotička moć čarobnjakova je jača. Ili treći primjer: U čarobnom vrtu Klingsorovu omamljuje Kundri Parsivala tim, što mu priča o njegovoj majci, a to se njeno pričanje tako dojmi Parsivala, da sav bolan jadikuje, što je mogao zaboraviti i ostaviti majku. Ali taj čas mu prođe dušom neko nesvijesno sjećanje, i on sam sebe pita: „A što sam ja još zaboravio?“ Orkestar taj čas motivima kajanja i spasenja ponavlja muzičku scenu iz prvog čina, gdje je Amfortas u kulminaciji svoga bola molio Svevišnjega, da ga milošću svojom izbavi od teške rane. Taj momenat prošao je i sad nesvijesno Parsivalovom dušom, kao da ga opominje, da je njegova zadaća donijeti Amforti spas, pa da od tog zadatka ne skrene na stranputicu.

Takva je eto psihološka uloga Wagnerove glazbe, napose njegovih dramatskih motiva. A u tom je Wagner znao da stvori tako savršen muzički organizam, da sve buja istinskim životom i pravom dramatičnošću. Uzmemo li k tome drugu karakteristiku Wagnerova stila: nekonačnu melodiju, te bujno instrumentacijsko pletivo, kojim su novoromantici Berlioz, Liszt i Wagner obogatili i proširili područje glazbenih izražajnih sredstava, sve to nalazimo u divnoj jednostavnosti u „Parsivalu“ aplicirano. I tko „Parsivala“ razumije do svih njegovih glazbeno-dramatskih i muzičko-psiholoških tančina, taj tek razumije pravo Wagnera i njegovo značenje u glazbi.

* * *

Prije „Parsivala“ komponovao je Wagner još 1843. kantatu „Sveta večera apostola“, u kojoj se iz visina javlja glas Gospodnji: „Ja sam s vama do konca svijeta“. Tim je Wagner anticipirao sličnu scenu iz prvog čina kasnijega „Parsivala“. Kasnije se bavio Wagner mišlju, da stvori glazbeno-dramatsko djelo „Isus Nazaretski“, te je već pravio i skicu. Godine 1857., baš na Veliki Petak, rodila se prva ideja „Parsivala“, nastala je glazba, koja pod imenom „Čar Velikog Petka“ dolazi u trećem činu „Parsivala“. Tu su počeci ovog slavnog djela, kojim je Wagner završio svoje umjetničko stvaranje, jer ga je već nekoliko mjeseci iza prve izvedbe „Parsivala“ zatekla smrt 13. veljače 1883. u Veneciji. Tek četrdeset godina iza prve izvedbe „Parsivala“, kad je on prošao već sve svjetske pozornice, izveden je i kod nas u Hrvatskoj, da dođemo na glas divnih zvona s Gralburga i da budemo dionici svih umjetničkih užitaka, što ih ta glazba svetoga Grala u sebi krije. Dođoše mnogi, a ovo je napisano onima, koji ne mogoše doći, da upoznaju barem u glavnim konturama ovo djelo, što glazbom uzveličava uzvišenu ideju kršćanskog idealizma.

Naša narodna glazbena umjetnost.

Osvrt na koncertnu sezonu.

Lujo Šafranek-Kavić — Zagreb.

Ako sve ono uzvišeno, plemenito i vrijedno, što ispunjava čovječju dušu, nalazi svoj izražaj u lijepoj umjetnosti, jasno je, da će umjetnost biti u istoj mjeri različita, koliko su po razvitku kulture, po tradiciji i odgoju različiti i ljudi i njihovo shvaćanje o onom, što je lijepo, plemenito i vrijedno u tisućljetnom razvitku civilizacije s jedne, a u raznih drugih naroda s druge strane. Umjetnost je najvjernije zrcalo kulture ove ili one dobe, ovog ili onog naroda, u njoj se odrazuju sva obilježja njegovih značajnih osebina. Umjetnost se zato diferencira ne samo po vremenu, već i po skupinama ljudskih plemena; što je veća koja takova skupina, tim će biti manja srodnost umjetnosti u njezinih članova. Umjetnost bližih naroda pokazivati će naprotiv više dodirnih tačaka, a u glavnome će istu karakteristiku nositi tek umjetnost jednog naroda, jer se u umjetniku u potenciranoj mjeri odrazuje duša njegove okoline, njegovoga naroda. Iako diferencija umjetnosti postizava svoju najvišu tačku kod individua, ipak je zajednička karakteristika svih umjetnika, koji crpe iz istog narodnog vrela, tako jaka, da se može i mora govoriti o *narodnoj* umjetnosti. Umjetnost je naime samo u toliko internacionalna, što umjetnina, koju je stvorila narodna umjetnost, postaje svojinom čitave kulturne zajednice naroda. Kroz sva stoljeća i kod svih naroda opaža se instinktivna tendenca, da se stvori narodna umjetnost. No tek u prošlom stoljeću probuđenog nacionalizma razvila se ta tendenca do svijesne volje ponajprije kod velikih naprednih naroda zapadne Evrope, a kasnije i kod manjih naroda već prema tome, kako su se oni oslobađali od političke, a time i od duševne ovisnosti.

Mi spadamo u pretežnom dijelu među one narode, koji su do nedavna bili politički ovisni od kulturnijih i naprednijih naroda, pa smo ono, što smo od njih naučili, platili duševnim sužanjstvom. Ostali pak dio našeg naroda morao je da vodi stoljetne, krvave borbe, da se oslobodi nekulturnih gospodara. Oslobođenje nakon svjetskog rata našlo je našu samoniklu, svijesno narodnu umjetnost tek u zametku, izuzevši literaturu, koja je starijeg datuma, a koja se razvijala uporedo s probuđenjem narodne svijesti. Likovna i dramska umjetnost počela se tek u zadnjim decenijima ozbiljnije i inten-

zivnije baviti narodnim motivima, ali su one ipak napredovale daleko pred glazbom i arhitekturom, koje su do pred nekoliko godina stajale potpuno pod tuđim utjecajem. Taj je utjecaj kod starije generacije još i danas jači od nastojanja mladih, da se stvori naša po svojem duhu i suštini domorodna umjetnost. Time nije rečeno, da nije bilo i ranije pokušaja u tom smjeru, dovoljno je da spomenemo imena Lisinski, Mokranjac, Zajc, Novak, Vilhar, Jenko, Gerbić, no ti pokušaji bili su sporadički, a često se zadržali odviše na površini, a da nisu zaronili u dubinu. Narodne melodije dobile su s malo iznimaka germansku ili talijansku harmoniju; formalnu obradbu i ritmizaciju. Istu pojavu susrećemo n. pr. i kod braće Čeha. I na njihove velikane Smetanu, Dvořaka, Fibicha, koji su u drugoj polovici prošlog stoljeća počeli da stvaraju češku narodnu glazbu, utjecao je njemački muzički odgoj, tradicija pa i savremenici (Wagner!). I oni su u početku pisali po duhu, formi i tehnici sa rijetkim izuzecima više germansku nego češku muziku, građenu na osnovi čeških narodnih motiva (Dalibor!). Tek je njihovim nasljednicima uspjelo, da se potpuno oslobode specifično germanske tradicije i stvore čistu češku muziku. Sasvim obratno razvijao se taj proces kod Rusa, koji su rano uviđeli, kako je važno gajenje narodne popijevke i plesa. Već u početku prošlog stoljeća imaju oni više valjanih zbirki pučkih popijevki. Njihovi skladatelji Glinka, Balakirev, Musorgski, Borodin, Rimski-Korzakov proizlaze iz narodne muzike; autodidakti su, koji si tek naknadno prisvajaju teoretsko i tehničko znanje zapadne, umjetničke glazbe, a ipak podižu rusku narodnu muziku do velike visine. Njihova, iz istinskog narodnog vrela nikla umjetnost zadivljuje svijet i omogućuje iza Wagnera i R. Straussa gotovo presahloj evropskoj muzici daljni razvitak. Široki svijet je spoznao, da se valja vratiti k narodnoj muzici.

Talijani nisu se nikada iznevjerili tome principu, njihova se muzika, naročito opera, kroz sva stoljeća koristuje pučkim melodijama ili ih imitira, te dobiva time strogo nacionalno obilježje. Visoki stepen razvitka, koji je talijanska muzika već rano postigla, dao je Talijanima kroz više stoljeća vodstvo u muzici. Njihov je utjecaj tako jak, da do reformi Mladorusa i Wagnera skladatelji drugih naroda pišu više talijansku, nego svoju muziku. Još otac ruske narodne opere Glinka ima u svojoj nacionalnoj operi „Žizn za carja" uz čisto rusku muziku mnoga mjesta izrazito talijanskog podrijetla, što je posljedica njegovog č. tirigodišnjeg boravka u Italiji. Jeli onda čudo, da je naš Zajc, talijanski muzički uzgojen, napisao talijansku operu s hrvatskim narodnim sadržajem, kad nam je dao Zrinskoga?

Vojnička vrijednost, politička zrelost i vještina, gospodarska sprema i solidnost, sve te vrline nisu same dostatne, da pribave narodu u svijetu priznanje, da je kulturni faktor, dok se on nije vlastitim djelima na polju znanosti i umjetnosti legitimirao, da to zaslužuje. Između umjetnosti najneposrednija je muzika, pa je ona zvana, da govori za nas svojim neodoljivim, uvjerljivim jezikom tonova. U kratko možemo ustvrditi, da su se od Slavena Rusi legitimirali svojim „Borisom Godunovom", Česi svojom „Prodanom nevjestom", Poljaci Chopinom i Paderevskim, a mi? . .

Iako nema u nas narodne muzike u onom smislu, kako ju već imaju naša sjeverna braća, ipak smo sretni, da je ona, iako pred malo godina, počela i u nas da živi svojim vlastitim životom i da se u novoj slobodi na očigled razvija i napreduje. Koncertna sezona, koju upravo završujemo, daje nam zajedno s prošlogodišnjom o tom jasnu sliku. Moderna narodna kompozicija javlja se mnogim novim, dobrim i veoma dobrim radovima, a domaći reproduktivni umjetnici dominiraju i po broju nastupa i po kvaliteti programa i izvedbe nad strancima, koji nas posjećuju. Ovo je svijetla strana, koja treba da nas raduje, jer nam daje nadu za daljni napredak. Međutim posmatrač sezone opaziti će i tamnih strana. Naša nacionalno svijesna publika ne može istim brzim tempom da slijedi, kojim su naši umjetnici pokročili. Ta publika nije još zagospodovala koncertnom dvoranom onako, kako je zauzela odlično mjesto u našem kazalištu.

U koncertnoj dvorani kao da još uvijek gospoduje ona kategorija publike, koja je ondje dominirala do oslobođenja. U koncertnoj dvorani nismo još stekli našu neovisnost, jer naši umjetnici moraju da se bore s najvećim materijalnim poteškoćama, ako hoće da sa plodovima svoga rada na polju usavršavanja naše muzike dođu do riječi. Dok naša nacionalna inteligencija ostaje po strani, anacionalna publika stranim mediokritetima puni dvorane. Vrlo često koncerti stranaca nemaju vrijednosti za napredak naše umjetnosti. Njihovi su šablonski nebrojeno puta slušani virtuozni programi često bez stila i karaktera. Time jasno pokazuju, što oni misle o nama, kad ih uzvisujemo i punimo im kese, dok su s umjetničke strane mnogo vredniji koncerti domaćih umjetnika, više ili manje prazni. Žalosno je, da naša nacionalna inteligencija prepušta koncertnu dvoranu onima, koji nemaju osjećaja za naše kulturne potrebe i za napredak naše umjetnosti. Posve je naravno, da ova publika hoće i dalje da diktira svoju volju, kako je bila prije naučena, podupire samo strane umjetnike i hoće, da joj se pokorava i poduzetnik i kritika. Vrijeme je, da se glede toga prilike promijene. Treba da učimo od tuđih naroda, koji protežiraju vlastito, a priznavaju strano samo u toliko, u koliko je bolje, vrednije ili savršenije od domaćega. Nismo ni mi protiv stranaca, dobro nam došao svaki, od kojega možemo nešto da naučimo. Od gostiju, koji su nas ove sezone posjetili, jedva jedan ili drugi spada u tu kategoriju, dok ostali, ako im i ne poričemo njihovu spremu, ne nadvisuju niveau naših prvaka: Balokovića, Shlika, Tkalčića, Ličara, Stančića, Maje-Strozzi, Anke Horvat i drugih. Nemamo zato uzroka, da i dalje dopuštamo, da anacionalni elementi prvima aranžiraju neumjesne „uspjehe" na račun potonjih — naših domaćih, a obično i boljih! Sveta je dužnost svijesne nacionalne inteligence (pogotovo onih koji su imućniji), da se živo zainterisuje za našu rodnu umjetnost, a napose za muziku i da je svim silama podupre. Jedino od moralnih uspjeha, pa bili i najveći, ne može nijedan umjetnik da živi, ako radi indiferentnosti ili indolencije narodne javnosti i golemih poreza izostaje barem kakav takav moralni uspjeh. Kritika morala bi da uputi javnost i probudi njezin interes specialno za domaću umjetnost i domaće umjetnike. Ona bi morala da pomogne graditi, a ne da ruši sve ono što je naše. I kritika bi trebala, da si je svijesna, da smo tek počeli da oremo na zdravom i svježem tlu naše pučke glazbe i da do sada posijano sjeme ne može preko noći da dozrije do narodne umjetničke muzike. Ne valja zato nepromišljeno uništiti sjeme, koje je jedva proklijalo, već valja počekati dok donese obilati plod.

Evo nekoliko opažanja, misli i zaključaka, koji se namiću ozbiljnome posmatraču našeg koncertnog života. Nije bila zadaća ovih redaka, da se iznese sistematski referat o ovoj sezoni, već da se ukratko spomene samo ono, što je po razvitak naše muzike osobito važno. Ipak bi bio i taj kratki izvještaj manjkav, kad se ne bi izrijekom napomenula „Zagrebačka filharmonija". Do pred dvije godine nismo imali stalnog simfonijskog orkestra, pa je zato broj naših orkestarskih kompozicija višeg stila bio neznatan. Sada kada imamo tu filharmoniju, moći će se takove kompozicije dostojno izvoditi, pa će naši skladatelji više pisati za orkestar, što je od neprocjenive važnosti. Ovime učinjen je prvi korak, a do ideala dovinuti ćemo se tek onda, kad ćemo imati posebni filharmonički i posebni operni orkestar. Vrlo je sretna zamisao hrv. glazbenog zavoda, što je uveo popularne jutarnje koncerte, kod kojih dolaze domaći autori, korporacije, solisti i diletanti uvijek u pristojnoj formi do riječi. Opera nije ove sezone iznijela nijednu domaću novost, iako je više novih opernih djela komponovano, pa se nadamo, da će buduća sezona nadoknaditi ono, do česa se ove godine nije dospjelo.

Od skladatelja imali su naročito Širola, Dobronić, Konjović, Jozefović, Štolcer, Grgošević, Hirschler i Matz prilike, da čuju izvedbu svojih novijih radova. Zasluga zato ide „Lisinskoga", „Kolo", „Mladost", „Glazbeno društvo intelektualaca", gđu Strozzi-Pečić, gđu Horvat, g. Ličara i gđicu Schapira. Čuli smo i Slovence, njihove autore i odlične izvađače. Među osobito vrijednim priredbama valja istaknuti i koncertna predavanja g. D. Plamenca.

Koncertna sezona vrlo je živahno i lijepo započela. No već u zimi se opažalo, da s jedne strane nehaj publike, a s druge strane nesnosljivi porezni i režijski troškovi sve to više onemogućuju koncertni život, dok nisu umjetničke priredbe u proljeću gotovo sasvim prestale. Unatoč toj žalosnoj pojavi ipak nam je sezona pokazala, da se u nas mnogo, marljivo i svijesno radi i da broj radenika sve to više raste. Mladi naraštaj oduševljeno korača i napreduje. Ustrajemo li na tom putu i bude li razumijevanja i potpore pozvanih faktora i nacionalne javnosti, oživotvorit će se možda i prije nego se nadamo želja svih naprednih duhova: da stvorimo svoju narodnu glazbenu umjetnost, koja će biti ravna svjetskoj muzici.

Natjecanje pjevačkih društava u Pragu.

Dr. Božidar Širola — Zagreb.

Na sam Uskrs ove godine priredila je Pěvecká Obec československá I. narodnu pjevačku takmu. Dani 15.—18. IV. 1922. bili su dani slavlja češke muzike. Bilo je ogledanje priznatih uspjeha i u pogledu produkcije čeških kompozitora i u pogledu reprodukcije čeških pjevačkih zborova.

Pěvecká Obec československá pripravljajući raspored ovih natjecanja pozvala je najprije zborovođe pjevačkih društava, koji su na svom zboru odredili, da se natjecanja imadu vršiti u tri razreda (třidi) prema reproduktivnim podobnostima pojedinih zborova, a u svakoj skupini vršit će se pojedinačno natjecanja muških, ženskih i mješovitih zborova. Iza toga pozvao je odbor češke kompozitore, da komponiraju za ta natjecanja nove kompozicije. Poseban odbor izabrao je od prispjelih kompozicija zborove za pojedine razrede i pojedine skupine rasuđujući po težini zadaća, koje stavljahu te kompozicije na reproduktivne sposobnosti pojedinih pjevačkih društava. I tada je stavljeno na volju pjevačkim društvima, da se prijave za natjecanje u bilo kojemu razredu, i bilo kojoj skupini. Pražské pěvecké združení „Smetana", koje je mahom iza natjecanja u Pragu pošlo na turneju u Jugoslaviju i u Zagrebu s uspjehom nastupilo u tri koncerta — prijavilo se primjerice za natjecanje u skupini muških zborova prvoga razreda, jer to udruženje imade samo muški zbor. Praški „Hlahol" nastupio je u sve tri skupine prvoga razreda svojim muškim, ženskim i mješovitim zborom. Radi neprijavka pjevačkih društava otpalo je natjecanje ženskih i mješovitih zborova u trećem razredu. Svako je pjevačko društvo moralo kod natjecanja pjevati zadani zbor a osim toga još jednu kompoziciju po svojemu izboru.

Ocjenjivanje vršila je porota, koju su sačinjavali češki kompozitori zborovođe i učitelji pjevanja, a kao časni članovi te porote sudjelovali su od Slovaka tri muzičara, a od Jugoslavena također tri (jedan od ovih nije došao, jer je bio spriječen zvaničnim dužnostima). Ocjenjivanje se vršilo po posebnim ustanovama, a pazilo se na nastup pjevačkog društva, intonaciju, vokalizaciju, dinamiku, shvatanje muzičke sadržine kao i na ujednačenost u raspoređivanju korskih masa u pojedine dionice. U posebnim skrižaljkama upisane ocjene predavali su članovi porote anonimno posebnom odboru, koji je izbrojao polučene bodove, pa nakon toga pridijelio pobjednicima zaslužene nagrade i časna priznanja.

U skupini muških zborova prvoga razreda nastupilo je pet društava. Zadani zbor bio je J. B. Foerstera: „Vanitas". Prvu nagradu polučilo je praško pjevačko udruženje „Smetana". U skupini ženskih zborova prvoga razreda nastupila su tri zbora. Zadana kompozicija J. Jindřicha: „Rci, kterak stát se může . . .". Prvu nagradu polučio je praški „Hlahol". U skupini mješovitih zborova prvoga razreda nastupila su također tri zbora. Zadani zbor J. Křičke: „Ve východní záři". I u toj skupini polučio je praški „Hlahol" prvu nagradu.

U skupini muških zborova drugoga razreda nastupilo je šest zborova. Zadana kompozicija bila je J. Machona: „Zkouška". Prvu nagradu polučilo je Volné pěvecké sdružení ve Vyškově. U skupini ženskih zborova drugoga razreda nastupila su samo dva zbora. Zadana kompozicija bila je J.

Procházke: „Kdy láska přiletа". Prvu nagradu polučio je Ženski pěvecky spolek „Ludmila" v Pardubicích. U skupini mješovitih zborova drugoga razreda nastupila su četiri zbora. Zadaća kompozicija B. Vendlera: „Písni zdar". Prvu nagradu polučio je Zpěvácky spolek „Hlahol" v Nymburce.

U skupini muških zborova trećega razreda nastupilo je pet zborova. Zadana kompozicija J. Procházke: „Mám já zahradečku". Prvu nagradu polučio je Zpěvacky spolek „Vaclav" v Bubenči. To je bio rezultat natjecanja.

Zborovi su svi bez razlike pokazali veliki stepen razvitka, pravi smisao za vokalnu muziku, vanrednu stegu i veliko oduševljenje za pjesmu i pjevanje (svi su pjevali napamet). S pravom je mogao reći iza svršenih natjecanja starosta Pěvecke obcí gosp. dr. L. Jeřabek, da je ovakav rezultat morao biti, jer su češka pjevačka društva zaista daleko napredovala u reproduktivnom umijeću. Za njih je gotovo i nestalo one nekadašnje nacijonalne djelatnosti u socijalnom i organizatornom pogledu izuzevši krajeve, u kojima živu Česi u manjini i društva, koja su u tuđini. Cilj je tih društava sasvim umjetnički. U pjevanju dotjeruju najtanje izražajne karakteristike iscrpljujući i iznašajući u svom predavanju idejnu sadržinu pjevane kompozicije. Uporedo s time kao da se razvila i produkcija stavljajući u novim kompozicijama vazda nove i sve teže zadatke na reproduktivne podobnosti pjevačkih društava. Zaista su kompozicije, što su ih napisali češki kompozitori za ta natjecanja, bile takove građe, da su u najvećoj mjeri iskorišćivale najnovije tekovine u kompozitorskom, vokalnom, i instrumentalnom umjeću moderne muzike zahtijevajući od pjevačkih zborova gotovu virtuoznost zborne tehnike.

Zamjeran uspjeh pogotovo, kada se uzme na um, da dva najodličnija pjevačka udruženja (ono praških i ono moravskih učitelja) nijesu sudjelovala u natjecanju.

Iz hrvatske glazbene prošlosti.

Glazba i glazbenici kod Hrvata, Srba i Slovenaca.

Dr. Božidar Širola — Zagreb.

(Nastavlja se.)

Među sredstvima popularizovanja muzičke umjetnosti svakako je jedno od najmoćnijih štampa. Nije čudo, da su već prije pedesetak godina počeli izlaziti muzički listovi, no kako je interes u općinstvu bio malen većina je tih listova prestala iza kratkotrajnoga vijeka.

Prvi je pokrenuo Miroslav Cugšvert „Sv. Ceciliju" list za crkvenu glazbu i pjevanje, god. 1877. Urednik glazbenih priloga bio je Ivan pl. Zajc. Krajem g. 1878. prestaje taj list izlaziti. G. 1883. pokrenuše ga po drugi put, ali s istim uspjehom.

G. 1892. pokrenuše prof. Vj. Klaić i prof. Vjenceslav Novak „Gusle", a 1893. „Glazbu". Listovi su bili namijenjeni svjetovnoj i crkvenoj glazbi.

A. Mitrović, sada upravnik gradskog kazališta u Varaždinu, pokrenuo je g. 1902. „Glazbeni vjesnik". I taj je nakon nekoliko godina prestao.

„Pjevački vjesnik", izdavao je od g. 1905. „Savez hrv. pjevačkih društava" (Urednik dr. A. Javand); list je bio namijenjen organizaciji pjevačkih društava.

„Sv. Cecilija", smotra za promicanje crkvene glazbe, počela je izlaziti g. 1907. Sada izlazi već 16. godinu. Prvim urednikom je bio Milan Zjalić, a uz njega Mirko Novak. Glazbeni prilog uređuje od početka prof. Dugan; a sadanji urednik lista je Janko Barlè. Doskora je „Sv. Cecilija" počela donašati prikaze o muzičkim nastojanjima uopće, pa je danas u prvih 15. godišta sakupljen znameniti materijal za povijest glazbe u južnih Slavena. List je okupio oko sebe prve stručnjake domaće a i vanjski su ugledni stručnjaci revno surađivali.

Osim zagrebačke opere u zadnjem deceniju izvode i gradska kazališta u Osijeku i Varaždinu operetne predstave, a ono u Osijeku prikazuje i opere. Ravnatelj opere u Osijeku je Ivo Polić, pa je on zajedno sa svojim dirigentom Fritzom pregnuo, da tu operu podigne na što viši niveau, a uza to da životu Osijeka privede i u koncertnom pogledu novih pobuda. Ravnatelj operete u Varaždinu A. Mitrović (sam je komponirao operu u jednom činu „San jedne noći) mnogo se trudi, da operetnim predstavama podigne smisao za pozorišnu muziku u Varaždinu i provinciji na gostovanjima.

U Zagrebu se osjećala već davno potreba simfonijskoga orhestra. Svake bi godine običavao doći koji svjetski orhestar, obično iz Beča ili Praga (dirigenti Löwe, Nedbal, Zemlinski), vazda su bile najveće dvorane zagrebačke premalene, da obuhvate brojno općinstvo, koje je nagrnulo kao na kakovu rijetku svetkovinu. Najveća je neprilika bila, kod većih koncertnih priredbi, (poimence oratorija: Haydnovo Stvaranje svijeta, Händelovi oratoriji, Zajčev Prvi grijeh i Oče naš itd.); naša su pjevačka društva bila upućena na dvije vojne muzike, koje su redovno bile u zagrebačkoj posadi, a u zadnjem desetljeću na kazališni orhestar. Učenički orhestar muzičke škole nije bio brojan, a osim toga bio je nepotpun. Neko je vrijeme postojao „Đački orhestar" sastavljen od učenika zagrebačkih srednjih škola, što ga je organizirao dr. A. Schneider Sve su to bili pokušaji, kako da se riješi pitanje simfonijskog orhestra. Napokon za vrijeme treće opere (za intendanta Vl. Trešćeca i ravnatelja opere S. Albinija) pokušali su organizirati s kazališnim orhestrom (dirigent M. Zuna) simfonijske koncerte, no to kao da nije u pravo vrijeme organizirano, nijesu se ti pokušaji ustalili. Tek je dirigentu F. Rukavini uspjelo organizirati Koncerat mladih jugoslavenskih kompozitora i vrtne koncerte preko ljeta u bašći „Odeon". Napokon se organizirao sam kazališni orhestar u „Zagrebačku fil-

harmoniju", koja je pod ravnanjem ravnatelja opere M. Sachsa, kapelnika K. Baranovića, Savina Džinića izvela već cijeli niz uspjelih koncerata, među ovima i večer jugoslavenskih kompozitora.

Od ostalih reproduktivnih korporacija valja spomenuti kvartetska udruženja, koja se još nijesu mogla posvema ustaliti (Hrvatski kvartet", „Zagrebački kvartet"), no makar su djelovala tek neko vrijeme, ipak su unijela u muzički život Zagreba novih pobuda. Tako i različita trio-udruženja. Gotovo bismo mogli ustvrditi, da je uspjeh ovih nastojanja, a tako i uspjeh večeri komorne muzike veći od uspjeha pojedinačnih virtuoskih nastupanja.

Uporedo s tim nastojanjima reproduktivnih umjetnika i udruženja, da postignu svojim umijećem najviše ciljeve, što ih je postavila moderna muzika uopće, razvija se i nastojanje produktivnih muzičkih umjetnika — i tu smo već u razdoblju najsavremenijem — da stvore djela, koja će pozitivno utvrditi svoje vrednote i pred sudom velikoga svijeta, da stvore djela, koja će se spominjati u povijesti svjetske muzike, da u toj povijesti zauzmu dolično mjesto uz bratske narode Čehe, Poljake i Ruse. Svoja nastojanja nadovezaše idejno više na rad V. Lisinskoga nego na rad Iv. pl. Zajca, koji je bio dobom bliži, jer je onaj prvi mahom naslutio i djelima počeo ostvarivati jugoslavensku nacijonalnu muzičku umjetnost, davajući joj boju na osnovi brojnih pučkih motiva, a ovaj učenik talijanskog konzervatorija i bečke operetne škole (Suppéa, Millöckera, J. Straussa) nije mogao da se otrese duha tuđinske tradicije, a ova se u njegovim djelima nije homogeno stopila s upotrebljenim pučkim motivima. Ono, što je Lisinski u muci stvaranja žudio, što je snovao, prihvatiše mladi kompozitori svojim ciljem, pa pregnuše, da u djelima novim odadu svoju vjeru u vrednote nacijonalne hrvatske i jugoslavenske muzike, pa ako tu još najrazličitijim putovima tragaju za novim izražajem, ima već toliko uspjeha, koji otvaraju nove poglede, nova obzorja i to ne samo na području operne literature, već i na područjima svih vrsta muzičkih formi.

Među ovima valja spomenuti ove:

Franjo Dugan (rođ. 1874. u Krapinici kod Zlatara) kompozitor i orguljaški virtuoz. Pučku školu svršio u zavičaju, gimnaziju u Varaždinu i Zagrebu. Počeo učiti teologiju, no već iza godinu dana prestupio u filozofski fakultet, pa postao profesorom matematike i fizike. Muziku je učio privatno kod V. Kolandera, a muzičke studije završio 1907.-8. na akademiji u Berlinu. Učitelji su mu bili R. Kahn, M. Bruch, L. Wolf, dr. K. Krebs, Hirschberg, Haymann i Becker. Dugan je bio profesorom u Zagrebu na gornjogradskoj gimnaziji, pa u Osijeku, na I. i II. realnoj gimnaziji u Zagrebu. Već je g. 1908.-9. bio ravnateljem muzičke škole Glazbenog zavoda, a sada je ravnatelj konzervatorija. Sve je to vrijeme vršio službu orguljaša u prvostolnoj crkvi. Mnogo je komponirao za orgulje, pisao je manje kompozicije, ali i preludije i fuge, napisao je 2 kvarteta za gudaljke, 1 vijolinsku sonatu s klavirom, za orhestar jedan simfonijski stavak i crkvene kompozicije, mješovite i muške zborove dijelom uz pratnju orgulja. Svjetovne zborove: mješoviti zbor uz orhestar „Na vodi", ženski zbor uz klavir „Troje proljeće", muški zbor „Posvetnicu „Zori" u Karlovcu.

Srećko Albini (r. 1869. u Županji) učio je škole (gimnaziju i trgovačku akademiju) u Gracu i Beču. Muzičke nauke u dra W. Meyera u Gracu. Od 18 3.-5. bio je kapelnikom u grad. kazalištu u Gracu. Od 1895.—1903. kapelnikom opere (za Miletića i Hrelanovića) u Zagrebu. Kad je zatvorena opera, otišao je u Beč, gdje je živio kao kompozitor do 1909. Te je godine postao ravnateljem opere u Zagrebu i službovao do 1919. Sada živi u Zagrebu kao ravnatelj opere u m. Napisao je operu „Maričon" (tekst M. Smrekara, 1898) balet „Na Plitvička jezera" (1897.), operete „Nabob" (Beč, Karltheater 1905.), „Bosonoga plesačica" (Leipzig 1909., Zagreb 1915.), „Barun Trenk" (Leipzig 1907., Zagreb 1908.), „Madame Trubadur" (Zagreb 190 ., Leipzig 1908.), „Mala baronesa" (Beč, Apollotheater 1908.), uverturu „Tomislav" (poistoimenoj Miletićevoj drami), kantatu „Četiri godišnje dobe" za zbor i orhestar (1900.), klavirske kompozicije (u „Novim Akordima" i druguda), svezak popijevki za 1 grlo i klavir i nekoliko zborova.

Vjek. Rosenberg-Ružić, ravnatelj bivše muzičke škole Glazbenog zavoda, bio dugo godina učitelj muzike i zborovođa u Varaždinu, dok je 1909. pozvan za ravnatelja u Zagreb. Tu je razvio živu djelatnost učiteljsku. Komponirao je mnogo zborova, orhestralnih djela, popijevki za jedno i dva grla uz klavir, a u zadnje vrijeme počeo izdavati obradbe i parafraze klavirske nešto za porabu školsku (Mali Pianista I., II. Škola za klavir), a nešto za koncertnu porabu (svezak sonata) pa i za salonsku upotrebu (parafraze poznatih varoških popijevki, svezak uvertira i dr.).

Benito Bersa, kompozitor opera „Oganj" i „Postolar od Delfta", prislonio se njemačkoj tradiciji (živio je dugo godina u Beču), pisao je popijevke za jedno grlo i klavir, zborove, orhestralna djela (simfonijsku pjesan „Sunčana polja" izvela je zagrebačka fil armonija).

Slavomir Grančarić bivši. ravnatelj gradske muzičke škole u Karlovcu. Učio je muzičku školu u Zagrebu, a iza toga konzervatorij u Beču i Pragu, bio je u Parizu učenikom G. Fauréa. Komponirao je popijevke za jedno grlo i klavir i orhestralne kompozicije.

Krešimir Baranović, dirigent zagrebačke opere, učenik je bečkog konzervatorija; komponirao je koncertnu uvertiru (izvedenu na simfoničkom koncertu mladih jugoslav. kompozitora), popijevke za jedno grlo i klavir. Zborovođa je Srpskog pevačkog društva u Zagrebu.

Vl. Stahuljak, učitelj muzike na učiteljskoj školi u Petrinji. Komponirao je muške i mješovite zborove (izdane u jednom svesku), popijevke za jedno grlo i klavir, manje crkvene kompozicije izašle su u glazbenom prilogu „Sv. Cecilije".

Dora grofica Pejačević, komponira djela komorna i koncertna, simfonije; koncerat za klavir i orhestar bio je izveden na prvom koncertu jugoslav. kompozitora u siječnju 1916. Napisala je i popijevke za jedno grlo i klavir pa sitne klavirske kompozicije („Maštanja" i drugo).

Svetislav Stančić ističe se svojim virtuoskim sposobnostima. Kao đak muzičke škole Glazbenog zavoda komponirao je već „Hrvatsku rapsodiju". Kasnije je utvrdio sposobnosti kompozitorske orhestralnim radnjama „Koncertna uvertira" i „Scherzo" pa majstorskim klavirskim kompozicijama i

transkripcijama. Profesor je zagreb. konzervatorija. Usavršuje se u sviranju na klaviru kod odličnog svjetskog majstora F. Busonia u Berlinu.

Dr. Dragan Plamenac, učio sve škole u Zagrebu, svršio pravne nauke u zagrebačkom sveučilištu. Izdao je svezak Baudelaireovih pjesama (popijevke za jedno grlo i klavir) i starih dubrovačkih pjesama (zborovi). Iz kvarteta za gudaljke izvedoše scherzo. „Lisinski" je izveo njegov uspjeli ženski zbor uz klavir „Kanaansko veselje". Pisao je rasprave u zagrebačkim revijama, pr redio predavanja o modernoj k'avirskoj muzici, pri tom nastupio i kao pianista.

Antun Dobronić (r. 1878. u Jelsi na otoku Hvaru) učio preparandiju u Arbanasima, iza toga bio učiteljem na Hvaru, na Visu, u Drnišu. 1910.—12. kroz dvije škol. godine učio konzervatorij u Pragu. Učitelji mu bijahu Stecker, Spilka, Novak. Vrativši se u domovinu postade učiteljem pjevanja u Splitu, onda učiteljem muzike u zadarskoj preparandiji, a sada je profesorom zagrebačkog konzervatorija. Pjesama za jedno grlo i klavir napisao je više svezaka: Dilberke (4), Sa sela (3), Primaveru (4), Snoviđaj djevojački (3), Narodne jugoslavenske pučke popijevke (5). Zborovi muški: Crnogorac Crnogorki, Glas grobova, Jo unica (4), Jugoslavenske pučke popijevke (30). Mješoviti: Pjesme neostvarene ljubavi (3), Pjesme ostvarene ljubavi (4), Pjesme dodolske (3), Čoban i sojčica (1). Za klavir: Serenata moga života, Naša L-lja (svita). Divertissement za vijolinu i klavir, Trio „En famille" (vlno, vclo, k). Kvartet „Pjesma srodnih duša". Za orhestar: „Carnevale" portret u 3 dijela, Pjesma mjeseca maja, Dozivanje u kolo (radnja za apsolutorij). Simfonijske pjesme „Reverie", Svita Pastorale (ženski zbor), Himna (tekst iz sv. Pisma) za mješoviti zbor i orhestar. Hrvatsku i srpsku himnu za zbor i orhestar. Dubrovački diptihon: I. Nocturne (Vojnovićev: Suton), II.. Groteska (Držićev: Stanac).

Fran Lhotka, profesor konzervatorija u Zagrebu, (r. 1883. u Vožicama u Češkoj). Učio sve škole u Pragu. U Rusiji u Jekaterinoslavu bio je učiteljem muzičke škole. 1908. dolazi u Zagreb kao kornist orhestra i korepetitor u kazal šte. Ujedno je bio učiteljem limenih instrumenata i teorije u muzičkoj školi Glazbenog zavo 'a. Od g. 1913. djelovao je kao zborovođa „Lisinskoga". Napisao je opere: Minka (1918., tekst dra Ogrizovića), More (1920. tekst Nazora i Nehajeva), muziku za igre: Zlatokosi kraljević (Ogrizovića) i U carstvu morskom (Tucića). Od orhestralnih radnja spominjem koncerat za vijolinu i orhestar D-dur, Scherzo, Jugoslavenski capriccio, Simfonija E-dur, Dječja svita, Andante i scherzo za mali orhestar. Napisao je kvartet G-mol, obradbe narodnih popijevki za zbor, pa za 1 grlo i klavir, više zborova (svitu u 3 dijela „Sevdah lole" na tekst Šantićev), za klavir zbirku „Sjećanja".

Ljudevit Šafranek-Kavić, (r. 1882. u Zagrebu) učio srednje škole i zagrebačku muzičku školu. Svršivši kadetsku školu nastavio je učiti muziku. Napisao je klavirski trio, više pjesama, simfonijsku uvertiru „Sljeme" (1905.) i više orhestralnih kompozicija među ovima spominjem „Soču" simfonijsku pjesan (1917.). Sada je dovršio operu „Hasanaginicu" na tekst dra Ogrizovića.

Juro Tkalčić, odličan virtuoz na čelu, istakao se kao kompozitor za čelo (poeme „U spomen", „Pierotova podoknica", „Brbljavke", „Uspavanka", „Hajd u kolo"), a osobito kao kompozitor kvarteta za gudaljke („Mala svita za četveroguđe", četveroguđe op. 1., četveroguđe „U domovini" u četiri dijela: 1. Maštanje (Andante-Allegro), 2. Na posijelu (Scherzo), 3. U hramu (Andante), 4. Selom i drumom (Allegro).

Josip Štolcer (r. 1896. u Čakovcu). Učio je pučku i građansku školu u rodnom mjestu, a onda izučio pekarski zanat. Građani ga potpomogoše tako, da je 1913. mogao otići u peštanski konzervatorij, gdje je učio 3 godine. Iza toga bio je u vojsci sve do svršetka rata, a onda se vratio u Čakovac, da preuzme očev zanat, da bude pekar. Sada je na studiju u Pragu. Napisao je preludije i fuge za orgulje, uvertiru za veliki orhestar (op. 1.), nocturne (op. 2., izvađala je zagrebačka filharmonija), dva kvarteta za gudaljke, op. 5. Fugu u obliku simfonijske pjesme, op. 6. koncerat za gusle i orhest r, op. 7. Simfoniju D-mol, komponira operu „Stvaranje".

Oskar Jozefović, dirigent zagrebačke opere (rodom iz Karlovca, gdje je učio pučku školu i gimnaziju) učio je muziku u konzervatoriju u Leipzigu, Parizu i Pragu. Pisao je zborove, popijevke za jedno grlo i klavir, veliku baladu „Na Nilu" za soli, zbor i orhestar, uvertire i drugo.

Žiga Hirschler, apsolvent zagrebačke muzičke škole i kritičar zagrebačkih dnevnika. Komponirao je orhestralne kompozicije (uvertiru izvela je „Zagrebačka filharmonija"), pjesme za jedno grlo i klavir, („Japansko proljeće", pjesme), kompozicije za klavir (Miniatures, Cinq Caprices).

Josip Canić, profesor realne gimnazije u Zagrebu, zborovođa mnogih pjevačkih društava, učio je muziku na konzervatoriju u Beču. Pisao je kritike u novinama i revijama. Izdao je dva sveska svojih kompozicija „Proljetno cvijeće" i „Melodije".

Dr. Božidar Širola, profesor tehničke škole u Zagrebu (rođ. 1889. u Žakanju kod Karlovca) učio škole u Karlovcu, Zagrebu i Beču. Muziku učio privatno kod I. pl. Zajca. Napisao: popijevke za jedno grlo i klavir (Mrazove sestrice 1914., Popevke I. sv. 1917. II. sv. 1920., Kipci 1920., „Idilički intermezzo" 1915.), kvartet za gudaljke D-mol, klavirski kvartet A-dur, zborove („Pjesni razlike", Bugaršticu, Pjesan itd.), „Notturno", simfonijska pjesan za sopran i orhestar, baladu „Pod palubom" za bas-solo i orhestar, operu „Novela od Stanca" (tekst M. Držića), balet „Sjene" (tekst Lj. Babića).

Među najmlađim se kompozitorima istakoše Dr. Kazimir Krenedić, koji je prikazao svoj kompozitorski rad posebnom kompozicijonom večeri (pjesme, klavir i vijolina, kvartet), J. Gotovac, R. Matz i Zlatko Grgošević zbornim kompozicijama, a Branko Opermann i Ambro Novak klavirskim kompozicijama.

(Nastavlja se.)

Naši dopisi

Koritinja, dne 1. maja 1922.

Šišljavička je župa doživjela veliku radost time, što je dobila krasna i milozvučna nova zvona, nabavljena u zadružnoj ljevaonici u Ljubljani. Veliko zvono s imenom sv. Josip (559 kg. glas g) dobili smo već prošle godine, a ove godine na sam veliki petak stigoše dva manja zvona: sv. Marija (336 kg. glas b) i sv. Antun (173 kg. glas c). Župljani iz Koritinje i Šišljavića su zvonima pošli u susret i dopratili ih sve do crkve. Zvona postavljena su u zvonik na veliku subotu i prvi-put zazvoniše u čast Uskrslom Spasitelju. Glas im je jasan i umiljat, tako da ih se ne možemo dosta naslušati, a čuju se po čitavoj župi.

Moramo da zahvalimo g. Ferdi Černyu, želj. činovniku u Ljubljani, koji se je mnogo starao, da smo dobili tako dobra zvona i u pravo vrijeme. Isto tako si kod nabave zvona stekao velikih zasluga vrijedni predsjednik zemaljske zajednice Šišljavić Andro Dolački, koji se mnogo trudio, da se sakupila znatna svota za nabavu zvona, koji se pobrinuo za dovoz istih sa kolodvora i smieštenje u zvonik. Potrebna svota namaknula se doprinosima zemalj. zajednica Šišljavić, Koritinja i Blatnica i darovima župljana, koji su i opet pokazali, što može učiniti ljubav naroda spram crkve, vjere i Boga trojedinoga. Čast im i dika!

Tomo Vukić, orguljaš.

Velika Gorica, dne 5. svibnja 1922.

Već se dulje spremam da opišem pjevačke prilike u srcu Turopolja u Velikoj Gorici.

Turopoljci slabo se »u pjesmu razumiju«, Nisam našao niti jedne originalne svjetovne piesme u čitavoj velikogoričkoj župi. Pjeva se u opće dosta malo, i to pjesme, koje su vojnici donijeli, naučivši ih (vrlo pogrješno) od Slavonaca, Bosanaca i t. d.

U crkvi kad sav narod pjeva, tada jedna jedina pjevačica »vodi«, a svi drugi i muškarci i žene »prilažu«. Glasovni materijal, što se tiče prvih glasova (sopran i tenor), vrlo je slab, dok naprotiv imade izvrsnih alta i dobrih basova.

Da usput spomenem Turopoljci mnogo cijene orguljaša, koji svira pleno, pa tome vele, da su gospon »zdigli jorgule«. Uživaju kad se zasvira kakva tocatta ili što slično pa tome kažu »drmeš«.

Kad sam pokrenuo prosvjetno i glazbeno omladinsko društvo, mnogi su mi govorili da je to uzaludan trud i gubljenje vremena, jer da u Vel. Gorici nema ni jedno društvo dugog vijeka. Makar je zlogukih proroka bivalo sve više, nisam se htjeo obazirati, dok se sam o tome ne uvjerim.

Počeo sam sabirati bolju i kreposniju seosku mladež u prosvjetno kolo. Teško je to išlo. Od par stotina djevojaka dobio sam za tu ideju tek dvanaest (12), no momci nikako nisu htjeli, jer, vele, da to njima ne treba.

S djevojkama sam, odmah počeo učiti note i najnužnije temelje glazb. teorije, pa su one, na moju radost, to dosta brzo i naučile. Tada sam nabavio 10 primjeraka »Vienčeve: Hrv. pjemarice« i počesmo pjevati. Bilo je mnogo muke dok su se odučile od »zafrkača« (legato i auftakt gdje nesmije biti), pa onda vokalizacija i tempo, ali i to smo dobro svladali. Za 2 mjeseca vježbe (dva puta na tjedan), mogli smo već u crkvi lijepo otpjevati jedno i dvoglasne pjesmice većinom iz »Hrv. pjesmarice«.

Sad su se ipak i nekoji bolji momci prijavili u društvo, pa sam opet morao obavljati iste operacije s notama i produciranjem glasa. Za kratko vrijeme mogao sam pomišljati i na miešoviti zbor.

Izabrao sam nekoje liepše i lakše pjesme iz Hrv. pjesmarice, pa smo i kao mješoviti zbor već više puta pjevali u crkvi, na slavu Božju, a na veliku radost naroda. Kad se čuje da »budu dekle i dečki skup popevali«, svaki put pohrli narod tako, da je crkva dupkom puna, a mnogi moraju i izvan crkve ostati jer unutra nema dosta miesta. Narod je ovdje razmierno dobar i nabožan te ide službi Božjoj i onda kad nema »vučenog popevanja«, na kada jest, onda dođu i oni slabiji i mlaki. Slušaju riječ sv. evanđelja, pa dao Gospod da koje zrnce plodonosno padne i u njihova srca.

Kod izbora pjesama služili smo se ovim zbirkama: Vijenac: Hrv. crkv. pjesmarica I. II.; Novak: Crkv. pjesmarica za ženske škole (3 glas.) III. red: Serafski zvuci; a sada smo si nabavili izdanje čč. ss. milosrdnica: Virgini Matri. Pjevali smo pjesme:

Jednoglasno: Duganova misa: Pristup i Svet. Kolb. misa: Pristup, Slava, Vjerovanje. Novak: Pred božanstvom. Lučić: Bože velji. Dugan: Tri kralja jahahu. Špoljar: Srcu Isusovu. Koralni: Tantum ergo. Hribar: Djevice nevina.

Dvoglasno: Kolb: Marijo majko; Lučić: O Djevo blažena: Andrašec: Pred Djevicom: Horvat: U rajskom cvate vrtu; Stahuljak: Zdravo Djevo; Hladnik: U slavu.

Troglasni ženski zbor: Dugan: Uskrsnu Isus dojsta i Pjevaj hvale Magdaleno; Faclik: Ave Jesu; Zajc: Ave Maria; Verbecki: Oče naš; Kreutzer: Gospodinov je dan i potpunu misu od Stare-Lučić iz »Virgini Matri«.

Četveroglasni mješ. zbor: Žganec: Moj Isuse: Dugan: Zlatnih krila; Kada zvijezda; Uskrsnu Isus dojsta; Zdravo tijelo;

Canjuga: Sveta hostija; Novak: O Marijo mila. Od profanih pjesama koje smo izvadali na koncertu bile su ove: Hladnik: Žalost 3 gl. ž. zb. Žirovnik: Večernica 4 gl. mješ. zbor. Kukavica 4 gl. mješ. zbor; Žganec: Pod kopinom i Dorica pleše mieš. zbor.

O Božiću nam šestorica najboljih momaka-pjevača pozvani u vojsku, pa je radi toga morao da pjeva opet sam ženski zbor. — No nadam se, da ćemo pomoću Božjom opet uskrisiti miešoviti zbor, jer se mladići nekako sami približavaju k nama, neki su se već prijavili, a upravo sada dok ovo pišem dođoše trojica u moju sobicu sa željom da se upišu u naše društvo.

Članovi su točni i oduševljeni za društvo. Prvotna svrha našeg društva jest: vjerskomoralni uzgoj mladeži, a lijepa i nabožna pjesma jest samo sredstvo koje ih privlači, drži na okupu i oplemenjuje. Nadam se da ćemo pomoću Gospodnjom i konačnu svrhu društva postići.

Sad se opet pripravljamo za novi koncerat pa ću Vam o uspjehu istoga poslati par redaka. **M. Hranilović**, kapelan.

Široki Brijeg, dne 5. svibnja 1922.

Školska je godina na izmaku, stoga se smatram dužnim, da Vam pošaljem naš skromni izvještaj.

Kroz ovo kratko vrijeme dosta se je postiglo na polju glazbe. Osim sviranja u franj. gimn. glazbi mnogi su đaci prosto vrijeme posvećivali klaviru, harmoniju, a osobito crkvenom pjevanju. S glazbom na javu izlazimo samo na veće svetkovine. Koji hoće da svira klavir, mora temeljito proučiti Beyer, Klaviervorschule, poslije: Lemoine, Etudes enfantines: Clementi i Diabelli: sonatine itd. Kod pjevanja se služimo najviše s Hrv. crkv. pjesmaricom, Vilharovom pjesmaricom, Hadrovićevom Hosannom a i drugim zbirkama.

Mise pjevamo većinom koralno. Na veće svetkovine izvodimo: Deschermayer, Missa B. M. V. de Lourdes (dvogl). Gruber, Missa s. Pauli (trogl.). Faist: Vierte Messe (dvogl.). Od drugih pjesama pjevali smo: Hvali Sion (četverogl.). Tantum ergo od Hribara. Hallera, Witta (četverogl.). Ave Maria od Groiss-a. Veseli se o Marijo od Hribara. Djevice nevina od Hribara (četverogl.), Regina coeli od Kolandera (četverogl.), Srcu Isusovu od Hladnika (četverogl.). Još drugih pjesama mnogo pjevamo, ali većinom jednoglasno i dvoglasno.

Pri kraju moram spomenuti, da sam bio počeo raditi i s varošanima Širokog Brijega. Nažalost radi nekih nesuglasica — zbor gotovo da nije zaspao. Kratko sam vrijeme s njima vježbao, a ipak je početak bio vrlo lijep. Pjevali smo: Haller, Missa sexta (trogl.). Tantum ergo od Hribara (četverogl.), Litanije (dvogl.) i Srcu Marijinu od Žganca (trogl.).

Sada sam počeo pjevati sa seljačkim djevojkama i s djecom iz osnovne škole. Cijela crkva pjeva: »Zdravo tijelo Isusovo« što se dosad nije ovdje čulo. Druge pjesme pjeva oko 30 djevojaka sa školskom djecom. S dosadašnjim uspjehom potpuno sam zadovoljan, a s ustrajnim radom i dobrom voljom i dalje ćemo napredovati. **O. Tadija Leko.**

Split, dne 12. maja 1922.

Ove se godine opaža lijepi razvitak u glazbenom životu našeg grada. Nastupilo je jako, ali plemenito umjetničko takmenje među našim pjevačkim društvima. »Z v o n i m i r« je izvodio cijeli prvi čin Fausta uz pratnju vojničkog orkestra i Blodekovu operu: »U zdencu« uz pratnju splitske filharmonije. S Faustom bio je spojen i vokalni koncerat s lijepim zborovima. Uspjeh je bio vanredan. Kako vidite, ovo je društvo kroz četiri mjeseca izvelo kolosalnu radnju, što u prvom redu ide zasluga vrijednom i požrtvovnom maestru Hrazdiri.

Glazb. društvo »G u s l a r« izvoditi će pako dne 24. V. u gradskom kazalištu pod ravnanjem M. Josipa Hatzea i uz sudjelovanje splitske filharmonije Haydnov oratorij: »S t v a r a n j e s v i j e t a«. Kao soliste sudjelovat će gg. Fabris (Rafael), Ž. Domančić (Uriel). A Alujević (Adam) i gdje R. Tolentino (Gabriel), M. Rak (Eva) i D. Lavić (alt u solo kvartetu zaključnog zbora).

»S v. C e c i l i j a« također lijepo napreduje. Na Uskrs je izvela Kempterovu misu u D sa miešovitim zborom i pratnjom orkestra na opće udivljenje, a muški zbor je otpjevao Klemenčićevu »Regina coeli« à capella. Preko mise pjevale su gdjice Malešević i Nikičević duet »Anima Christi« od Pozzetia u crkvenom stilu. Na 23. IV. »Sv. Cecilija« je u mjesnoj crkvi sv. Petra priredila veoma uspjeli koncerat. Izvodili se muški zborovi »Tenuisti manum« od Mitterera i »Kyrie« od Güttlera, ženski zbor »Gospodinov je dan« od Kreutzera, mješoviti zbor »Slava prirode Bogu« od Beethovena, te neki terceti, dueti i soli. Čast vrijednom učitelju i orguljašu g. Tjaniću.

Zadnjih su dana osnovana još dva pjevačka društva: »Š u m a d i j a«, sastavljeno najviše od ruskih izbjeglica, — ima više crkveni karakter, te »Z e m l j o r a d n i č k i z b o r«, koji bi imao brzo započet svoje djelovanje.

Na 5., 7. i 8. o. mj. priredilo je praško društvo »Smetana«, koje su veoma srdačno dočekala sva mjesna pjevačka društva, tri koncerta u kazalištu. Preveć je poznata vrijednost »Smetane«, a da Vam o uspjehu pišem. To su rijetke ugodnosti i doživljaji. Mi ne želimo drugo, nego ono, što smo tim vrlim pjevačima na oproštaju dovikivali »Na zdár — do vidjenja«. **N. K.**

Maradik, svibanj 1922.

Hoću da Vas izvijestim u kratko o crkv. pjevanju u ovom mjestu. Pjevalu ponajviše starije žene bez pratnje orgulja. Nejednaki su to glasovi, hrapavi i promukli Nekada ih je netko naučio pjevati dvije, tri pjesme i to je sve. Pjevajući dugo vremena bez ikakve pratnje (obično jednoglasno) iskvarili su i to malo pjesama i melodički i ritmički posvema.

Piesme su im prenatrpane s kojekakvim predrazima i ukrasima, pa sumnjam da bi ih itko mogao pratiti na onom (također razglašenom) starom harmoniju. Melodičke su se linije udaljile od temperovanog sistema, a pjeva se bez dinamičkog osjećaja t. j. sve se »viče«.

Djevojke se drže dosta plaho; otpijevaju responzorije i pomalo pomažu pjevati, ali same se ne bi nikako usudile.

Glazbene su prilike ovdje (u sred Srijema!!) dosta mizerne. A to je sve zato, što u ovako zabitno mjesto nije nitko spremniji niti dolazio.

Djeca imaju dosta dobre (malo nazalne) glasove. Od svjetovnih pjesama najviše vole međumurske, jer ima dosta Madžara među njima.

Kad sam došao ovamo, crkv. odbor nije htio da mi odobri 200 K mjesečne plaće za orguljanje, pa tako sam svirao dosada (8 mjeseci) badava.

Uvježbao sam dvije, tri žene (druge žene i djevojke nisu htjele učiti nove pjesme) nekoliko pjesama iz naše pjesmarice. Znadu dosada 33 pjesme.

Neke im se vrlo sviđaju, kao n. pr. »Narode moj Židovski«, Uskrsnu Isus doista«, »Dobri Kriste« (cit. oct.), pa »Zdravo Sveti Sakramente« što dokazuje, da ipak imaju zdrav muzikalni osjećaj.

Stanislav Preprek, učitelj.

Prezid, dne 14. maja 1922.

Dopustite, da se i ja, iz ovog divnog gorskog kraja, javim jedamput u našoj »Sv. C.« Od osnutka cecilijina društva budno pratim cecilijanski pokret i vrsnu našu glazbenu smotru. Oduševljen za lijepo crkveno pjevanje, nastojao sam svagdje gdje sam službovao, da nešto učinim oko unapredjenja naše crkv. glazbe. Došavši g. 1914. iz Slunja ovamo u Prezid, našao sam crkv. pjevanje, jer nije bilo orguljaša vrlo zapušteno. Na sreću dodje tada za učitelja mladi g. Slavko K a p i ć, pa je krenulo sve na bolje. Organizirao sam djevojačko društvo, iz kojega smo odobrali najbolje pjevačice te počeli s jednoglasnim pjevanjem. G. 1918. bude g. Kapić premješten u Kutinu, no ovamo je došao na moju najveću radost moj Goranin, mladi učitelj g. Vilko K o s t e l i ć, koji je ne samo vrlo glazben, već je i oduševljen za glazbu. Uz pomoć gospodjice učiteljice Vilme K r i ž, koja službuje u susjednom mjestu Trešćeno, a dolazi svake subote kući, krasno je uvježbao naše pjevačice. One pjevaju precizno i s razumijevanjem u dvo i troglasnom ženskom zboru. Služe se crkv. pjesmaricom: »Virgini Matri«, što su ju izdale čč. ss. milosrdnice, Vijenčevom: »Hrv. crkv. pjesmaricom i Hadrovićevom »Hosannom«. Misa se pjeva iz »Hosanne«, zatim Vilharova: »Hrv. misa«, Taclikova i Vodopivčeva: »Staroslavenska misa«. Izvode se gotovo sve božićne pjesme u harmonizaciji Duganovoj. »U to vrijeme godišta« (o. Canjuga) i Taclikova: »Djetešce Ti, moje drago!« Od korizmenih su naučili: »Svaka duša«, »O Isuse, ja spoznavam« (Dugan) i »Dobri Kriste« (Taclik). Uskrsne znadu sve iz pjesmarice: »Virgini Matri« te Duganovu Spasovsku. Iz iste pjesmarice pjevaju se gotovo sve tijelovske pjesme, u čast Srcu Isusovu, a također i vrlo mnogo lijepih naših marijanskih pjesama. Kad je g. 1920. dijelio ovdje sv. potvrdu presv. g. biskup dr. I. Marušić izrazio se, da je pjevanje divno, najljepše u čitavom ovom kraju. Time se ne daje samo Bogu dužna čast, već se i narod oplemenjuje.

Ne mogu da se na završetku ne zahvalim mom dobrom, uzornom učitelju g. Vilku K o s t e l i ć u i gdjici Vilmi K r i ž. Neka i unapred tako rade na slavu Božju i na dobro našeg hrvatskog naroda, gdje god oni službovali.

Ivan Kauzlarić, župnik.

Danzig, dne 20. maja 1922.

Ajde, da Vas opet ukratko izvestim o operi i koncertima, koje sam ovde slušao! O operi sam Vam već posle prve predstave javio, kako je delovala na mene. Prvi je dojam bio dosta točan, jer ni ostale izvedbe ne ispadaju bolje, nego li je bila ona »Tieflanda«. Kasnije slušao sam još Fausta (ovde ga zovu »Margarethe«), u kojem je Margareta pevala vrlo lepo, dok je orkestar opet pokazao svu svoju muzikalnu nemoć. Htio bih čuti taj orkestar na kojem simfoničkom koncertu. Kod Fausta prvi sam puta čuo u operi kor Gospodi pomiluj! I kod nas su, baš u Faustu znali mali korovi miserno »ispasti«, ali prema ovome... U ostalom o tom koru zlo sude i danciški kritičari, koji inače o upravo nemogućim pevačima pišu posve ozbiljne kritike. Od drugih opera, koje i kod nas izvode, čuo sam još: Carmen, Walküru, Bajacca, Cavalleriu, pa Figarov pir, a od onih, koje sam prviput čuo, Tanhäusera i Martu. Sutra ću slušati Židovku.

13. i 14. gostovao je ovde iz Berlina Blüthnerov orkestar. Prvu večer izveli su Beethovenovu petu, i jednu ariju iz Fidelia, Wagnerovu uvertiru Tanhäusera, te iz Lohengrina uvertiru i priču o Gralu. Dirigirao je neki Meisel, a kao tenorista nastupio je Schütz, koji je i aranžirao celu turneju (za to mu se i oprašta prilično slabo pevanje!) Svirali su vrlo lepo, osobito petu, dok bi za Fidelia bilo bolje, da su ga izostavili (ne radi izvedbe!).

Druga je večer bila znatno interesantnija, a programu bila je: Uvertira Meistersingera i Preislied, Straussov Don Juan i arija iz Guntrama, te Čajkovskoga »peta (e-mol). Wagnera i Straussa izveli su sjajno, no mene je najviše interesirao Čajkovski. I dočekao sam ga! Prvi je stavak bio po dirigentu ritmički ubijen, prem je orkestar svirao lepo. Božanstveni drugi izveli su upravo kolosalno! Orkestar zvonio je prekrasno, a svirali su upravo s oduševljenjem. Sve su im sjajila lica, pa se je upravo videlo, kako sami uživaju u svom sviranju. Za to su i bili nagrađeni pljeskom, prem ovde nije običaj, da se iza stavaka plješte. Valzer (3. stavak) ispao

je s puno premalo poleta, a i četvrti daleko je zaostao za drugim. Šteta da nije bio bolji dirigent, jer izgledalo je, da bi tu sinfoniju mogli, što se orkestra tiče, izvesti upravo savršeno.

Posve je nevjerojatno kakve su bile kritike. Kako daleko mogu doterati predrasude (skoro bi se ufao reći i potpuno nepoznavanje sve muzike, koja nije njemačka), vidi se iz toga, što sve kritike jednostavno negiraju svaku umetničku vrednost, ovoga možda najboljega Čajkovskovog remek dela. Jedan piše da je delo bez duše(!), proračunano samo na vanjski efekt, drugi kaže, da se o njem ozbiljno pisati ne može, dok treći završuje svoju kritiku željom, da opet što skorije orkestar poseti Dancig, ali onda »sťat Čajkovski Brahms«!

15. maja priredili su koncert u Zoppotu. To je vrlo elegantno morsko kupalište, u kojem je masa stranaca, a udaljeno je odavle nekih 12 km. Pet minuta na sever več je Poljska. U Zoppotu je i igračnica, pa ga zovu »severni Monte Carlo«. Kako je na programu bila Šeherezada, otputio sam se i tamo, da ih čujem. Razočarao sam se! Najprije sam program. Izgledalo mi je, da su izabirali najslabije kompozicije inače dobrih autora Izveli su Lisztovu prvu rapsodiju, Talijanski kapričio od Čajkovskoga, jednu ariju iz Trovatora i jednu pesmu Meisela. Sve stvari sumnjive kvalitete. I onda je došla Šeherezada! Blago Zagrepčanima, koji su je slušali samo od naše filharmonije. Dirigentu je uspelo sve ritme uništiti, sve lepote sakriti, a bilo je i mesta, gdje mu se je orkestar jednostavno razišao, da se kod kojeg naglašenog mesta opet nađu. Činilo se, ko da je prvi puta zajedno sviraju. Program završili su sa Feuerzauberom, koji je takoder mogao biti bolji. Šteta, da ovakav orkestar nije za svoju turneju mogao naći dostojnoga dirigenta.

Posle 15. V. otišli su gostovati u Stolp (Njemačka), gdje je bio crkveni koncert, a na programu je izmedu ostaloga bila predigra Parsifala, te Straussov »Tod und Verklärung«. Žao mi je, da i to nisam mogao čuti.

Ta tri dana donela su malo života, u sada prilično mrtvi glazbeni život Danziga. Vele ljudi, da je u sezoni mnogo bolje, te da ima znatno više koncerata. Možda!

Do daljnjih referata, koje ću, kad se prikupi materijala opet poslati, primite mnogo pozdrava!

Franjo Dugan, ml.

Southampton, dne 29. maja 1922.

Potvrdjujem zahvalno primitak »Sv. C.« br. 3. Vijesti iz domovine u ovom listu uvijek me neizmjerno zanimaju te sam ponosan, što vidim, da već i veliki narodi tu i tamo pokazuju interes za Jugoslaviju.

Tek nedavno bio sam u Londonu i čuo nekoliko dobrih novih stvari. Od engleskih muzičara zacijelo G u s t a v H o l s t zaprema prvo miesto. Čuo sam njegov ciklus indijskih korala: »Rig Veda« za zbor i orkestar. Pored »Himn of. Jesus« njegovi su »Planeti« najženijalniji produkt u modernoj engleskoj literaturi.

Sada je opera u Londonu u punom teku. Nedavno izveli su cijeli »Ring« i druge Wagnerove opere. Opera se u Londonu još nije udomila, jer je tek nedavno započela nakon intervala od 2 godine. U koncertnom životu je London daleko pred ikojim drugim kulturnim gradom na svijetu. U ovoj sezoni izvelo se nebrojeno modernih i nepoznatih skladbi, posjetilo je London mnogo velikih umjetnika, osim Nijemaca, kojih je bilo ove sezone vrlo malo. (Rihard Strauss nije uspio!)

Kad pitate što je sa mnom, saopćujem Vam, da sam imao ove sezone nekoliko lijepih uspjeha. U Londonu svirao sam velikom škotskom zborovodji Mr. R o b e r t o n u iz Glasgowa. Zbor, zvan »Orpheus Choir« priredio je dva koncerta u »Queens Hallu«, a poslije jedan u »York Hotelu«. Tamo sam vrlo uspio i bilo mi je kao da sam u domovini; škotski narod je naime vrlo sličan našem u temperamentu, a narodne su pjesme škotske pune čara.

Prošle subote svirao sam u Brightonu i tu polučio velik uspjeh. To je znamenito muzičko mjesto na moru, a Londončani dolaze onamo da se oporave i da uživaju muziku u »Royal Pavillonu«, koji je zapravo kraljevski dvorac, sagradjen u doba Georga IV. Kraljica Viktorija često je ovamo dolazila. Svirao sam u divnoj dvorani, koji interier bio je urešen po kineskom uzoru.

Miroslav Shlik.

Sv. Juraj kod Senja, 31. maja 1922.

Naš pjevački zbor sastoji većinom od šk. djece i nekoliko odraslijih djevojaka. Kako prije moga dolaska nije bilo orguljaša, nije ni crkv. pjevanje bilo njegovano, pa je trebalo vremena, dok su se glasovi izgladili i sluh uvježbao za razumijevanje pojedinih većih i manjih, pučkom pjevanju neobičnijih intervala. Osim toga borim se kroz cijelo vrijeme sa zaprekom, koje još dugo ne ću moći svladati, a ta je: nemamo gdje vježbati. Vježbamo u crkvi uz orgulje. Ljeti se lako, ali zimi to nemožemo jer je prehladno. Poradi ovih neprilika pjevalo se do Božića prošle godine jednoglasno, a tek od Božića uspjelo mi je, da složim čedni dvoglasni zbor. Ekspanzija glasa je povoljna, opsiže dvije osmice G-dura. Pjeva se bez nota. Misne i Marijanske pjesme pjevamo većinom iz molitvenika Isus prijatelj malenih, a od ostalih za solo: Zdravo Marijo (Fr. Witt). Zdravo Marijo (Saint-Säens). Zdravo da si o Marijo (Mulhvić), Ave Maris stella (Zajc). Na nebu cvate ruža. Od misnih u zboru medu ostalima: Na lica. Pred Božanstvom. Sa nebesa. Bože evo, Gospodi i Svet iz Taclikove staroslav. mise. Ti Bog vječni. O da mogu. Za Tobom. Sakramentu (tri napjeva). Od božićnih najpoznatije pučke popjevke u 1 i 2 glasa. Za Uskrs isto tako, a osim toga: Uskrsnu Isus doista, Surrexit pastor. Regina coeli (Novak). Od marijanskih pjesama u dva glasa: Majko ljubavi (Horvat). Marijo Majko ljubljena

(Kolb). Liepotom čistom (Adamić). O Majčice i O nado (Adamić), Pjevat ću Mariji (Hadrović). Djevice nevina (Hribar), O Mariio premila, Sred te se pećine, Gospi lurdskoj (Dobrostal). Pod obranu, O zvijezdo mora, te litanije u 8 napjeva. Za glavnu našu svetkovinu Jurjevo izvodili smo koralnu misu de Angelis. To je u glavnim potezima naš rad kroz 1½ godinu.

Da još nešto spomenem o orguljama. Postavljene su od tvrtke Jan Tuček iz Kutne Hore g. 1906. Sustav je pneumatički. Imaju 1 manual i ove registre:

Principal 8'. Octava 4', Salicional 8' Viola di Gamba 8'. Kryt 8', Fleta libezna 4' Mixtura 2²/₃'. Subbbass 16'.

Mezzoforte. Pleno. Spojka ped. s man. Auslöser.

Kako sve druge tako su i ove uslijed rekvizicije izgubile dosta cijevi pa je jedino Gamba potpuni registar. No ima nade, da će se i taj gubitak nadoknaditi.

Marija Sabljak, učiteljica.

Čazma, dne 9. lipnja 1922.

Ovime Vam saopćujem, da sam i opet izvježbao miješoviti zbor, koji je u crkvi na Uskrs i Duhove pjevao cecilijanske pjesme. — Pjevalo se: Novak: »Sa nebesa«; K. Adamić:» Uskrsna«; Molitor: »O dušo naših hrano«; Hadrović: »Na pričest«; Novak: »Dođi Duše« i Stöckel: »Tantum ergo«. — Sada vježbamo »Hvali Sion« za Tijelovo.

Ako mi bude moguće, rado bih istupiti i s muškim zborom. — O uspjehu ću Vas obavijestiti. **Mihovil Vitković**,
rav. učitelj. orguljaš.

Glazbena literatura

Karlo Adamič: 12 velikonočnih pesmi za mešani zbor in orglje. — Jugoslovenska knjigarna u Ljubljani izdala je ovu najnoviju zbirku vrlo plodnog crkvenog skladatelja Adamića, kapelnika stolne crkve u Senju. Adamić je dobro poznat i čitateljima »Sv. C.«, pa će ih te uskrsne pjesme obradovati. Adamić ne traži novih putova, njegove skladbe su melodijozne i lake, pojedine dionice su naravno provedene, a iz svih tih pjesama diše uskrsno veselje. Te će pjesme, izvedene od dobrih pjevača, krepko djelovati.

Ivan Pogačnik: Slava presv. Srcu! 10 pesmi v čast božjemu srcu Jezusovemu za mešani zbor in orglje. Jugoslavenska knjigarna v Ljubljani.

Glazbena literatura braće Slovenaca umnožila se opet za jednu zbirku sa 10 pjesama. Kao u svim svojim kompozicijama, tako je i u ovima I. Pogačnik podao opet zborovima lijepih i spjevnih i lako shvatljivih melodija. Većinom rabi zanimljiva harmonijska sredstva. Ovih se pjesama mogu latiti i početnički miješoviti zborovi ali sa ženskim glasovima, jer sopranova dionica dosiže visoke položine. **O. Anselmo Canjuga.**

Dr Božidar Širola: Dječje popijevke. Muzikalni krugovi naše inteligencije otudili su se narodnoj muzici, — oni se tek moraju nanovo na nju priučiti. Razlog tome je dosadanji glazbeni odgoj. Od prvog sata glazbene obuke udišu naša djeca još i danas duh tuđe, ponajviše germanske muzike naprosto zato, jer još nemamo dovoljno učila i »škola« sastavljenih na osnovu narodnih melodija, harmonija i ritama. Razne »Kommt ein Vogel geflogen«, »Kukuk, Kukuk ruft aus dem Wald«, »Lorelei« itd., itd. pozna svako naše dijete prije no što je čulo i jednu narodnu popijevku. U zrelijim godinama samo rijetki se mogu oteti ovim glazbenim utiscima iz prve mladosti. Preka je dakle potreba da se kod nas sastave glazbena djela za djecu, koja će djela nadomjestiti njemačke »škole«. Zadaća je to naših pedagoga.

Dr Božidar Širola međutim među prvima pretvorio je ovu spoznaju u djelo i napisao je niz prekrasnih originalnih popijevaka u čistome narodnome duhu, da s njima neposredno djeluje na duše naših mališa tamo, gdje ih to sigurno zanima: u marijonetskom teatru. Male jednostavne i lahko shvatljive dječje popijevke za jedno i dva grla uz pratnju klavira iz raznih marijonetskih igara (Čarobna vlas, Paun-djevojka, Crvenkapica, Neposlušni anđeo, Skup i Dvkonjic) izašle su nedavno u »Edition Slave«, pak držimo da ovaj svežnjić ne bi smio manjkati u nijednoj pučkoj školi i u nijednom našem domu, gdje djeca uče glazbu.

Lujo Š. K.

Jakov Gotovac: Dva scherza za miješoviti zbor. Kod Edition Slave izašla su dva à capella zbora našeg mladog, darovitog glazbenika Splićanina, njegov op. 1. Iako je on svojim novijim skladbama napredovao, ipak već i ti zborovi pokazuju ozbiljna radnika na muzičkom polju, koji znade i jednostavnu pučku popijevku efektno i zanimljivo obraditi. Odabrao je dvije narodne bosanske popijevke: »Okladi se momak i djevojka« i »Aj, moj Mijo, janje moje« i napisao dva zbora, koji će u lijepoj njegovoj obradbi zanimati pjevače, a na slušatelje snažno djelovati. Vođenje pojedinih dionica pokazuje, da je on kao zborovođa dobro upućen u svojstva pojedinih glasova, pa zato ne će ta dva zbora činiti pjevačima velikih poteškoća, a ipak postignuti lijep uspjeh Gotovac shvaća ozbiljno svoj poziv, pa ćemo sa zanimanjem pratiti daljni njegov razvitak.

Josip Vedral: Zbirka državnih himen in sloven. narod. pesmi. — Profesor ljubljanskog konzervatorija J. Vedral priredio je i

izdao u Jugoslavenskoj knjižarni u Ljubljani zbirku od 25 pjesama za violinu uz pratnju klavira. Uz državne himne nalazimo tu i vrlo poznate narodne, bolje pjesme, koje je narod primio za svoje te ih rado pjeva (n. pr. Otok bleški. Bratci veseli vsi. Kje so moje rožice, Le enkrat. Od straže hrvaške. Po jezeru itd.). Kad se već o narodnim pjesmama radi, željeli bismo sada, kad ima dojsta već mnogo dobrih zbirki nar. popijevaka, da se pazi na ono, što je dojsta narodno i da se kod sličnih izdanja uvrste i popijevke iz novijih zbirki. Ova zbirka mogla je isto tako izaći već prije 20 godina. Pjesme, koje su odviše poznate i već na sve moguće načine obradjene ne privlače. Neka bude spomenuto to samo nuzgredice, jer je inače ta zbirka vrlo pomno i dobro sastavljena te odaje vrsna učitelja, a onima, koji uče violinu dobro će poslužiti i koristiti.

Schola cantorum. Edizioni periodiche di musica vocale sacra-liturgica-educativa. — Naklada V. Carrara, Bergamo.

U 7. i 8. (srpanj-kolovoz) svesci 1921. izdana je u gore spomenutoj nakladi Missa prima »Hortus conclusus« op. 7, za dva jednaka glasa uz pratnju. Misu je skladao Don G. B. Campodonico, katedralni organista u Chiavari. Djelo samo je zanimljivo, odlikuje se svježinom i nije preteško. Potsjeća u mnogom na Perosijev stil, osobito na njegovu misu »Te Deum laudamus«. U opće izgleda, da G. B. Campodonico veoma voli i proučaje Perosija. Ima dosta zgodnih imitacija, a pratnja je diskretna, ugodna i ne prenatrpana. Preporučam osobito muškim 2-glasnim zborovima.

Svezak 9. i 10. (rujan-listopad) sadržaje:

a) Ave maris stella za alt, tenor i bas uz pratnju od prof. P. Dentelle. Stvar je lagana, dionice su spjevne i lijepo razvijene. Skladano je u obliku himnusa.

b) Ave verum, za dva jednaka glasa i pratnju skladao D. Pietro Magri op. 371. Skladatelj broji već mnogo vrijednih opusa, pa tako i ova skladba, ako i malena odaje istančani ukus majstora. Melodije su jednostavne ali krasne i neprisiljene, u drugom dijelu od riječi »Cujus latus« dalje sa dosta dramatskog izražaja. U gornjoj dionici melodija siže samo jedamput do f. Pratnja jest elegantna i ukusna: na nekim je mjestima radi jačeg efekta podvostručena basova dionica.

c) Tri euharistijske pjesme: Lauda Sion. Benedictus i Pange lingua za 4-glasni mješoviti zbor ili za jedan glas uz pratnju (ad libitum) limenih glazbala skladao D. Canestrari. Lijepe i sasvim lagane stvari, zgodne za mješovite zborove početnika.

d) O spem miram responsorij u čast sv. Dominika za sola, troglasni zbor (alt, tenor i bas) i obligatnu pratnju skladao P. Dentella. Majstorski obradjene melodije, ali dosta mirne i jednostavne, kojima živa i svježa pratnja podaje posebni čar i karakter svečanosti — orkestralni prizvuk.

e) Dva moteta u čast presv. Srca Isusova: »A finibus terrae« i »Cor Jesu flagrans« za dva jednaka glasa i pratnju od D. Cesara Franca, op. 25. Obadvije skladbe su pune imitacija, ponajviše u donjoj i gornjoj kvarti. Osobitost melodija u ove dvije kompozicije jesu dugi melismi, istina lijepi, ali traže veći napor od pjevača.

f) Kanonik G. Maggio skladao je »Dio sia benedetto«, pohvale imenu Božjemu za srednji glas (gotovo koralna melodija u V. načinu) uz čednu pratnju.

Svezak 11. i 12. (studeni-prosinac) donosi slijedeće skladbe:

a) Oculi omnium za Sopran, Tenor i Bas uz pratnju od L. Baronchellia.

b) Puer natus 2-glasni pastoral uz pratnju od C. Adolfa Bossia.

c) Dva Tantum ergo za alt i bariton uz pratnju skladao Primo Calza.

d) Dva moteta za Božić — jedan za dva, a drugi za tri jednaka glasa skladao g. B. Cossetti.

U ovoj svesci upotrebljavaju skladatelji mnogo i ponajviše stroge kontrapunktičke forme i lako shvatljive imitacije što svim skladbama, osobito onima za nejednake glasove podaje mnogo života i zanimljivosti. Dobro bi bilo da i kod nas skladatelji okušaju svoju okretnost u tom pravcu i podadu nam štogod lijepa i zanimljiva.

U 1. i 2. svesci za siječanj-veljaču 1922. izašla je krasna »Missa facilis in hon. s. Francisci Salesii za dva nejednaka glasa (alt i bariton) skladao D. Pietro Magri, op. 215. Melodije su vrlo lijepe i svježe, na nekim mjestima sa duljim melismima. Glavna tema se lijepo ističe naizmjence s pjev. dionicama i u pratnji, osobito u kraćim dijelovima. U Agnus Dei je tema variato sa lijepim i srdačnim 3-glasnim dotično 4-glasnim završetkom »dona nobis pacem«. Pratnja je također vrlo lijepo, gotovo orkestralno opremljena. Tko ju malo pomnije prouči, neće mu zadavati poteškoća, a sigurno će mu se svidjeti. Toplo preporučam. O. Anselmo Canjuga.

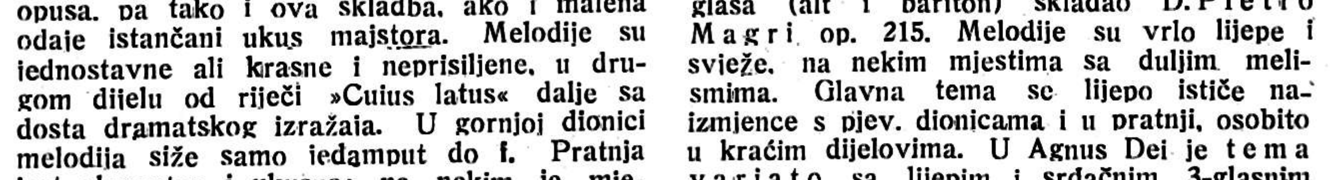

Hrvatska.

Crkveni koncerat oratorijskog zbora sv. Marka u Zagrebu. Prijašnjih smo godina imali prilike čuti više puta koji crkv. koncerat, a sada je nastupio nekakav zastoj, koji je ipak nastojanjem oratorijskog zbora uklonjen. Orat. zbor si je uzeo za zadaću da izvodi što bolju i dostojniju crkvenu glazbu. U

crkvi nema pljeskanja, nego uživaš mirno pod dojmom, što ga je na te koja skladba proizvela. Zato smo rado pohrlili dne 12. VI. na ovaj crkveni koncerat u crkvi čč. oo. Isusovaca tim više, što nam je prikazao crkvenu glazbu u Hrvatskoj u njezinom razvitku od Lisinskoga do danas. Lanjske je godine upriličio isti zbor crkv. koncerat, u kojem je prikazao razvitak crkv. glazbe u Hrvatskoj od početka do Lisinskog a ovim je završio svoj program, za koji se može ustvrditi, da je u svakom pogledu bio biran. Iznio je naše najjače glazb. prestavnike, koji su suradjivali u crkv. glazbi do časa kad se cecilijanska ideja ustalila i u Hrvatskoj. Opazili smo kako se svjetovni upliv po malo gubi, a crkv. izražaj dolazi do svoje potpune snage. Kratko vrijeme nije dozvolilo, da svi skladatelji budu zastupani, ali svrha je ipak postignuta.

Raspored je bio razdijeljen u tri grupe. U prvoj su nam grupi bili prikazani Lisinski, Zajc i Vilhar. — Lisinski je vrlo nježan u svojem ofertoriju »Cum invocarem« za mješoviti zbor, sola i orkestar, te odaje bolnu dušu, koja gorko osjeća svoj udes i skoru smrt. Orkestar daje naslućivati Porinovog majstora, koji se nije mogao oteti uplivu svjetovne glazbe. To nam posebno odaje sopran solo sa svojom skoro korolaturnom melodijom. — Zajčev »Gloria« iz njegove velike mise za mješ. zbor i orgulje (preradjene iz prijašnje orkestralne pratnje), odaje veliku »liniju«. Osobito je djelovao na publiku zadnji stavak »in gloria Dei Patris. Amen« skladan u trostrukoj fugi. I Zajc se nije mogao oteti okolini, u kojoj je živio u to vrijeme kad je skladao tu misu (Beč 1862. do 1870.). No baš ova fuga skladana je potpuno u crkv. duhu, pa je kao takova i snažno djelovala. — Vilhar je je ostao vjeran svom stilu, makar je »Jaganiče Božji« jedno od najnovijih djela. (Iz II. hrv. mise op. 320). Morali bismo čuti svakako čitavu misu, da se može ocijeniti prema cjelini, jer je sam »Jaganjče Božji« izgledao prečustven.

U drugoj grupi su bili poredani Kolander, Vilko Novak i Kukla. — Kolanderov »Vexilla regis« je jednostavna homofona skladba iz koje se nije dalo mnogo izvesti. U preludiju i fugi D-dur za orgulje (g. Dugan igrao) vidi se solidna gradja, ali je umaravao kontrapunkt na temu, koji se giblje neprestano u osminkama. Manjkalo je kontrasta izmedju teme i kontrapunkta. — Novak je bio sa svojim »Svet« iz staroslav. mise sv. Kirila i Metoda za muš. zbor i orgulje osobito snažan. — Kukla je mogao biti zastupan s kojom izrazitijom skladbom jer je bilo i previše unisona, osobito »Slava« iz II. starohrv. mise. No s tim ne velim da je izgubio na svojem stilu, koji znade svagda nešto osebujnog dati. Ja bih ga ubrojio medju izrazite crkv. skladatelje, jer nikada nisam našao ni teatralnosti ni previše senzibiliteta u njegovim crkv. skladbama.

U trećoj grupi dolaze Dugan Stahuljak, s. Kozinović i potpisani. Duganova e-mol fuga za orgulje (izvodio sam autor) odaje majstora i perom, koji znade obraditi svoj tema majstorski, i sigurno ga vodi kroz sve tjesnace fuge. Sam tema je vrlo izrazit i odlučan, koji dolazi u zadnjem dijelu fuge (pleno) do potpune kulminacije. Fuga bi svakako drugačije djelovala, da ju je g. Dugan izveo na katedralnim orguljama. — Stahuljakov »Oče naš« op. 25. za mješ. zbor ima presnažan početak za riječi molitve »Oče naš«. Zasnovan je na veliko, da ne kažem predugo. Da je izostavljen drugi fugato na početni tema bila bi skladba cjelovitija. Inače vrlo zahvalna skladba i puna poleta. — Duganova se »Molitva« izvadjala već mnogo puta, samo se orat. zbor činio preslab, da joj dade onaj izražaj, koji imade u sebi. U ovoj je skladbi sve fino proćućeno: plemeniti frigijski način, vokalni stil, punina i pravi izražaj, daju značaj uzor crkv. skladbe. — S. Kozinović sa svojim motetom »Zemlja vastrepeta« za mješ. zbor odaje izraziti talenat, koji će se s vremenom razviti u valjanu stvaralačku silu. Tema, izražaj, obradba i čitava gradja odaje istančano čuvstvo, koje vodi do stalnog uspjeha. Sve smo to našli kod skladateljice. Samo nam se »Alleluja« činio prekratak. Željeli smo ga čuti u potpunoj kulminaciji. Drugi put će biti i to. — Za moj »Terra tremuit« za mješ. zbor veli kritika u »Nar. Politici«: »Kolb je osebujan u cijelom glazbenom izražaju, ima mnogo prirodnosti i privlačivosti, unutarnje i vanjske dinamike, tražeći možda i previše efektnosti«.

G. Stahuljak je uložio mnogo truda i sa izvedbom smo zadovoljni. Željeti bi bilo kod nekojih točaka nešto pobrži tempo i više elana. Moralo bi se paziti na to, da se pojedine misli ne trgaju i dah uzimati, gdje fraza prestane. S vremenom će zbor sve nedostatke odstraniti. Nerazmjerno zastupani glasovi (tenori, basovi) svakako nije krivnja na zboru: i to će se vremenom popuniti, i onda će biti zbor jedan od prvih u Zagrebu. Mnogo je bio na uštrb potpunom uspjehu i kor, koji je uzor, kako se ne smije graditi kor za pjevanje. Zbor je bio ili previše razmaknut (muš. zborovi) ili previše stisnut (Lisinskijev ofertorij), a glasovi su udarali u stijene kora, mjesto da se razidju po crkvi. Budući puta valjalo bi popuniti tenore i koncerat izvesti u katedrali i uspjeh će biti potpun.

O Duganu je izlišno trošiti riječi, kad znamo, što može umjetnik, koji s ljubavlju i požrtvovnošću služi svojoj visokoj zadaći.

Trnovit je put, koji si je zacrtao oratorijski zbor. Malo po malo — ali stalno napreduje, te će doći čas, kad će biti uvjeren, da je došao — makar i: »per ardua-ad astra!«

O. Kamilo Kolb.

Koncertna sezona. Česa smo se u posljednjem izvještaju bojali, uzslijedilo je u proljetnim mjesecima sezone: porezi, režije i nehaj publike uništili su koncertni život u Zagrebu! O ovoj žalosnoj pojavi medutim govorimo pobliže na drugome mjestu, a ovdje hoćemo samo da istaknemo, da smo u razdoblju od dva mjeseca (izuzevši jutarnje koncerte i priredbe pjevačkih zborova,

koji podnašaju žrtvu deficita) imali samo jedan i jedini večernji koncerat (pianiste Hoehna)!

Najmarkantniji doživljaj bio je svakako koncerat »Lisinskoga«, (29. V.), kod kojega je prviput izveden »korski ciklus« dra Božidara Širole, na tekstove hrv. renesansne i barokne poezije dubrovačkih pjesnika 15. i 16. stoljeća: Hektorovića, Nalješkovića, Držića i Gjordjića. U duhu ove stare narodne poezije stvorio je Širola muziku, koja nosi u jednakoj mjeri karakter starinske i narodne muzike. On ne upotrebljava naročite narodne motive, ali mu je svaki ton naš, narodan. Iako se u stilu a i harmonizaciji oslanja na stare madrigale i crkvene prijemete, ipak je djelo skroz moderno i individualno. Ne pretjerujemo, ako ovaj ciklus ubrojimo medu naše najbolje i najjače vokalne kompozicije velike koncepcije. Naročito jedinstveno zamišljene »Pjesni razlike« pokazuju ženijalnu invenciju kod stvaranja forme. Od tri dijela ove skladbe »Pjesni od maškerate«, »od kola« i »od pira« najneposrednije djeluju slatki, umiljati ženski zborovi sa šestoricom tenora »Pjesni od kola«. Jasna melodička, harmonička i kontrapunktička izradba jednaka je odlika »Pjesnj razlikih« kao i ostalih dvaju kompozicija ovog ciklusa: rapsodičke bugarščice: Vojevoda Radosav i lirske »I kliče devojka«. Kako je Širola u svojem medimurskom kvartetu našao pravi ton, liniju i formu, tako mu je to uspjelo i u ovom ciklusu. Vrlo lijepo izvodio je Lisinski potonja dva zbora pod ravnanjem g. dra Benkovića, dok je »Pjesni razlike« dirigirao g. Aleksandar Savine. Njegove visoke umjetničke kvalitete imali smo prilike istaknuti dok smo govorili o kompozitoru i orhestarskom dirigentu. Ovaj puta pokazao nam je da je jednako vrstan zborovođa. Njegova donekle slobodna interpretacija je mnogom lijepom mjestu u partituri bila od koristi. Odlični Lisinskijev zbor riješio je svoju tešku zadaću pod ovakovim vodstvom upravo nenatkriljivo majstorski. Silni uspjeh Širolinog djela kod prve izvedbe ostao je autoru vjeran i kod reprize prigodom svečane matineje u kazalištu 8. VI.

»Mladost« se sprema na put po Jugoslaviji, a na jesen u Englesku. Program za ove turneje izvodio je zaslužni i uzorno disciplinovani zbor u Musik-Hallu 29. V. s velikim uspjehom. Dirigent prof. Canić izradio je savjesno sve efekte i ljepote izvedenih domaćih kompozicija — a dodao je naročito u dinamičkom pogledu i mnogo novih — koje autori nisu uvijek zamislili. Prviput izveden je ovom prilikom originalni Bersin pejsaž »Prvi snijeg«, crtanje nježnog štimunga sa zborom bez riječi uz sudjelovanje harfe, gusala, celeste i 2 roga, koji je polučio duboki dojam. Štolcerova moderno i duhovito obradena medumurska popijevka »Ejdemo dimo, idemo«, takoder je vrlo uspjela. Drugi dio rasporeda nije pisac ovih redaka mogao čuti radi istodobnog koncerta »Lisinskoga«.

U okviru Jutarnjih koncerata donijela je Zagr. filharmonija uspjele reprize Dvořakove V., Čajkovskijeve VI. sinfonije i »1812« te Sachsove »Pjesme o sreći«, dok je predigru »Parsifala« izvodila prviput na koncertnom podiju bez gvozdenog oklopa orkestra, koji joj je osjetljivi pokušaj vanredno dobro uspio. Dirigent g. Sachs.

Gda Maja de Strozzi i Bela pl. Pečić opetovali su djelomice svoj program francuskih starih šausona i romanca te Debussyevih popijevaka. Od istoga autora iznijeli su tri popijevke po prviput, od kojih je naročito dirljiva ratna lirika o žalosnom Božiću one dječice, koja nemaju više svojeg doma ostavila duboki dojam. Da je izvedba bila na jedinstvenom niveau supruga Strozzi-Pečić ne treba naglašivati. — Kod kombiniranog XXVI. Jut. koncerta pjevala je sa visokim stilskim shvaćanjem gđa Lucija Ožegović oratorijske odnosno klasične operne arije Bacha, Händela i Glücka (uz klavir dr H. Mihalovich). Njezin lijepi alt i zamjerna kultura pjevanja naišli su na iskreno priznanje. — Mladi guslač g. L. Jan Škatula-Miranov polučio je sa Čajkovskijevim Dobronićevim i naročito virtuoznim Wieniawskijevim kompozicijama lijepi uspjeh. Osobiti užitak priredio nam je »Čehoslovački kvartet Zika« izvedbom Dvořakovog C-dur-kvarteta i Schubertovih varijacija »Smrt i djevojka«. Publika burno je pozdravila vanredno simpatične mlade umjetnike kod ovoga njihovoga trećega nastupa u Zagrebu tekom ove sezone — dokaz, kako si je ovo vrijedno, marljivo komorno udruženje brzo steklo zasluženu popularnost kod naše koncertne publike. Mi ćemo svaki njihov nastup u Zagrebu s veseljem pozdraviti.

Od ostalih umjetnika spomenuj nam je pianistu Alfreda Hoehna, koji je kod jednog večernjeg i jednog jutarnjeg koncerta oduševio naše općinstvo muzikalno i tehnički savršenom izvedbom klasičkih i modernih autora. Naročito njegova interpretacija Bacha i Schumannovog »Carnavala« polučila je veliki uspjeh.

Interesantna bila je »Svečana akademija« u proslavu poljskog narodnog blagdana, kod koje se izvodila isključivo djela poljskih autora Moniuszka, Karlovicza, Želénskoga, Szymanowskog, Chopina i Niewiadomskoga. Popijevke izvodili su Poljaci gđa Rodanne od zagrebačke i gg. Romanowski i Zathey od ljubljanske opere, te naš vrli čelista prof. Juro Tkalčić; uz klavir prof. Ćiril Ličar. Poljska se muzika kod nas na žalost malo gaji, modernijih stvari rijetko kad čujemo. Ova akademija pokazala nam je, kako bi bolje bilo da tome nije tako.

Ovogodišnja sezona obnemogla je u očajnoj borbi protiv nadmoćnih sila. Nadajmo se, da će se do jeseni prilike u toliko poboljšati, da će koncertni život moći ponovo uskrsnuti, na korist naše narodne kulture.

Lujo Šafranek-Kavić.

Hrv. kat. pjev. društvo »Branimir« u Zagrebu priredilo je 30. IV. 1922. u dvorani

glazb. zavoda dobrotvorni koncerat. Na programu bile su skladbe Lisinskoga, Zaića, Laharnara, Hubada, Novaka, Hatzea i Foerstera a nastupili su mješoviti, muški zbor, jedan solista te trio (gusle, harmonij, klavir). Mlado društvo, koje lijepo gaji i crkv. glazbu u župskoj crkvi sv. Marije, stupilo je s tim koncertom prviput u javnost te steklo živahno odobravanje svojih slušatelja. Marni zborovodja g. Vilko Petrović te pjevačice i pjevači uložili su mnogo truda, da je koncerat tako lijepo uspio.

Koncerti »Mladosti« u Sloveniji. »Mladost« priredila je u drugoj polovici maja koncerte u Ljubljani, Celju i Mariboru s ovim programom: I. dio: umjetni zborovi: Manojlović: Prizrene stari; Jozefović: Zdrava Marija; Milojević: Moje lane; Dev: Kvišku plava; Hatze: Večernje zvono; Bersa: Prvi snijeg. II. dio: pučke popijevke: Grgošević: U čas dok se akšam čita. Štolcer: Ejdemo dimo, idemo. Krašna: Oj đekla, dekla. Mokranjac: Mirjamo. Konjović: Pod pendžeri. Canić: Oj jesenske, Faigl: Stara ljubezen, Jozefović: Jadri brode, Dobronić: Jadovanka, Bersa: Popuhnul je, Mokranjac: XI. rukovet. s

Dr. Kimovec ističe u »Slovencu« (br. 121.) sjajnu izvedbu tog programa i hvali glasovni materijal. O samim skladbama pako kaže ovo:

Skladatelji, katerih skladbe so peli, so po svoji naravi vsi polni neke globoke, orientalski žarke glazbene mistike, polne bogatstva v čustvu, barvah, melodičnem izrazu. — O Grgoševiću smo že drugje govorili. Ob tej priliki smo najbolj občudovali izraz nedogledne prostranosti, ki hrepenje plava preko nje v brezmejne dalje: sredstva so izven vse običajnosti, včasih prevejano preprosta — pa prav takrat najbolj učinkovita. — Dobronić, ki je samozavestni početnik te nove smeri v Jadovanki, sijajno izraža neprestano kljuvanje goresti... Mokranjac, človek s svetovnim pogledom, pa z jugoslovanskim srcem, je mojster v prirejanju narodnih pesmi, tako da je po delu vsak njegov rukovet — nekaka simfonična pesnitev za zbor z nekaj temami, ki jih prinaša v ostro začrtanih variacijah, pa jih tako razporedi, da doseže čudovite kontraste. Posebno ljubi krepke ritme, zlasti v glavnih temah; in česar pogreša v napevu, doda v značilnem spremljanju in na mogočen učinek proračunanem kontrapunktu.

Jozefović, Konjović, Krašna, Canić (pevovodja), Bersa so mehke duše, ki znajo zadeti narodno pesem v bistvo, s čisto novega obzornika, gre jim za poglobitev narodne pesmi, ali bolje: za to jim gre, da v spremljanju ustvarijo podlago, (včasih za vsako kitico posebno), ki človeka z neko notranjo nujo prisili, da s svojim čuvstvom narodno pesem čim globlje — do dna — pozajame. Štolzerjeva stvarca je mala, pa kaže ogromno znanje. Bizeljskega-Fajgla slovenska »Stara ljubezen« je zelo ljubka, lahka stvarca.

Nič manj nas niso zajemale umetne skladbe. Pred vsem Bersov »Prvi sneg«, slika za mrmljajoči zbor, ene gosli, harfo, celesto (v Ljubljani klavir) in dva rogova. Vsekako je stvar glasbeno jako dobro narejena, s čudovito malimi - sredstvi, brezmejna prostranost, počasno pogrezanje v neskončen mir, rahlo padanje s preprostim, neprestanim motivom padajoče sekunde sijajno izraženo. Milojevićev »Moje Lane« je meditacija, ki se jako čuvstveno razvije.

Jozefović je v »Zdravi Mariji« ustvaril jako težko, z disonancami nasičeno stvar, da konsonance, kar jih je, kar dražljivo učinkujejo.

Dev v svoji »Kvišku plava« srečno druži »nova et vetera«. Hatze je z večernim zvonjenjem na dva zvona v glasbi ustvaril hrepeneče molitev. Manojlović pa v pesmi »Prizrene stari« mogočen, učinkovit, zmagoslaven spev, poln ognja in žarkega blišča.

Učinek je bil velikanski, blesteč, zborovodja oblikuje zbor kot mehak vosek. S takim sporedom in petjem bo tudi v tujini dosegel uspeh, ki ga njegovo delo zasluži.

Uspjeh Zlatka Balokovića u Londonu. Dne 13. VI. priredio je odlični naš umjetnik na violini Zl. Baloković koncert u Queen's Hallu. Na programu bile su ove skladbe: 1. Mozart: Koncerat u D molu; 2. Paganini: Koncerat u D-molu; 3. John Ireland: Sonata br. 1. i 4. a) Suk: Chant d'amour, b) Moskowski: Guitarre i c) Wieniawski: Carneval russe. Londonska kritika se o njegovom umijeću vrlo laskavo izrazila, ističe njegovu besprikornu tehniku, temeljitu spremu i profinjeno shvaćanje. Morning-Post kaže medju ostalim, da Baloković izvadja sve što čovjek može, da na guslama izvodi s potpunom lakoćom, a prisluškivajući njegovom Paganinijevom koncertu uz jednu Sauretovu kadencu, čovjek bi nehotice dodao, da mnoge stvari ne bi smio ni jedan drugi čovjek izvadjati. Radujemo se o tomu uspjehu i ne sumnjamo, da će Baloković i u Americi postići zasluženo priznanje.

Uspjeh Svetislava Stančića u Berlinu. Odlični taj naš umjetnik je sa svojim koncertom (18. V.) potpunom uspio. »Signale« (str. 720.), koji sa pohvalom nisu baš darežljivi, pišu o njem: »Die Bekanntschaft mit dem Pianisten Svetislav Stančić berührte sympatisch, denn sein Bach-Beethoven-Abend zeugte von vortrefflicher pianistischer Kultur, und von einer Versenkungsfähigkeit in deutsche Meisterwerke, die für einen Ausländer ungewöhnlich war«. (Karl Westermeyer).

Na glavnoj skupštini »Kola« (60.) izabran je ovaj odbor: predsjednikom dr. I. Grünwald, podpredsjednikom: I. pl. Vidali, tajnicima: I. Boranić i Lj. Krajačić, blagajnikom: Vj. Turner, odbornicima: Stj. Debeljak, A. Dobronić, dr. D. Dujmović, H. Hranilović, dr. Gj. Korenić, dr. I. Marošević, I. Mel-

kus, M. Mihaljinec, R. Pilepić, Fr. Schmidt, dr. I. Šilović, K. Vasilesko, I. Vereš i D. Vergles. Članarina za podupirajuće članove povišena je na 160 K godišnje, a doprinos utemeljitelja na 1000 K.

Crkveni zbor u Sisku priredio je 30. IV. crkveni koncerat s ovim rasporedom: **I. dio:** 1) Mendelssohn: 6. sonata (orgulje); 2) Mozart: Ave verum; Zaic: Ave Maria (mezzosopran i orgulje); 3) Vitali: Ciaccona (gusle i orgulje); 4) Rheinberger: Gloria i Benedictus iz mise »Brevis« (mješ. zbor i orgulje). **II. dio:** 5) Guilmant: Andante con moto (orgulje); 6) Stradella: Crkv. arija (mezzosopran i orgulje); 7) Wieniawski: Second Concert II. romance. Beethoven: Andante iz 2. sonate (gusle i orgulje); 8) Bortniansky: Skaži mi Gospodi... i Sej deny jego že sotvori (mješ. zbor); 9) Bach: Toccala d-mol (orgulje). Na koncertu su sudjelovali ravn. Fr. Dugan, gdja K. Bogdanov i g. Vl. Keller. Crkveni zbor pod vodstvom revnog kapelana Matija Ivšića, čija je zasluga da je došlo do tog koncerta, vrlo je dobar, raspolaže dobrim i izvježbanim glasovnim materijalom, a zato je koncerat u svakom pogledu vanredno uspio. Vrlo je dobra namisao, da se je koncerat dne 18. VI. u Petrinji opetovao. Ravnatelja Dugana zamijenio je kod tog koncerta na orguljama kapelan M. Ivšić, koji je izvodio Canestrariev koncerat, Capocciev: Andante iz »Sonate Six.« i Bachov: Preludij i fugu u d-mol.

Glazbene prilike nadb. dječ. sjemeništa u Travniku: šk. god. 1921-22. — Ova nas je školska godina obdarila prilično dobrim kontingentom dječačkih glasova, ali se zato iza odlaska prošlogodišnjih maturanata broj muških glasova podosta smanjio, a »rezerva« ne mogaše još stupiti u akciju. U nekoliko smo navrata doduše izvadali motete za četveroglasni muški zbor, n. pr. Wittov »Veni Creator« i »Ave Maria«, Griesbacherov »Omni die«, iz Kotheove zbirke »Adoro te« (br. 97.) i »Ave Maria« (br. 7.) itd., ali to učiniše isključivo vršnije mlade sile iz zbora nastavnika, koji i inače rado sudjeluju potpomagajući glasovni materijal dačkih tenora i basova.

Osim gornjih moteta pjevasmo Novakov »Ave Maria«, Treschov »Justorum animae«, Königov S. J. »Eia ergo accinamus«, Hennigov S. I. »Gentis es inclytae«, sve s mješ. zborom. Ove dvije zadnje pjesme pjevasmo za vrijeme svečane trodnevnice prigodom proslave 300-godišnjice zaštitnika mladeži sv. Ivana Berchmansa (23. XI. — 26. XI.).

Za nekoliko točaka povećan je repertoir litanija, od kojih neka su samo ove navedene: 1. lauretanske litanije za bariton, bas-solo, mješ. zbor i orgulje (Vi. L. op. 29., 30.); 2. božićne litanije lauretanske, sastavljene iz najljepših božićnih motiva (op. 45.); 3. nove i lake pučke litanije presv. Srca Isusova.

Kao nove pjesme pjevasmo gdjekojom već zgodicom: 1. »Danak svaki«; 2. »Ah', kol' si slatka«; 3) »O Kraljice nad sve blaga« (Vi. L. op. 22. za solo mješ. zbor i orgulje), »O Boga našeg Srce sveto« i neke iz Vienčeve Crkvene pjesmarice«.

Osim za obljubljenim misama, koje se obično nalaze na repertoiru, posegnusmo opet za Brosigovom »Missa quarta« (op. 31., za mješ. zbor i orkestar). — Na Dušni dan i na obljetnicu smrti nadbiskupa Štadlera (12. XII.) prihvatismo se koralnog rekvijema; a kod zadušnica za papu Benedikta XV.: dosta teškog ali lijepog i modernog rekviema Griesbacherovog (op. 131., za mješ. zbor i orgulje, s transpozicijom u Des-duru.), koji pjevasmo i u ovdješnjoj župskoj crkvi sv. Ivana Krstitelja.

Najviše briga imadu ovdje zborovođe i učitelji pjevanja o Božiću i Uskrsu. —

B o ž i ć. Na badnjak u 5 s. svečane vespere. O ponoći i u 9 s. svečane sv. mise uz pratnju cijeloga orkestra. Po podne u 2½ s. svečani blagoslov: većinom mješ. zbor uz pratnju limenih glazbala. — Na Silvestrovo u 6 s. navečer sveč. blagoslov uz »Te Deum«, kojemu prisustvuje sva gimnazijska mladež. — Na Novu godinu opet sveč. sv. misa i sveč. blagoslov kao na Božić. Točke programa crkvenog pjevanja iste su kao i 8 dana prije. — Na Bogojavljenje je doduše samo pjevana misa, ali opet po mogućnosti svečano — prema svečanom raspoloženju božićne dobi — uz sudjelovanje svega orkestra ili barem limenog materijala.

V e l i k i t j e d a n. U srijedu su se održavale obično lamentacije u 5 s. Recituje se i pjeva prva jutrenja i »Benedictus« (falsibordoni). Prva (bariton ili bas) i druga (sopran ili alt) tužaljka solo, a treća četveroglasno sa probranim mješovitim zborom. — Slično i na Vel. petak. — Ove godine ispadoše lamentacije u srijedu, jer se u taj dan morala držati generalna vježba svih važnijih glazbenih komada, koji su na programu za slijedeće dane.

Svečano uskrsnuće na Vel. subotu slavi se i u župskoj crkvi (u 5 s.), kojemu prisustvovaše svakolika gimnazijska mladež i jedan dio orkestra, — a u našoj sjemenišnoj crkvi sv. Alojzija (u 8 s.), kojemu pribivaju seminarci. U potonjoj otpočinje slavlje obično sa svečanim matutinom resurrectionis, koji je znao i ispasti radi važnijih razloga. Lijepi amerikanski harmonijum prati ovih dana lekcije (i psalme). Iza jutrenje odnosno odmah na početku slavlja ophod pred crkvom, sve po obredniku nadbiskupije. Lijepo je gledati sa prozora, kako kreće u polutami pred zgradom teoforična procesija, kod koje zamijećuješ u povorci seminarce (pjevači čekaju pripravni na koru) sa užeženim svijećama. Orkestar, postavljen na ulazu u gimnaziju, davaše — prema silama svojim — slavu Gospodu nebesa. — Na koncu: svečani blagoslov. Gollerov »Tantum ergo« br. 15. za mješ. zbor i limena glazbala. Iza blagoslova »Regina coeli« (Vi. L. op. 52.) uz potpuni orkestar, mješ. zbor i soli.

U s k r s. Uz pratnju čitavog orkestra izvadasmo 4-glas. mješ. zborom (pojačanim sa nekoliko vanjskih daka): 1. Gruberovu misu op. 202., 2. »Haec dies« (graduale) i 3.

»Terra tremuit« (offertorium): Vj. L. op. 54. a.), 54. b). Sekvencija i pričesnica i Credo koralno. Na koncu svečane sv. mise gornji »Regina coeli«. Kod svеč. blagoslova svečane litanije lauret. (op. 30.; »Pange lingua« etc. od Gollera, br. 13.; kao motet čekaše u pripremi gornji »Terra tremuit« ili »Haec dies«. De facto pjevasmo »Kraljice neba« iz stare hrv. zbirke. Pjevači i svirači bijahu izmoreni i uslijed toga nesposobni za naporna izvađanja gornjih opusa.

Drugi dan Uskrsa obično prate pučko pjevanje kod dačke školske mise u 8 s. uz orgulje i glazbala orkestra.

Već samo ovaj površni nacrt i letimični uvid pokazuje i prikazuje dostatnu snagu i djelatnost naših dobrih seminaraca i pjevača. Uz ovo valja uračunati i mnoga, mukotrpna vježbanja zbora i orkestra. Ne valja ni zaboraviti, da glazbena djela nisu uvijek baš onakova, koja spadaju pod rubriku »laka«. — A što, ako kod takovih zgoda promukne dobar postotak grla? A k tomu još vodići? To znači: već prije racionalno postupati sa glasovnim materijalom, predvidjeti, upozorivati, ne sve jednako opterećivati, stvarati si neku vrstu rezerve glasova. U najgorem slučaju gledaj spasiti situaciju! **Vj. L.**

Pjev. društvo »Sv. Cecilija« u Korčuli izvodilo je kroz veliku sedmicu u stolnoj crkvi sv. Marka pod ravnanjem o. Kazimira Bučića ove skladbe. Na Cvjetnicu: Pomiluj (4 gl. mješ. zbor od F. B.) i Svetotajstvu (2 gl. mješ. zbor s bariton solo od L. Rocquesa). U ponedjeljak i utorak pjevala su škol. djeca razne misne pjesme uz pratnju glazbenog podmlatka pod ravnanjem Petra Drviša, a na večer Pomilui kao u nedjelju i Svetotajstvu (A. Bottigliero). U srijedu, četvrtak i petak pjevale se tužaljke i poslanice koralno, troglasni muški zbor: Isukrst (M. Arici) i dvoglasni muški zbor: Pomiluj (L. Bottazzo). U petak u 10 sati izvodili se još 3 gl. muški zbor: Evo drvo križa (o. K. Bučić) i 4-gl. muški zbor: Puče moj (Asioli). Kod svečane mise na Uskrs izvodila se pako 2-gl. Hartmanova misa uz pratnju harmonija i glazb. podmlatka.

»Glazbeno društvo« u Blatu na Korčuli. Već se dugo osjećala potreba, da se u Blatu utemelji glazbeno društvo, jer narod ovdje voli glazbu a glazbeno je vrlo nadaren. I doista odlaskom Talijana ustanovilo se odmah takovo društvo, koje je narod sa oduševljenjem pozdravio. Složio se miešoviti zbor od preko 50 članova. Članovi svijesni su svojih dužnosti i marljivo polaze pokuse, a to je nuždan uvjet, ako hoće društvo da napreduje. Vrlo je utiešljivo za ovdješnji puk, kad na veće blagdane vidi lijep broj svojih sinova, kako svojim vieštim pjevanjem uzbudjuju u njemu pobožna čuvstva i davaju čast Bogu. Tako je n. pr. na Božić, prošle godine, odpjevao muški zbor Leitnerovu: »Missa Seraphica« i razne druge narodne i umjetne božićne pjesme. Kroz veliku sedmicu ove godine, bile su na programu ove skladbe: Mayer: »Miserere«, Fr. Lederer: »Gloria Patri« i Haydn: »Tantum ergo« zatim »O sacrum« i druge prigodne pjesme. Dne 30. IV. na spomendan smrti Zrinskih i Frankopana izvodio se je Rossijev rekvijem sa »Dies irae« od Foerstera.

Još ću da spomenem tri koncerta, koje je priredilo društvo za širu javnost. Na tim koncertima se izvodile kompozicije naših i stranih skladatelja, a nastupio je uz mješoviti i muški zbor takodjer tamburaški odio, koji broji preko 20 članova. Nego, crkveno pjevanje moglo bi da se razvija još bolje, kada bi crkva bila prostranija, osobito kor i kada bi orgulje bile bolje nego su današnje, o kojima se mirne duše može da kaže, da ne vrijede ništa.

Naše miesto moglo je već da ima krasnu crkvu, da nije bilo nekih nepotrebnih zapreka! Međutim, nadati se je, da će se i u tome pogledu poraditi, tako da će i crkveno pjevanje u našoj varoši dostignut i doličnu visinu. Vrijedni će župljani kada tada podignuti doličan hram, gdje će skupa sa svojim sinovima pjevati u slavu Božjem Veličanstvu. **I. V. B.**

Srbija.

Prvi kompozicioni koncert Miloja Milojevića održan je 1. IV. u dvorani »Stanković«. Na programu su bile jedanaest solo pjesama uz klavirsku pratnju i osam minijatura za klavir. Pjesme je pjevala gdja Ivanka Milojević, klavirske minijature je svirala gdjica Stamatović, na klaviru je pratio g. Milojević. **»Muzički Glasnik«.**

Mješoviti zbor beogradskog pjevačkog društva pod ravnanjem K. Manojlovića priredio je početkom svibnja u Šibeniku uspjeli koncerat. Na programu su bile osim dvih Brahmsovih pjesama skladbe domaćih kompozitora, tako Mokranjčeva: druga i deseta rukovet, Milojevićeve (Jesenja elegija, Dugo se polje zeleni), Hristićeva »Jesen«, te skladbe Štolcerove i Konjovićeve. Gdjica Stamatović izvela je na klaviru »Narodne pjesme i melodije« u obradbi Milojevića i Manojlovića.

Muzika u Skoplju. Pod tim naslovom priopćio je Pera Ž. Ilić u »Muzičkom Glasniku« br. 5. zanimljiv člančić, iz kojega vadimo ovo: Za tursko vrijeme u Skoplju je bila pripravnička vojna muzička škola, u koju su primani dječaci od 14—19 god., i ti su sa starim vojnicima muzikantima, klečeći ili čučeći učili da duvaju u pojedine instrumente. Čitanje nota učili su docnije prema uspjehu duvanja. Širi pojam muzike nije imao korjena, niti je tko god umio predavati, jer su vojni turski kapelnici u većini slučajeva bili iz redova muzikanata.

Pored ove škole postojale su na istoj osnovi muzika zanatlijske škole, grčka i egzarhijska gradjanska muzika. Pjevačkih društava nije bilo sem djačkih horova u bugarskoj bogosloviji i progimnaziji i u srpskoj gimnaziji i učiteljskoj školi. G. 1909. otpočelo je rad srpsko pjevačko društvo »Vardar«, koje je probudilo novi život u Skoplju. Ta-

dašnji prosvjetni inspektor kosovskog vilajeta Galib-bej čovjek evropski obrazovan, izjavio je na koncertu tog društva Iliću želju, da se u Skoplju otvori muzička škola. Ilić je doista predao Galib-beju molbu, da se osnuje muzička škola, a taj je dopustio, da smije škola otpočeti odmah s radom i prije nego dodje dopuštenje iz Carigrada. Pravila su bila ista kao i muzičke škole u Beogradu.

Škola otvorena je mjeseca marta 1910. te je dobro napredovala. Pohadjala ju 72 učenika raznih narodnosti, a učila se: teorija muzike, klavir, violina, kitara, mandolina, duvački instrumenti, solfedio i istorija muzike. I ako su egzarhisti poduzeli sve moguće, da se škola zabrani, ipak je škola intenzivno radila sve do početka balkanskog rata. Poslije oslobodjenja Skoplja podastrta su pravila na odobrenje ministarstvu prosvjete u Beogradu, ali umjesto odobrenja rada školi, dolazili su onamo razni kapelnici s tim, da tek otvore muzičku školu. I to traje već 10 godina, jer se kapelnici neprestano mijenjaju.

Od prošle godine radi škola privatno sa malom subvencijom od države. Uči se klavir i violina. Direktor i učitelj je član nar. pozorišta g. Nedela i gdja Dorijan. Uspjeh učenički nije poznat, jer nema ni ispita ni učeničkih produkcija.

Društvo »Vardar« pri ovome obnavljanju g. 1919. uvrstilo je u svoja pravila i otvaranje muzičke škole. Ima nade, da će ono i skopska općina doskora to i ostvariti.

Slovenija.

Saša Šantel: Slovenski skladatelji, 18 izvornih drvoreza. — Kolegij jugoslavenskih umjetnika grafičara izdat će u tri sveska (u svakom po 6 drvoreza) slike slovenskih skladatelja, izradjene po vrsnom slikaru S. Šantelu, koji je kao ilustrator i kod nas dobro poznat. U drvorezima njegovim ima jaka dekorativna nota, koja naglašuje osim portretne sličnosti i ljepotu svjetlo-sjene i time daje njegovim radovima jake akorde crno-bijelog. Ta će zbirka obradovati svakog prijatelja naše glazbene umjetnosti, jer će na jeftin način doći do slika najglavnijih slov. kompozitora, kojih djela već poznaje.

Orguljašku školu Karla Bervara u Celju polazi ove školske g. 27 učenika, medju njima dva Hrvata. Šestorica će u srpnju polagati ispit zrelosti (medju njima jedan Hrvat). Učenici priredili su jednu kazališnu predstavu s pjevanjem . pjevali su kod predstave kat. izobraž. društva te prigodom izleta u Vojnik (28. V.) izvodili igrokaz: »Trije ptički«. Kod te priredbe pjevali su takodjer pjesme: Zajc: U boj, P. H. Sattner: Za dom med bojni grom, Vodopivec: Žabja svadba, Aljaž: Planinska, Mihelčić: Moje in narodne. (1, 2, 3).

Veržej (Marijanišče). Ko prebiram Sv. Cecilijo, vidim, da sem letos zaostal s poročilom. Uzrok temu je seveda preobilno delo v šoli. Z veseljem moram reči, da sem s pevci prav zadovoljen. Med 83 gojenci je čez 50 pevcev. Ker je ostala pretežna večina lanskih pevcev, je bilo delo mnogo lažje kot lani in v sili smo si pomagali (tudi) s tem, da smo ponovili tudi lansko tvarino. V pretežni večini je pel mešan zbor, ob praznikih pa je za izpremembo zapel moški zbor kak kraiši motet. Kadar smo imeli slovesno mašo, smo peli vedno latinske maše in sicer od Sattnerja,, Griesbacherja (Stella maris), Chlandowskega (S. Stanislai), Richovskega (Loreto), Kaima (S. Ceeciliae), Foersterja (S. Caeciliae), Lobmüllerja (Missa brevis, Perosija (Missa pontificalis secunda), V. L. (S. Vincentii M.) Gollerja (Requiem) in koralno De angelis in De requie. Tantum ergo smo peli od Premrla, Kimovca, De Venza in nekaterih nemških skladateljev, Introite in komunije smo peli koralno, Gradualija in ofertorije figuralno, od Kimovca Premrla, Griesbacherja (predelane 4 glasno), Chlondowskega in V. L.

Marijine pesmi so bile tudi znanih skladateljev, Kimovca, Sattnerja, Premrla, Schwaba, Antoliselija, Engelharta, Jereba, Hladnika i dr. Božične pesmi smo vzeli nekaj poljskih napevov in domače. Zelo so ugajale Premrlove 3 Velikonočne.

Ko smo bili o priliki blagoslavljanja mostu povabljeni da smo peli pri slovesni maši, smo zapeli Hajdnovo mašo in 3 Velikonočne, ker je bil ravno velikončni čas. Končno smo zapeli Pravde Bog. Lepa naša domovina in Hej Slovenci. Ob tej priliki je splošno ugajalo slovensko petje berila in evangelija. Slovesnost je bila res krasna. Poleg tega smo peli pri raznih akademijah in gledaliških prireditvah mnogo narodnih venčkov in drugih svetnih pesmi. Uspeh je bil dober. Poleg stare tvarine sem jemal vedno kaj novega in tako ohranil zanimanje pri pevcih in poslušalcih.

S posebnim veseljem smo pa peli Perosijevo latinsko mašo, ki nikakor ni lahka, a toliko bolj lepa. **Vinko Lovšin.**

Češka.

† František Ondříček. Dne 12. IV. 1922. umro je u Milanu slavni nekoć češki guslač František Ondříček. On se rodio 29. IV. 1859. u Pragu, gdje mu je otac bio kazališni guslač. U četrnaestoj godini svog života bio je primljen u konzervatorij.

Kritičari svih naroda pisali su najoduševljenije o pok. Ondříčeku. Tako n. pr. Ed. Hanslick u »Neue Freie Presse« g. 1882. uznosi njegov jaki potez gudala, ljepotu svakog tona, čistu intonaciju, solidnu i briljantnu tehniku. Marko Kalbeck u »Wiener Allgem. Zeitung« iste godine upozorava na eleganciju i sigurnost njegove tehnike, te lakoću, s kojom savladava i najteže tehničke pasaže.

Svojim istupom u inozemstvu pobudio je Ondříček doista zasluženo čudenje. Iz svekolike svjetske kritike vidi se, da je Ondříček umio svoje slušače upravo začarati i to ne samo kao virtuoz, nego i kao rodeni umjetnik komu je glazba govor duše. Kod njega — kako je pisao jedan rimski list — ne manjka ništa savršenstvu. Njegove gusle plaču, smiju se, zanose, pričaju priče i tragičke dogadaje, tuže, plešu i raduju se. Kad je Ondříček

primio gusle u ruke, slušatelje je obuzimalo oduševljenje. Nije čudo, da su baš talijanski listovi nazivali Ondřičeka novim Paganinijem. Od njegova skladateljskog rada napominjem rapsodiju za orkestar »Bohème« i violinski koncerat.

Dr. K. D. po »Českoj Hudbi«.

Ludvik Kuba, češki slikar i glazbenik, koji si je i za proučavanje naše pučke muzike stekao velikih zasluga, imenovan je dopisnim članom znanstvenog društva: »Société française de Musikologie u Parizu. Čestitamo!

Savez slavenskog pjevaštva. Na drugom sam mjestu istaknuo osnovne misli, koje su negda već pokretale a i sada još nukaju na to, da se osnuje sveslavenski savez pjevačkih društava. Tamo sam prikazao i kratki historijat ovoga nastojanja.

Starosta »Pěvecke obci československe« u Pragu dr L. Jeřabek uzprkos teškoća, koje se ispriječile ostvarenju ove velike organizacije, a možda i upravo zbog toga, da istim načinom omogući što prije ukloniti sve one teškoće, koje su povjesnim razvitkom najnovijega vremena odalečile pojedine slavenske narode, nanovo je oživilo pitanje osnutka Sveslavenskog saveza, pa je tim povodom upravio na sve interesirane ličnosti i udruženja poziv, koji ovdje iznosim u cijelosti, ne bi li time bar dijelom pomogao ostvarenju ove velike zamisli.

»Mila braćo!«

Nadovezujući na zajedničku namisao, koja je izbila prilikom posjeta Čs. pjevaštva u Ljubljanu god. 1909., kada se već raspravljalo o ostvarenju zajedničke slavenske pjevačke općine (Saveza slavenskoga pjevaštva), pozivamo Vas, braćo, da nastavimo ponovno raspravljati važno ovo pitanje.

Slavenska muzika i slavenska pjesma, a tako i muzička i zborna naša literatura ma da se dovinula zamjerne visine, prezirana i premalo cijenjena je do sada na zapadu, a nije stekla priznanja, koje joj pravom pristoji, upravo zbog toga, što nemamo snage i potpore mogućne jedinstvene organizacije, koja bi iznudila poštovanje i respekt, ma da je velik rezultat naših nastojanja, kojim smo često premašili mnoge narode, a i snaga i uspjesi naše tvorbe.

Ako se naša slavenska općina bude u početku sastojala samo od zastupnika Srba, Hrvata i Slovenaca, Čeha, Slovaka, Rusina i Lužičkih Srba, može se vremenom razviti i dalje, može primiti i ostale slavenske narode, čim se ovi vrate na tlo sveslavenske misli, u kojoj nam je jedini naš spas i sila.

Naša slavenska općina osnivala bi se na stanovištu jednakoga prava i jednakoga zastupanja ma i malenih naroda (n. pr. Lužičkih Srba) i to i u prezidiju i u odboru i u eventualnim komisijama, a bila bi ustrojena analogno Slavenskoj sokolskoj općini.

Predlažemo Vam ovo na raspravljanje, molimo Vas, da jasno iskažete, pristajete li uz tu osnovnu zamisao. Po tom bismo Vam poslali nacrt pravila ove Slavenske općine, koja se ima osnovati, i time bismo dali zadnji poticaj do definitivnog organizovanja ove ustanove.

»S pjevačkim pozdravom«

Dr B. Š.

Zpěvacki spolek Hlahol v Praze priredio je pod protektoratom našega poslanika u Pragu dra. B. Vošnjaka u Smetaninoj dvorani Obc. doma dne 20. V. o. g. Jihoslovanský koncert. Program: 1. a) Lisinski: »Oj talasi«, b) A. Foerster: »Z glasnim šumom s kora«, c) Mokranjac: Primorske popijevke«, mješoviti zborovi, 2. a) Dugan: »Troje proljeće«, b) Konjović: 1. »Za gorom«. 2. »Vragolan«, ženski zborovi uz pratnju klavira. 3. b) Širola: »De ima voda«, b) Grgošević: »U čas dok se akšam čita«, c) Odak: »Radosna noć u gradu«; muški zborovi. 4. a) Dobronić: »Pjesme neostvarene ljubavi«, b) Štolcer: »Voda zvira iz kamena«, c) Lajovic: »Ples kralja Matjaža«; mješoviti zborovi. O tom koncertu donijeli su praški »Národní listy« od 24. V. o. g. br. 140. ovu kritiku:

Za prijazni prijem, kojim su dočekali kod lanjskoga pohoda praški »Hlahol« u Jugoslaviji, odužilo se vrijedno ovo društvo time, što je svoj posljednji koncerat posvetilo zbornoj literaturi jugoslavenskoj. Ta je produkcija bila ukusno priređenjm i informationim preglednim izborom kompozicija, koje su na tom polju stvorili jugoslavenski kompozitori. Sa tri mješovita zbora, koji su pjevali na početku, spomenuli su se onih koji su stajali do kolijevke samostalnoga muzičkoga razvitka u Jugoslaviji, bili su to Hrvat Vatroslav Lisinski (1819.—1854.) zastupan umilnim zborom »Oj talasi«, jedan od prvih, koji su nastojali izražaj svoje rase unijeti u umjetničku muziku, Anton Foerster, rođ. 1837. u Osenici kod Ml. Boleslave, Čeh, koji je svoj život posvetio slovenačkoj muzici, kojega zbor »S glasnim šumom« odiše zdravom pučkom priprostotom, i Steva Mokranjac, osnivač muzičke kulture srpske, koji je sigurnom i vještom rukom savio pučke »Primorske popijevke« u svjetli i zvučni stručak za mješoviti zbor. Od izvedenih zborova ženskih uz pratnju klavira od Dugana i Konjovića svidjeo se osobito »Vragoljan« posljednjega svježim humorom svoje muzike tolikom mjerom, da je općinstvo zahtjevalo opetovanje. Moćnim slikanjem ugođaja a i modernim muzičkim govorom isticali se pjevani zborovi muški. Živo karakterizuje B. Širola mladića, koji s nesretne ljubavi hoće da se udavi, a ipak se radije opija. Melankolična i ukusno orijentalizmom protkana »Doba večernje molitve« od Grgoševića puna je dubokoga osjećaja; veoma je sretno izradio K. Odak svoj fantastički tekst. A i kao skladatelji mješovitih zborova, postigli su moderni kompozitori jugoslavenski zamjernih umjetničkih uspjeha. Dobronićeve »Pjesme neostvarene ljubavi« zacijelo su tvorbe formalno zaobljene, a i toliko bogate muzičke i pjesničke sadržine, navlastito »Predviđanje smrti« pot-

puno iscrpljuje svoj pjesnički zadatak. Izražajem silne darovitosti je zbor iz punoga mladenačkoga srca »Voda zvira« od Štolcera. »Plesom kralja Matijaša«, vervnom humoreskom od Antuna Lajovica završio se koncert. Izvedba je u cijelosti bila izvanredna, sve je bilo brižljivo pripravljeno, po zvuku upotpunjeno i ujednačeno, muzički a i u pogledu predavanja izrađeno. Novi zborovoda g. Herle izvanredno se prikazao. **ip.**

Njemačka.

Pfitznerov tjedan u Berlinu od 22.—27. I. otpočeo je s njegovim glavnim dramatskim djelom, muzikalnom legendom »Palestrina«. Iza toga je slijedilo veče njegove komorne muzike. U Blüthnerovoj dvorani izvodio se njegov gudalački kvartet op. 13., klavirni trio op. 8. i klavirna sonata op. 27. Pfizner je sam svirao klavir. Treći dan izvodila se u državnoj operi pod ravnanjem samog kompozitora njegova dražesna božićna priča »Christelflein« u novoj obradbi iz g. 1917. (prvipút izvodila se u Münchenu g. 1906.). Pfitznerov tjedan zgodno se završio s prvom izvedbom njegova najnovijeg djela, romantične kantate: »Von deutscher Seele«. Kantatu izvodio je filharmonički orkestar i Kittelov zbor pod ravnanjem Selmara Meyrowitza. Izvedba bila je uzorna, a uspjelo djelo, koje stavlja na izvadjače velike umjetničke zahtjeve, donijelo je velikom kompozitoru opravdano priznanje.

Alfred Sittard iz Hamburga, priznati virtuoz na orguljama, priredio je u staroj garnizijskoj crkvi u Berlinu orguljski koncerat. Osim Bachovih korala za orgulje i Regerove introdukcije, passacaglie i fuge op. 127., svirao je on simfoničku etidu Enrica Bossia op. 78., C. Franckov Pastorale i jednu toccatu od Ch. M. Widora.

New-Yorški Herald donosi da bi **orkestar berlinske opere** imao iduće sezone poći na koncertnu turneju u Udruž. Drž. Am., u svrhu davanja koncerata u dobrotvorne svrhe. Dirigente se poimence ne spominju, ali će to po svoj prilici biti Leo Blech i Wilhelm Furtwängler, koji je naslijedio Artura Nikisch-a kao dirigenta berlinske Filharmonije i lajpciškoga Gewandhaus-orkestra.

Siegfried Wagner sprema se ovoga ljeta u Ameriku, da si osigura novčanu pomoć, potrebnu za ostvarenje svoga nauma, da ponovno otvori kazalište u Bayreuthu u sezoni 1923. Nada se, da će mu uspjeti otvoriti ga rečene sezone. Potrebna mu je za to svota od 10,000.000 maraka; od toga je 3,000.000 maraka navodno već darovano po prijateljima obitelji Wagner.

Engleska.

Engleska »Carl Rosa Opera Company« i američka »San Carlo Company« pregovaraju o izmjeničnim gostovanjima tih dviju najvećih opernih družbi u Americi, odnosno Engleskoj. Svakako vrlo dobro sredstvo za medjusobno upoznavanje i zbliženje barem na polju umjetnosti. I kod nas bi bilo takvo izmjenično gostovanje recimo zagrebačke i beogradske opere, ili barem glavnih pjevača, od velike koristi za zbliženje u umjetnosti.

John Cuninghame, sekretar Britske Narodne Opere, upravlja poziv na sve britske muzičare (naročito operne komponiste), da mu priopće svoje mišljenje i predloge glede osnutka škole za opernu umjetnost, koja bi imala podupirati razvitak engleske operne umjetnosti.

Lokalni orkestar u Bournemouthu u Engleskoj iznio je pod ravnanjem Dana Godfreva skladbu Arnolda Baxa »Tintagel«. To je uglazbljena pjesan sa Cornwallske obale. Glazba je moderna, impresionistička, puna vatre i temperamenta, a dobra je i instrumentacija. Skladatelju su priređene burne ovacije. Izvedbi prisustvovali su najbolji glazbenici engleski (Goossens, Elgar, Sir Henry Wood, gđa Kirkby Lunn). **Dr Z. D.**

Amerika.

Alfred Van Norden, **upravitelj** jedne od najvećih opernih družba u Engleskoj »Carl Rosa Opera Company« vratio se sa šestnedeljnoga boravka u Americi, te je izjavio jednom novinaru o opernim prilikama u Americi slijedeće: »Opera prolazi vrlo dobro u Americi (što se baš za Englesku ne bi moglo ustvrditi). Glavna razlika između operne publike engleske i američke jest, da Amerikanci žele svagda nešto novoga, dok je u Engleskoj baš protivno slučaj. Mozartova opera »Cosi fan tutte« izvodila se ljetos prvi puta u New-Yorku, te je doživjela silan uspjeh, premda je već 125 godina stara — jer je nešto novoga za njih. Operni troškovi silno su porasli, no financijalni uspjeh ovogodišnje operne sezone zadovoljava, što se dielomice mora svakako pripisati gostovanju gdje Jeritze, znamenite bečke sopranistice«.

Znameniti belgijski violinista Eugene Ysaye odstupio je sa svoga mjesta kao dirigenta orkestra u Cincinnatiu. Kao razlog navode, što je htio da otpusti mnoge stare članove orkestra, te što je htio postaviti svoga sina Gabrijela, koji je također guslač, koncertnim meštrom. Među eventualnim njegovim nasljednicima spominje se među ostalima i kod nas poznati Erno Dohnanyi te Rus Sergei Konševicky (sada u Parizu).

SV. CECILIJA« izlazi svaka dva mjeseca, a stoji na godinu 13 din., za škole i djake 10 din. Članci, dopisi i pretplata šalju se na Janka Barlè-a, ravnatelja nadbiskupske pisarne u Zagrebu, a glazbeni prilozi na ravnatelja Franju Dugana u Zagrebu (Kaptol br. 19.).

IZDAJE: **»CECILIJINO DRUŠTVO«** U ZAGREBU. — UREDNIK LISTA: **JANKO BARLÈ**. — UREDNIK GLAZBENOG PRILOGA: **FRANJO DUGAN**. — TISAK **»NADBISKUPSKE TISKARE« U ZAGREBU.**

U Parizu kane prirediti u Velikoj Operi ove godine francusko - američku glazbenu svečanost, za koju su angažovani i mnogi američki pjevači.

Amerikanci se srde na mišljenje, što ga je znameniti francuski komponista Vincent d'Indy dao o muzičkim prilikama u Americi nakon svoga povratka iz Amerike. On tvrdi, da Amerikanci vole glazbu tek površno, što valja u grijeh upisati inače odličnim njemačkim komponistima, koji samo nastoje iznositi nove stvari, a da ne nastoje pri tome publiku metodički odgajati gojenjem klasika. Nadalje on veli, da su simfonički orkestri u Americi bezbrojni, svaki podupiran od kojega mecene, a natječu se u tome, koji će iznijeti više stvari, koje se još nijesu izvodile. Konačno kazuje, da je njemačka glazbena propaganda sada u Americi na vrhuncu, te da postojano radi protiv francuske. Dakle ne baš vrlo laskavo mnijenje, pa se ne ćemo čuditi, da ni njemu Amerikanci nijesu u svojoj kritici ostali dužni.

U Harrisburgu prireden je u mjesecu svibnju glazbeni tjedan. Sva sila orkestara i zborova priredivalo je koncerte, i škole davale su posebne glazbene produkcije. Jedne nedjelje popodne sakupilo se na glavnom trgu mnoštvo od 20.000 ljudi, koje je pjevalo pod vodstvom nekih izvježbanih pjevača razne himne. Najuspjeliji dio bio je četverodnevni program, koji se izveo u metodističkoj crkvi, a koji je medu ostalim obuhvatao Mendelssohnova »Iliju«, Rossinijev »Stabat Mater« i Gounodov »Gallus«.

Nek je svašta...

U Zürichu izvedena je po prvi put opera züriškoga komponiste Othmara Schmoecka »Venus«, glavnu ulogu pjevao je tenorista dresdenske opere Kurt Taucher. Tom je predstavom otvorena dvonedjeljna medunarodna operna svečanost, u kojoj će franceske opere iznijeti pariška komična opera pod ravnanjem Alberta Wolfa, a njemačke stvari umjetnici sa münchenske, berlinske i dresdenske opere.

Američki list »Musical America«, (Glazbena Amerika), raduje se uspjehu mladoga Hrvata Tina Pattiere, — koga naziva tenorom čikaške opere, — što ga je polučio u operi u Dresdenu, na kojoj je Pattiera, mimogred budi spomenuto, stalno angažovan. Pattiera je nedavno gostovao u Berlinu, gdje je u državnoj operi polučio silan uspjeh. Među ostalim pjevao je i »Fausta«.

U Beču priredio je stockholmski dirigenta Nils Grevillius veče skandinavske muzike. Na programu bila je Verwaldova »Symphonie Singulière«: Klenauova »Paola i Francesca« (oboje prvi puta u Beču izvedeno), zatim skladbe od Griega i Svendsena.

Ovogodišnju nagradu grada Pariza za najbolju opernu skladbu u iznosu od 10.000 franaka, dobio je mladi i još slabo poznati francuski skladatelj Jean Cras. Djelo će se izvoditi u »Opera Comique« u Parizu.

U gradskom kasinu u Nizzi izvedene su dvije nove francuske opere: »Le Lion Amoureux« (zaljubljeni lav), lirska drama u tri čina s glazbom od Paula Gautiera, i »Fleur de Pêcher« (cvijet breskve) lirska opera u jednom činu, s glazbom gde Simon. Radnja Gautierove opere (libreto napisan od Henri Cain-a) odigrava se za vrijeme franceske revolucije, te je puna dramatskih momenata. Glazba je također dobra, tako da se opera može smatrati jednom od najboljih francuskih noviteta kroz zadnjih par godina. U »Fleur de Pêcher« obradena je jedna kineska priča. Stvar je osvojila publiku svojom dražesti, te pobudila veliki interes.

Opera Renata Brogia »Izabela Orsini« izvedena je nedavno u Rimu u teatru »Costanzi«. Djelo je već bilo prije izneseno u Politeama Fiorentina u Firenci, te u Južnoj Americi. Radnja se odigrava u Firenci za vlade Francesca de Medici (konac 16. vijeka).

Američki tenorista Alfred Piccaver, mnogogodišnji član bivše dvorske opere u Beču sprema se na gostovanje u Ameriku, kamo prati bečku sopranisticu Mariju Jeritza, a gdje će oboje nastupati u Metropolitan operi u New-Yorku. Piccaver, koji je roden u Americi, nije već preko 10 godina vidio svoje domovine.

Leopold Godowsky, svjetski pianista (stalno živi u Americi) sprema se na umjetničku turneju u Južnu Ameriku (Braziliju, Argentinu, Chile i Peru), Japan, Kinu, Filipinsko Otočje i Ceylon. Vratit će se natrag u Ameriku preko Evrope. Veli, da će svirati i skladbe najmodernijih skladatelja. Na putu ima da ga prati supruga i sin, valjani violinista, koji će eventualno s ocem skupa nastupati, da svira neke očeve skladbe za glasovir i gusle.

Isidore de Lara uglazbio je Dumasov roman »Tri mušketira«. Prigodom premijere u Lilleu u Francuskoj kritika se pohvalno izrazila o djelu, koje daje puno života.

Na mjesto u francuskoj akademiji lijepih umjetnosti, ispražnjeno smrću Camille-a Saint-Saensa, izabran je Georges Hüe. Hüe roden je u Verssailles-u g. 1858., bio je učenik Reberov. Prvi puta se istakao svojom kantatom »Medea«, za koju je nagraden nagradom grada Rima. Skladao je više opera,

orkestralnih djela, te brojne pjesme i komade za glasovir. **Dr Zorislav Dukat**
iz »Musical America«.

Glas kod zvona ovisi:

1. Od materijala. Za brončana zvona uzima se približno 78% bakra i 22% cina;

2. Od »rebra« t. j. od debljine zvonove stijene: čim su deblje stijene, tim jači je glas i tim dalje se čuje;

3. i toplina rastopljene zvonovine odlučuje kod lijevanja.

4. Još ima nešto, što se ne da ustanoviti. Mogu dva zvona, da budu načinjena po istoj mjeri, da imaju jednako debelo rebro, da je rastopina kod obiju jednako, vruća, da su pripravljena za jednaki glas u istoj ljevarni, lijevana istovremeno i u istoj peći, a ipak je medju njima razlika, često dapače znatna.

5. Glas zvona ovisi i od savjesnosti zvonoljevca, koji dade lako n. pr. prvorazredni engleski cin ili pako slabiji materijal, koji ima uz to i razne druge primjese. Isto je i sa bakrom, koji doduše toliko ne odlučuje, ali ipak nije svejedno, dali je čist ili pomiješan. Što je tek onda, ako nesavjesni zvonoljevci dadu mjesto cina cink i druge primjese.

Pošto se zvona ne prave za par godina, već za stoljeća, valja da bude naručitelj oprezan i da sve promotri i odabere ono, što je za dotični kraj najpodesnije.

Dr. Fr. Kimovec u »Pevcu«.

Iz Cecilijinog društva

Rukopis muke Isusove poklonio je za arkiv Cecilijina društva veleuč. g. dr. Nikola Pečornik, odvjetnik u Varaždinu. Rukopis potiče iz XVIII. vijeka, pisan je vjerojatno u Lepoglavi. Sadržaje muku od Cvjetnice i velikog petka, a ukrašen dosta lijepim inicijalama. Šteta što manjka naslovni list i dva lista na početku. Rukopis našao je dr Pečornik kod nekog mesara, koji je kupio čitavu hrpu starog papira iz ostavštine nekog učitelja u Mihovljanima. Dok veleuč. g. dr Pečorniku na tom lijepom daru usrdno zahvaljujemo, molimo opetovano svoje prijatelje, da nam šalju stare rukopise, knjige, listove i t. d., koji se odnose na glazbu i našu glazbenu povijest.

Darovi za Sv. Ceciliju. Evo otkako je izašao zadnji broj, pritekle su za naše glasilo ove svote: 90 din. sakupljeno je na poticaj vel. g. konzist. i župnika u Čučerju **Franje Matošića** prigodom proštenja na Sv. Trojstvo u Granešini. Naš oduševljeni istomišljenik i prijatelj vel. g. **Lavoslav Rubelli pl. Sturmfest** sabrao je prigodom Vidovskog prošt. u svom župsk. dv. u Kuzmincu 50 din., a osim toga je drugom zgodom poslao svoj dar od 13 din. Vrlo naše pjev. društvo: **»Podgorac«** u Gračanima sakupilo je na svojoj glavnoj skupštini 40 din. Taj dar naših seljačkih pjevača osobito nas veseli. Vel. g. župnik u Hrv. Dubici **Antun Justitz**, koji pomno prati naš rad, sjetio se ponovno našeg glasila te mu namijenio 37 din. Po 20 din. poklonili su vel. gg. **Ivan Novoselec**, upr. župe u Crncu i **Ivan Somek**, kapelan u Granešini. 17 din. poklonio je v. g. **Tošo Madjerić**, žup. u Podgoraču. Po 12 din. darovali su v. g. **Andrija Ciprijanović**, ž. u Novoj Bukovici i **Stanislav Preprek**, učit. u Maradiku. Po 10 din. doprinesli su v. gg. kapelani **Josip Hajduković** u Varažd. Toplicama i **Mirko** pl. **Hranilović** u Vel. Gorici. Po 7 din. darovali su: v. g. **Ladislav Gagulić**, ž. u Gromiljaku, veleuč. g. **dr. Marko Novosel**, odvjetnik u Zagrebu, bl. g. **Zlatko Špoljar**, r. učit. u Sv. Gjurgju, v. g. **Stjepan Kolander**, ž. u Kapeli, v. g. **Matija Ruk**, upr. ž. u Štivici, v. g. **Blaž Buntak**, upr. ž. u Kloštru Ivaniću, v. g. **Stjepan Jelovečki**, kap. u Moravčama i **župska crkva u Kapeli**. Po 5 din. su darovali v. g. **Stjepan Prezel**, ž. u Šipku i **Petar Kovačić-Vrbančić**, kapelan u Bistri. Od **župske crkve u Feričancima** primili smo din. 7.50, a 4 din. predao nam bl. g. **Josip Šribar**, upr. dobara u Novim dvorima. Po 2 din. poslali su nam bl. gdja **Marija Sabljak**, učiteljica u Sv. Jurju kod Senja te v. gg. župnici: **Juraj Kocijanić** u Novom gradu i **Miroslav Vernik** u Starom Gracu. Dok plemenitim dobročincima na njihovim doprinosima svesrdice zahvaljujemo, pripominjemo, da ćemo troškove za ovaj broj moći podmiriti. Za preostala dva broja ne znamo, kako ćemo to učiniti, pa se i u buduće preporučamo našim dobrim prijateljima.

Veleč. g. **Stjepan Topolčić**, žup. u Kutjevu, zapisao se medju naše utemeljitelje te je u to ime položio svotu od 100 din. Hvala mu!

Bl. g. **Luka Lukić**, naš saradnik i ravn. učitelj u Slav. Klakaru, koji nam je već prije poklonio svoje zbirke crkv. pjesama iz Baranje i iz okolice brodske, priposlao nam je sad opsežnu zbirku starijih i novijih crkv. pjesama iz Varoša kod Broda. Srdačna mu hvala, a bilo to drugima na ugled!

Molba urednika. Urednik moli ponovno p. n. gg. svećenike i učitelje, da bilježe medju narodom riječi i izraze, koji se odnose na glazbu i pjevanje. Svaka riječ (valja označiti naglasak i mjesto, gdje je zabilježena) dobro će nam doći za naš glazbeni rječnik.